

”Voisihan sitä toivoa, että siellä Afganistanin päässä olisi selkeämpi kuva.
Se nyt on mitä on.”

Suomen uskomukset Afganistanin kriisinhallintaoperaatiosta vuosina 2001–2002 sekä 2009–2010

ANNASTIINA GUSTAFSSON

Tampereen yliopisto

Johtamiskorkeakoulu

Kansainvälinen politiikka

Pro gradu -tutkielma

Huhtikuu 2012

Tampereen yliopisto

Politiikan tutkimuksen laitos

GUSTAFSSON, ANNASTIINA: "Voisihan sitä toivoa, että siellä Afganistanin päässä olisi selkeämpi kuva. Se nyt on mitä on." Suomen uskomukset Afganistanin kriisinhallintaoperaatiosta vuosina 2001–2002 sekä 2009–2010

Pro gradu -tutkielma, 99 s.

Kansainvälinen politiikka

Huhtikuu 2012

Afganistanin kriisinhallintaoperaatiosta on kehittynyt kymmenessä vuodessa koetinkivi kansainväliselle yhteisölle ja operaatioon osallistuville valtioille. Pro gradu -tutkielmassa operaatiota lähestytään suomalaisesta näkökulmasta. Suomessa on viime vuosina väitely operaation yhteensopivuudesta Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittisen linjan ja kriisinhallintaperinteen kanssa, ja operaatiosta on esitetty hyvin erilaisia tulkintoja. Tutkimuskohteena työssä ovat suomalaisessa keskustelussa esiintyvät uskomukset Afganistanin sotilaallisesta kriisinhallintaoperaatiosta operaation alussa ja vuosina 2009–2010 sekä näiden uskomusten muutos. Uskomusten muutosta tarkastellaan erityisesti siitä näkökulmasta, perustellaanko operaatioon osallistumista kansallisen edun vai kansainvälisen vastuun ja turvallisuuden kautta. Viimeaikaisen suomalaisen tutkimuksen mukaan kylmän sodan jälkeen suomalaiseen kriisinhallinta-ajatteluun ovat vaikuttaneet ennen kaikkea kansainväliset ja eurooppalaiset määritelmät.

Tutkimusaineisto koostuu suomalaisten poliittisten päättäjien puheista, aiheeseen liittyvistä virallisista dokumenteista, Ydin-lehden ja Sinibaretti/Rauhanturvaaja-lehden artikkeleista ja Helsingin Sanomien pääkirjoituksista sekä vieraskynä-palstan teksteistä. Analyysi painottuu Suomen eduskunnassa esitettyyn argumentaatioon, ja muut aineistot tarjoavat vertailukohdan eduskunnan uskomuksille. Analyysiä ohjaa kognitiivisen ulkopoliitiikan ajatus siitä, että toimijoiden uskomuksilla ja mielikuvilla on merkitystä tilanteiden tulkinnassa. Varsinainen analyysiviitekehys rakentuu kognitiiviseen ulkopoliitiikan tutkimukseen kuuluvan operationaalisen koodin kysymysten ja retoriikkaan kuuluvan argumentaatioanalyysin varaan. Kysymyksillä pyritään selvittämään toimijan uskomuksia kansainvälisestä ympäristöstä ja parhaista keinoista toimia yhteisössä. Argumentaatioanalyysi puolestaan auttaa avaamaan uskomusten sisältöä ja toisaalta tuo työhön ajatuksen siitä, että uskomuksia rakennetaan kielellisesti julkisissa puheenvuoroissa.

Analyysin perusteella työssä todetaan, että vaikka keskustelu Afganistanin operaatiosta on muuttunut paljon moninaisemmaksi, suuri osa argumentaatiossa hyödynnetyistä uskomuksista on pysynyt samoina. Tilanteen muututtua monien uskomusten tulkinta on tosin muuttunut. Aiempien tutkimusten mukaisesti kansainväliseen vastuuseen ja turvallisuuteen perustuvat argumentit nousivat keskustelussa voimakkaimmiksi. Määritelmien eurooppalaistuminen näkyy erityisesti jälkimmäisenä ajanjaksona. Aikaisempien tutkimusten tuloksista poiketen analyysi osoittaa, että operaation venyessä ja kannatuksen laskiessa kansalliseen etuun pohjautuvat argumentit nousevat aiempaa vahvemmin esille. Vaikka kansainväliset ja eurooppalaiset määritelmät ohjaavat yhä enemmän suomalaista kriisinhallinta-ajattelua, hyödynnetään argumentaatiossa edelleen hyvin perinteisiä uskomuksia Suomen rauhanturvaperinteestä.

Sisällys

1. Johdanto	1
2. Suomen kriisinhallintaperinne ja osallistuminen Afganistanin operaatioon	4
2.1. Taustaa Suomen kriisinhallinnasta	4
2.1.1. Kriisinhallinnan käsite	4
2.1.2. Suomalainen kriisinhallinta-ajattelu ja sen muutos	5
2.2. Suomen osallistuminen Afganistanin operaatioon ja aiempi tutkimus	7
2.2.1. Afganistanin kriisinhallintaoperaatio ja Suomen osallistuminen operaatioon	7
2.2.2. Aiempi tutkimus Afganistanin kriisinhallintaoperaatiosta	9
3. Ulkopolitiikan ja kognitiivisen ulkopolitiikan tutkimus.....	11
3.1. Ulkopolitiikan tutkimus	11
3.1.1. Ulkopolitiikan määritelmä	11
3.1.2. Ulkopolitiikan tutkimus ja tutkimuksen juuret.....	12
3.1.3. Ulkopolitiikan tutkimuksen suhde muuhun kansainväliseen politiikkaan	13
3.1.4. Ulkopolitiikan tutkimuksen kohteena ihmiset ja päätökset.....	14
3.1.5. Ulkopoliittisen päätöksenteon mallit	15
3.2. Kognitiivinen ulkopolitiikan tutkimus ja uskomusjärjestelmien tutkimus	17
3.2.1. Kognitio ja kognitiotieteet	17
3.2.2. Uskomukset ja mielikuvat ulkopolitiikantutkimuksessa.....	18
3.2.3. Uskomusten merkitys kansainvälisessä politiikassa.....	20
3.2.4. Uskomusten muutos.....	21
3.2.5. Kognitiivisen ulkopolitiikan tutkimuksen kritiikki.....	22
4. Operationaalinen koodi ja retoriikan tutkimus	23
4.1. Operationaalinen koodi.....	23

4.1.1. Operationaalisen koodin alkuperä	23
4.1.2. Mitä operationaalinen koodi kertoo?	25
4.1.3. Operationaalisen koodin käyttö tutkimuksessa	27
4.2. Retoriikan tutkimus	28
4.2.1. Retoriikka ja uusi retoriikka	28
4.2.2. Luonnollisen argumentin anatomia	29
4.3. Työn viitekehys	32
4.3.1. Operationaalisen koodin ja argumentaatioanalyysin käyttö työssä	32
5. Aineisto	34
6. Analyysi	35
6.1. Mikä on olennaisinta politiikan luonteessa? Vallitseeko poliittisessa maailmassa harmonia vai konflikti? Millainen toimijan poliittinen vastustaja on?	36
6.2. Kuinka mahdollista on toimijan keskeisimpien arvojen toteutuminen? Voiko toimija olla optimistinen vai pitääkö toimijan suhtautua pessimistisesti näiden arvojen toteutumisen mahdollisuuteen?	45
6.3. Onko poliittinen tulevaisuus ennustettavissa? Millä tavalla ja missä määrin?	50
6.4. Kuinka paljon toimija pystyy kontrolloimaan historiallista kehitystä? Mikä on toimijan mahdollisuus muokata tulevaisuuden kehitystä haluttuun suuntaan?	52
6.5. Mikä on paras tapa valita tavoitteita poliittiseen toimintaan?	55
6.6. Kuinka tavoitteet saavutetaan kaikkein tehokkaimmin?	61
6.7. Kuinka poliittisen toiminnan riskit lasketaan, kontrolloidaan ja hyväksytään?	66
6.8. Mikä on paras ajoitus toiminnalle?	69
6.9. Mikä on erilaisten keinojen hyöty toimijan intressien saavuttamiseksi?	72
7. Johtopäätökset	75
7.1. Suomen uskomukset Afganistanin kriisinhallintaoperaatiosta	76
7.2. Afganistanin operaatio ja Suomen kriisinhallintakeskustelu	85
8. Lähteet	89

1. Johdanto

Sotilaallinen kriisinhallintaoperaatio Afganistanissa on loppusuoralla. Vastuuta pyritään siirtämään koko ajan enemmän maan omille turvallisuusviranomaisille, ja kansainvälisellä yhteisöllä on vetäytymissuunnitelma. Maan tilannetta pidetään edelleen erittäin huolestuttavana, mutta vaikean ja jo kymmenen vuotta kestäneen operaation päättymiseen ollaan tyytyväisiä, koska sen oikeuttaminen on käynyt yhä hankalammaksi niin osallistuvissa maissa, kansainvälisesti kuin afganistanilaisten keskuudessa. Erimielisyyksiä tosin on edelleen siitä, miten vetäytyminen tulisi toteuttaa ja minkälainen kansainvälinen läsnäolo maahan jätetään sotilaallisen operaation loputtua. Myös Suomessa vetäytymissuunnitelmat näyttävät hiljalleen palauttavan konsensuksen kriisinhallintakeskusteluun. Ainakin loppuvuonna 2011 tehdyt päätökset supistaa Suomen Afganistanin joukkoja viidelläkymmenellä sotilaalla ja lähettää enintään kaksisataa sotilasta YK:n Libanon-operaatioon viittaavat tähän suuntaan. Konsensus liittyen Afganistanin ja Libanonin operaatioihin on kuitenkin hyvin erilaista, koska Afganistanin kohdalla se koskee ainoastaan joukkojen vähentämistä – operaation tulkinnasta vallitsee edelleen erimielisyys.

Pro gradu -tutkielmani liittyy ajatukseen siitä, että sotien, konfliktien ja kriisien muuttuessa myös kriisinhallintaoperaatiot poikkeavat merkittäväällä tavalla siitä, mitä ne olivat 1900-luvun puolessa välissä, jolloin ensimmäiset Yhdistyneiden kansakuntien rauhanturvaoperaatiot perustettiin ja jollaiseksi Libanonin operaatio edelleen mielletään. Kriisinhallinnan muutoksesta on keskusteltu paljon jo ennen Afganistanin operaatiota, mutta syyskuun yhdettätoista seurannutta tehtävää on heti alusta asti pidetty poikkeuksellisenä, uuden aikakauden aloittaneena tapahtumana. Siitä, kuinka suuri merkitys tällä yksittäisellä päätöksellä on todella ollut, voidaan olla monta mieltä, mutta ainakin mielikuvamme Afganistanista ja maasta uutisointi olisivat hyvin erilaisia ilman tapahtunutta. Afganistanin operaatio pakottaa pohtimaan sitä, minkälainen kriisinhallinta on mahdollista uudenlaisissa konflikteissa yleensä ja terrorismin vastaisessa sodassa erityisesti. Suomessa kysymyksestä on keskusteltu siinä muodossa, onko Suomi Afganistanissa mukana sodassa. Afganistanin tapauksessa terrorismin vastaista sotaa ja terrorismin vastaisessa sodassa tehtävää kriisinhallintaa ei ole siis pystytty erottamaan toisistaan selkeästi, joten operaatio on haastanut kaikkein perinteisimpiä käsityksiä rauhanturvaamisesta. Operaation määrittelyä hankaloittaa entisestään se, että Afganistanin tilanteessa hallitsevia piirteitä ovat epävarmuus, asioiden kompleksisuus ja suuri määrä tuntemattomia tekijöitä. Tieto itsessään on ristiriitaista ja vaikeasti määriteltävää. Kukaan voi tuskin sanoa, että Afganistanissa ollaan yksiselitteisesti

esimerkiksi torjumassa globaalia terrorismia tai puolustamassa afganistanilaisten oikeuksia, vaan konfliktissa yhdistyvät niin globaali terrorismi, paikallinen kapina kuin huumetalous. Jokainen maassa oleva toimija korostaa hieman eri asioita riippuen omasta näkökulmastaan. Operaatioon osallistuvilla valtioilla näkökulmaan vaikuttavat niin kansalliset seikat kuin kansainvälinen ympäristö ja sen kulloisetkin piirteet.

Tutkielmani kytkeytyy myös kysymykseen siitä, miten kansallisen edun ja kansainvälisen vastuun dynamiikka ilmenee tämän päivän kriisinhallintakeskustelussa. Perinteisen ajattelun mukaan ulkopoliitiikan tavoitteiden valintaa ohjaa kansallisen edun toteuttaminen, mutta nykyään kansainvälisen vastuun periaate ja ajatus yhteisestä turvallisuudesta vaikuttavat yhä voimakkaammin valtioiden ulkopoliitiikan muotoutumiseen. Arnold Wolfers määrittelee vuonna 1962 julkaistussa teoksessa *Discord and Collaboration: Essays on International Politics*, että valtiolla on kahdenlaisia tavoitteita. Toisilla edistetään kansallista etua ja toisilla pyritään muokkaamaan ympäristöä, jossa valtiot toimivat. Wolfers ymmärtää kansalliseen etuun liittyvät tavoitteet rajallisiksi kansainvälisessä yhteisössä, eli ne ovat tavoitteita, joista valtioiden täytyy kilpailla keskenään. Tämän päivän maailmassa kansallista etua ei voida käsittää ainoastaan kilpailuksi rajallisista varoista tai asemasta kansainvälisessä yhteisössä, koska keskinäisriippuvuus maailman valtioiden välillä on niin suurta. Jälkimmäiset tavoitteet ymmärretään normatiivisiksi tavoitteiksi ja liitetään nimenomaan kansainväliseen vastuuseen ja yhteiseen turvallisuuteen. Nämä ovat valtioiden yhteisesti jaettuja tavoitteita, eikä mikään valtio voi määrittää niitä yksinomaan omikseen, vaikka ne voivat olla myös valtion oman edun mukaisia. Erityisesti pienille valtioille on tärkeää pyrkiä muokkaamaan kansainvälistä järjestystä tiettyyn haluttuun suuntaan. Kansalliseen etuun ja kansainväliseen vastuuseen ja turvallisuuteen liittyvät tavoitteet eivät näin ollen välttämättä sulje toisiaan pois. (73–76.) Kansainvälisen vastuun ja turvallisuuden tavoittelu voi samanaikaisesti tukea toimijan sisäistä ja ulkoista identiteettiä, hyödyttää globaalia yhteisöä ja auttaa edistämään valtion poliittisia tavoitteita muualla maailmassa. Tavoitteet voivat kuitenkin toisinaan olla myös ristiriidassa keskenään.

Työssä uudenlaisten kriisinhallintaoperaatioiden problematiikkaa ja kansallisen edun ja kansainvälisen vastuun dynamiikkaa lähestytään suomalaisten toimijoiden uskomusten kautta. Kysymykset, joihin tutkielmassa pyritään vastaamaan ovat: *Millaisia uskomuksia Afganistanin kriisinhallintaoperaatioon liitetään operaation alussa ja vuosina 2009–2010? Miten nämä uskomukset ovat muuttuneet? Uskomusten muutosta tarkastellaan erityisesti siitä näkökulmasta, millaisena kansallisen edun ja kansainvälisen vastuun suhde näyttäytyy argumenteissa tutkittavina*

ajanjaksoina? Tätä kautta Afganistanin operaatiosta käytyä keskustelu voidaan arvioida myös suhteessa aikaisempaan Suomen kriisinhallinta-ajattelun muutoksesta käytyyn keskusteluun.

Uskomusten valitseminen tutkimuskohteeksi liittyy tilanteen monitulkintaisuuteen. Koska Afganistanin kriisinhallintaoperaation ja maan tilanteen määrittäminen on niin hankalaa, on toimijan aiemmillä uskomuksilla suuri merkitys tilannetta tulkittaessa. Aikaisemman tiedon perusteella pystymme ainakin jollain tavoin muodostamaan kuvaa yllättävistäkin tapahtumista. Tämä kuva voi olla eri ihmisillä hyvinkin erilainen, ja se voi muuttua ajan kuluessa tai tiedon lisääntyessä. Uskomuksien ymmärtäminen edellyttää toimijan aivoitusten hahmottamista. Ihmismielen sisään ei ole mahdollista päästä, mutta kognitiivisessa ulkopolitiikan tutkimuksessa on kehitelty erilaisia keinoja, joiden avulla uskomuksia voi selvittää tulkitsemalla niitä esimerkiksi puheista ja teksteistä. Aineistona tässä työssä on tutkimusajankohtien pääministerien, ulkoministerien, puolustusministerien ja presidentin puheita ja lausuntoja, eduskuntakeskusteluja, kaksi hallituksen selontekoa eduskunnalle sekä Ydin-lehden, Sinibaretti/Rauhanturvaaja-lehden artikkeleita sekä Helsingin Sanomien pääkirjoituksia ja vieraskynäkirjoituksia. Ajallisesti tutkielma on rajattu löyhästi loppuvuodesta 2001 loppuvuoteen 2002 ja kesästä 2009 kesään 2010.

Tutkimus sijoittuu kognitiivisen ulkopolitiikan tutkimuksen piiriin, mutta kaikkein perinteisimmästä kognitiivisesta tutkimuksesta poiketen lähestymistavassa huomioidaan myös kielen merkitys uskomusten muotoutumisessa. Varsinainen analyysiviitekehys rakentuu kognitiivisessa ulkopolitiikassa paljon käytetyn Alexander Georgen muotoileman operationaalisen koodin ja uuden retoriikan pioneerin Stephen Toulminin kehittelemän argumentin anatomia -mallin varaan. Operationaalinen koodi mahdollistaa niin yleisesti maailmaa ja kansainvälistä järjestystä kuin käytännön keinoja koskevien mielikuvien hahmottamisen. Toulminin malli puolestaan auttaa tarkentamaan ja analysoimaan Afganistanin operaatioon liittyviä uskomuksia.

Koska uskomukset liittyvät aina jollain tavoin toimijan aiempaan tietoon, työn alussa tutkielman aihetta taustoitetaan avaamalla Suomen ulkopolitiikassa kylmän sodan jälkeen käytyä keskustelua rauhanturvaamisesta ja kertaamalla Suomen Afganistan-operaation vaiheita sen kymmenvuotisen olemassaolon aikana. Tämän jälkeen teoriaosuus tarkentaa ulkopolitiikan tutkimuksen ja erityisesti kognitiivisen ulkopolitiikan tutkimuksen lähtökohtia. Lopuksi ennen analyysiä hahmotellaan työn varsinainen viitekehys. Tämän pohjalta analyysiosuudessa tarkastellaan ja vertaillaan eri toimijoiden uskomuksia. Johtopäätöksissä pohditaan uskomusten muutosta, sitä kuinka kansallinen

etu ja kansainvälinen vastuu ilmenevät uskomuksista ja Afganistan-keskustelua suhteessa Suomen aikaisempaan kriisinhallintakeskusteluun.

2. Suomen kriisinhallintaperinne ja osallistuminen Afganistanin operaatioon

Luvun tarkoitus on hahmottaa kontekstia, jossa Suomen Afganistanin operaatioon liittyviä uskomuksia on tarkasteltava. Uskomukset eivät koskaan synny tyhjiössä, joten analyysin kannalta on tärkeää, että ymmärtää Suomen aikaisempaa rauhanturvaamis- ja kriisinhallintakeskustelua ja tuntee aikaisemman Afganistania koskevan tutkimuksen.

2.1. Taustaa Suomen kriisinhallinnasta

2.1.1. Kriisinhallinnan käsite

Kriisinhallinnan käsite ei ole täysin yksiselitteinen. Yleiskäsitteenä kriisinhallinnalla tarkoitetaan toimia, joilla pyritään estämään kriisin kärjistyminen valtion tai yhteiskunnan tärkeitä arvoja tai päämääriä uhkaaviksi. Rauhanturvaaminen tai perinteinen kriisinhallinta puolestaan on Yhdistyneiden kansakuntien mandaatilla tapahtuvaa sodan tai muun aseellisen konfliktin päättäneen aselevon tai rauhansopimuksen toimeenpanon valvontaa. Konfliktin osapuolet ovat antaneet toiminnalle suostumuksen, toiminta on neutraalia ja voimankäyttö on sallittua ainoastaan itsepuolustukseen. Käsitteiden rajat ovat kuitenkin häilyvät. Suomessa sotilaallisella kriisinhallinnalla viitataan usein rauhanturvaamisen määritelmään. (Salonius-Pasternak & Visuri 2006, 8.) Kriisinhallinta-käsite on hankala myös sen vuoksi, että kriisinhallinta kattaa tänä päivänä hyvin monenlaista toimintaa. Sitä voidaan harjoittaa konfliktin kaikissa vaiheissa: sen estämiseksi, konfliktin aikana ja konfliktin jälkeen. Myös toiminnassa käytettävän väkivallan taso voi vaihdella rauhallisesta yhteistyöstä hyvin intensiivisiin taisteluihin. Kriisinhallinnan ei siis pitäisi olla sotaa, mutta raja näiden kahden välillä on toisinaan kiinni enemmän määritelmistä kuin todellisesta erosta toiminnassa. (Wedin 2005, 13.) Vivienne Jabrin (1996, 4-10) mukaan väkivallan käsitteitä on kansainvälisessä politiikassa ylipäättään vähän, joten käsite sota tai kriisinhallinta ei kerro juuri mitään toiminnan luonteesta. Käsitteen hankaluudesta johtuen kriisinhallinta pitää käytännössä määritellä jokaisen operaation kohdalla erikseen. Tässä tutkielmassa on kyse nimenomaan siitä, miten kriisinhallinta Afganistanissa on Suomessa määritelty.

2.1.2. Suomalainen kriisinhallinta-ajattelu ja sen muutos

Käsitteen määrittelyn hankaluudesta johtuen Afganistan-keskustelua on syytä tarkastella osana rauhanturvaamisajattelun kehitystä kylmän sodan jälkeisessä Suomessa. Yhdistyneiden kansakuntien rauhanturvaamisella on ollut merkittävä rooli Suomen ulkopoliitikassa heti ensimmäisestä 1956 Suezin operaatiosta alkaen. Tuosta saakka on käyty keskustelua myös siitä, millaisiin rauhanturvaoperaatioihin Suomen on mielekästä osallistua ja millaisia uudistuksia suomalaisessa rauhanturva-ajattelussa tarvitaan. Kylmän sodan jälkeen rauhanturvaamisessa tapahtuneiden muutosten myötä keskustelu rauhanturvaamisen käsityksistä ja käytännöistä on ollut entistä aktiivisempaa. Muutoksista merkittävimpiä ovat olleet esimerkiksi operaatioiden lukumäärän kasvu, luonteen muuttuminen ja muiden toimijoiden kuin YK:n merkityksen kasvu rauhanturvatoiminnassa. Vaikka Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan virallisissa kannanotoissa korostetaan mieluummin jatkuvuutta ja koherenssia kuin muutosta, oli Suomella kylmän sodan jälkeisen uuden turvallisuusympäristön edessä paineita muuttaa rauhanturvaamisen periaatteita. Muutostarve konkretisoitui rauhanturvalakiin tehtyinä muutoksina vuosina 1991, 1993, 1995, 1998 ja 2000, kunnes vuonna 2006 koko laki uudistettiin. (Palosaari 2011, 13.) Konkreettiseen toimintaan vaikuttaneita muutoksia tehtiin vuosina 1995 ja 2000. Lainsäädännönmuutosten yhteydessä on jouduttu joka kerta pohtimaan Suomen harjoittaman rauhanturvaamisen olemusta. Uudistuksissa kysymys on aina kuitenkin viime kädessä poliittisesta päätöksenteosta. (Salonius-Pasternak & Visuri, 2006, 37.)

Ensimmäisille suuremmille muutoksille tuli tarve vuonna 1995, kun Suomi osallistui Nato-johtoiseen IFOR-operaatioon (Implementaation Force) Bosnia-Hertsegovinassa. Osallistuminen ei olisi ollut mahdollista ilman rauhanturvalain muutosta, koska tuolloin sallittiin Suomen osallistuminen muidenkin kuin YK:n tai Etyjin johtamiin operaatioihin, kunhan niillä oli jommankumman organisaation mandaatti. Muutoksen tarvetta perustellaan niin muutoksilla konflikteissa ja kansainvälisessä ympäristössä kuin Suomen sitoutumisella perinteiseen rauhanturvaajarooliin. Kansalliset argumentit nousevat kuitenkin Suomen kriisinhallintakäsityksiä tutkineen Teemu Palosaaren (2011,111) mukaan kansainvälisiä argumentteja suurempaan rooliin. Keskustelussa korostetaan, että rauhanturvaaminen ja rauhaanpakottamiseen viittaava kriisinhallinta tulee pitää erillään ja Suomen tulee osallistua ainoastaan edelliseen. (Emt, 101–103, 108.) Päätös IFOR-operaatioon osallistumisesta on myös siinä mielessä poikkeuksellinen, että ensimmäistä kertaa päätöstä rauhanturvaamiseen osallistumisesta ei tehdä Suomessa konsensusessa. (Emt, 118.) Tuohon aikaan ulko- ja turvallisuuspolitiikka alkaa muutenkin politisoitua, kun ulko- ja

turvallisuuspolitiikan ikuisten ”totuuksien” sijaan tulkinnalle tulee enemmän tilaa. (Heinonen 2011, 239.) Seuraavan kerran rauhanturvalakia muutettiin vuonna 2000. Muutokseen vaikutti erityisesti Kosovon KFOR-operaatioon osallistuminen sekä Suomen ja EU:n rauhanturvaamiskäsitysten yhdenmukaistaminen. Vuoden 2000 rauhanturvalain suurin muutos verrattuna vuoden 1995 rauhanturvalakiin liittyy rauhaanpakottamisen uudelleenmäärittelyyn. (Palosaari 143–144, 146.) Aiempi muotoilu rauhaanpakottamisen kieltämisestä antoi ymmärtää, että rauhanturvaoperaation operationaalisella johdolla on mahdollisuus päättää operaation lopettamisesta, jos sen luonne alkaisi muistuttaa rauhaanpakottamista. Tällainen muotoilu ei hallinnon mukaan ollut mielekäs, koska osallistumispäätös oli tehtävä selkeästi ja ilman varauksia. (Vesa 2007, 532.) Lain uudistus tuli ajankohtaiseksi jälleen 2000-luvun puolivälissä, kun suunniteltiin Suomen osallistumista Euroopan unionin taistelujoukkoihin. Rauhanturvalaki muutettiin samalla kriisinhallintalaki, jotta se vastaisi paremmin EU-terminologiaa. Uusi laki tuli voimaan vuonna 2006 mahdollistaen osallistumisen myös operaatioihin, joilla ei ole YK:n valtuutusta. Kriisinhallinta-termin käyttö ei aiheuttanut enää niin kiivasta keskustelua kuin edellisillä kerroilla. (Palosaari 2011, 188–189.)

Joka kerta lain muutostarvetta on perusteltu muutoksilla kansainvälisessä toimintaympäristössä ja itse rauhanturvaamistoiminnassa. Lakia on siis käytännössä muutettu vastaamaan jo omaksuttuja käytäntöjä. (Salonius-Pasternak & Visuri 2006, 39.) Wolfersin ajattelua soveltaen suomalaisessa kriisinhallintakeskustelussa korostuu entistä enemmän kansainvälinen vastuu ja turvallisuus kansallisen edun sijaan. Palosaaren (2011, 204) mukaan Suomen ulkopoliittisten käsitteiden uudelleenmäärittelyyn on vaikuttanut erityisesti eurooppalaiset prosessit. Hän arvioi Suomen kriisinhallintakeskustelussa tapahtuneita muutoksia kolmessa jaksossa: vuosina 1994–1996, 1997–2002 ja 2002–2007. Palosaari toteaa päätelmissään, että jokaisessa vaiheessa EU:n merkitys tavoitteita määriteltäessä on voimistunut. Samaan aikaan voimistuvat hänen mukaansa argumentit, joiden mukaan kansallisen voimankäytösääntöjen rajoitukset heikentävät suomalaisjoukkojen uskottavuutta. Kansalliset rajoitteet nähdään muutenkin enemmän esteenä ja ongelmana Suomen kriisinhallintatoiminnan kehittämisen kannalta. Kansainvälisestä kriisinhallinnasta on tullut enenevässä määrin osa suomalaista puolustuspolitiikkaa. Johtopäätökseen EU:n ja kansainvälisen yhteisön merkityksen kasvusta Suomen kriisinhallintaa määriteltäessä päätyy myös Jarno Limnell (2009, 259) tutkimuksessaan. Kriisinhallintaa koskevien uskomusten eurooppalaistuminen ja kansainvälistyminen ovat osaksi samanaikaisia prosesseja, koska EU:n kautta Suomen täytyy ottaa kantaa yhä useampiin maailmanpolitiikan kysymyksiin. EU:n määritelmä on yhä useammin argumenttien taustalla, vaikka siihen ei suoraan viitattaisikaan. Kansallisella edulla on edelleen

merkitystä kriisinhallintaoperaatioihin osallistumista perusteltaessa, mutta kansainvälisen vastuun ja turvallisuuden merkitys on tutkijoiden mukaan kasvanut huomattavasti. Tätä taustaa vasten on mielenkiintoista huomioida, miten kansallisen vastuun/turvallisuuden ja kansallisen edun välinen suhde on muuttunut Afganistan-keskustelussa.

Jokaisen uudistuksen yhteydessä eduskunnassa ja mediassa on käyty jonkin verran keskustelua muutosten yksityiskohdista, mutta Suomen sitoutumista rauhanturvaamiseen ja kriisinhallintaan ei ole kyseenalaistettu. (Vesa 2007, 534.) Vaikka suomalaisessa kriisinhallintakeskustelussa korostetaan aiempaa enemmän eurooppalaisia ja kansainvälisiä perusteita, on keskustelusta löydettävissä myös monia jatkuvuuksia. Muuttumattomana Suomen rauhanturva-ajattelussa on säilynyt Unto Vesan mukaan vahva tuki YK:n rauhanturvaoperaatioille, ajatus pienestä, neutraalista ja sotilaallisesti liittoutumattomasta Suomesta vahvana rauhanturvaajamaana, Pohjoismaiden merkitys viiteryhmänä ja vapaaehtoisten reserviläisten rooli rauhanturvaajina. Myös keskustelu riskeistä ja vaaroista on pysynyt hyvin samanlaisena vuosikymmenestä toiseen.

Aikaisemman rauhanturvaamiskeskustelun lisäksi työn kannalta on välttämätöntä tuntea aiempi Suomen ulkopoliittikan näkökulmasta tehty aiheeseen liittyvä tutkimus. Tätä ennen on syytä tosin kerrata ISAF-operaation historia.

2.2. Suomen osallistuminen Afganistanin operaatioon ja aiempi tutkimus

2.2.1. Afganistanin kriisinhallintaoperaatio ja Suomen osallistuminen operaatioon

Yhdysvallat aloitti terrorismin vastaisen sodan Afganistanissa lokakuussa 2001. Varsinainen kriisinhallintaoperaatio ISAF (International Security Assistance Force) perustettiin Yhdistyneiden kansakuntien turvallisuusneuvoston päätöslauselmalla saman vuoden joulukuussa. Operaation tehtävänä oli taata turvallinen toimintaympäristö Kabuliin ja sen ympäristöön, tukea hallitusta ja avustaa tätä maan jälleenrakentamisessa. Operaation johdon otti ensin Iso-Britannia ja tämän jälkeen puolen vuoden välein Turkki, Saksa ja Hollanti. Nato otti vastuun ISAF-operaatiosta Kabulissa elokuussa 2003. Pian tämän jälkeen YK:n turvallisuusneuvosto laajensi ISAF:n mandaattia, kunnes vuonna 2006 operaatio kattoi lopulta koko Afganistanin. Samana vuonna Yhdysvaltojen sotaoperaatio Operation Enduring Freedom in Afghanistan (OEF) ja rauhanomaisempi ISAF sulautuivat komentorakenteita yhdistettäessä lähes kokonaan toisiinsa. (Pyykkönen 2009, 120; Saloniemi-Pasternak & Visuri 2006, 27–32.) ISAF:n nykyinen tavoite on vakauden ja turvallisuuden luominen maahan. Tavoitteeseen pyritään vakauttamalla

keskushallintoa, kouluttamalla armeijaa ja poliisia sekä takaamalla turvallisuus erilaisille avustus- ja jälleenrakennusorganisaatioille. Elokuussa 2011 Naton ISAF-operaatioissa toimi joukkoja 48 maasta yhteensä reilut 130 000. Heinäkuussa 2011 Nato aloitti asteittaisen vallansiirron maan omille turvallisuusjoukoille. Vallansiirto on tarkoitus saada päätökseen vuoden 2014 loppuun mennessä. Operaatio on kasvanut valtavasti niin maantieteellisesti kuin sotilaiden määrällä mitattuna. Joukkojen määrän ja väkivallan lisääntyessä myös kaatuneiden määrä on kasvanut. (Salonius-Pasternak 2010b, 12.)

Vuoden 2001 lopussa kansainvälisen yhteisön yksimielisyys Afganistanin operaation tarpeellisuudesta oli erittäin vahva. Tästä syystä Iso-Britannian tiedustellessa Suomen valmiutta osallistua operaatioon juuri ennen joulua päätös syntyi helposti. (Vesa 2010, 67.) Suomi oli lähes keskusteluita valmis sitoutumaan vanhaan rauhanturvaajarooliinsa, vaikka Hellenbergin ja Pursiaisen (2003, 311) mukaan Suomen hallinnon suhtautumisessa syyskuun yhdennentoista iskuihin oli havaittavissa selvästi erilaisia näkemyksiä kriisin luonteesta. Ensimmäinen suomalainen joukko lähti Afganistaniin tammikuun puolivälissä ja loput helmikuun alussa 2002. Aluksi Suomi lähetti noin viisikymmentä rauhanturvaajaa siviili-sotilasyhteistyöhön (Civil-Military Cooperation/CIMIC) Kabuliin. Ajan myötä painopiste ja toiminta-alue ovat muuttuneet. Nykyään suurin osa suomalaista joukoista toimii maan pohjoisosissa ja osallistuu alueellisten jälleenrakennusosastojen (Provincial Reconstruction Team/PRT) toimintaan. Vuodesta 2007 lähtien Suomen osallistuminen on keskitetty Ruotsin johtamaan jälleenrakennusosastoon Mazar-e Sharifissa. Marraskuussa 2011 ISAF-operaatioissa oli 191 suomalaista rauhanturvaajaa. Tämän lisäksi maassa on yhteensä 36 siviilikriisinhallinnan asiantuntijaa, josta suurin osa työskentelee Euroopan unionin EUPOL- poliisioperaatioissa.

Tilanteen ja toiminnan luonteen muutoksesta huolimatta operaation mandaattia ei ole muutettu. (Salonius-Pasternak & Visuri 2006, 27–32.) Vuoden 2002 jälkeen eduskunnassa ei otettu kantaa Afganistanin operaatioon ennen syyskuuta 2006. Tällöin Libanon-operaatiota käsittelevässä istunnossa hallitukselle esitettiin vaatimus uuden Afganistan-selonteon tekemisestä. Hallitus antoi Afganistania, Tshadia sekä Euroopan unionin taisteluosastoa koskevan selonteon vuonna 2007. Tämän jälkeen hallitus on tehnyt eduskunnalle kolme Afganistan-selontekoa: yhden 2008, toisen 2010 ja viimeisimmän loppuvuodesta 2011. Vuoden 2008 selonteko koski 2009 presidentinvaaleja turvaamaan lähetettyä lisäjoukkoa, vuoden 2010 selonteko joukkojen väliaikaista lisäystä ja 2011 selonteko joukkojen vähentämistä.

Afganistanissa on kuollut kaksi suomalaista sotilasta. Ensimmäinen rauhanturvaaja menehtyi toukokuussa 2007 ja toinen helmikuussa 2011. Suomen kansa on suhtautunut operaatioon viime vuosina kriittisesti ja suuri osa ajattelee operaation muuttuneen merkittävällä tavalla vuodesta 2002. (Vesa 2010, 70; MTS 2009.) Työn tutkimustehtävässä pyritään havainnoimaan, kuinka muutokset eroavat siitä, mihin valmistauduttiin ja sitouduttiin operaatioon lähdeittäessä.

2.2.2. Aiempi tutkimus Afganistanin kriisinhallintaoperaatiosta

Suomen ulkopoliittikan näkökulmasta tehtyä tutkimusta Afganistanin operaatiosta on suhteellisen paljon. Tutkijoiden kiinnostus operaatiota kohtaan on tosin herännyt vasta viime vuosina, joten operaation alkua ajoilta tutkimusta ei löydy.

Jarno Limnéllin ja Charly Salonijs-Pasternakin vuonna 2009 julkaistussa artikkelissa pohditaan Suomen osallistumisen perusteluja. Heidän mukaansa Suomen poliittinen johto ei ole tarpeeksi selkeästi perustellut Suomen syytä olla mukana Afganistanin operaatiossa. Artikkelin taustalla on ajatus siitä, että koska Suomi osallistuu tänä päivänä ainoastaan muutamaan valittuun operaatioon, osallistuminen on perusteltava täsmällisesti. Ei ole olemassa valmista kriteeristöä, jossa määriteltäisiin operaatiot, joihin Suomen tulisi osallistua, joten osallistuminen on aina poliittinen päätös. He jakavat poliittisissa julkilausumissa esitetyt perustelut kansainvälisiin, kansallisiin, sotilaallisiin sekä poliittisiin. Heidän mukaansa kansallisia poliittisia perusteluja keskustelusta löytyy vain vähän. (Limnéll & Salonijs-Pasternak 2009, 2.) Artikkelin on oman tutkimukseni kannalta erittäin mielenkiintoinen, sillä perustelut pohjaavat tietynlaisiin uskomuksiin. Artikkelissa ei kuitenkaan erotella perusteita operaatioon lähdeittäessä ja artikkelin kirjoittamisen hetkellä.

Ulkopoliittinen instituutti on julkaissut joitakin artikkeleja aiheesta. Toby Archerin syyskuussa 2009 toimittamassa paperissa käsitellään Afganistan-keskustelua kuudessa Euroopan valtiossa. Artikkelin mukaan Iso-Britannian, Saksan, Ranskan, Italian, Ruotsin ja Suomen näkemykset operaatiosta eroavat toisistaan huomattavasti. Suomen keskustelua hallitsee kirjoituksen mukaan perinteinen näkemys rauhanturvaamisesta, jonka vuoksi maassa on reagoitu voimakkaasti operaatiosta kantautuneisiin uutisiin esimerkiksi lahjuksista, epämääräisistä vankilankorjausprojekteista ja kiihtyvistä yhteenotoista. (Vuorisalo 2009, 13–14.) Toinen ulkopoliittisen instituutin Afganistaniin liittyvä paperi käsittelee suomalaisten kansanedustajien suhtautumista kriisinhallintaoperaatioon. Artikkelin perustuu Charly Salonijs-Pasternakin kyselytutkimukseen, jossa hän on selvittänyt kansanedustajien näkemyksiä kriisinhallinnasta

yleensä ja Afganistanista erityisesti. Tutkimuksen mukaan suuri osa vastanneista kansanedustajista tulkitsee tilanteen Afganistanissa sisällissodaksi, jossa Suomi tukee hallitusta. Vaikka kyse ei vastanneiden mukaan ole enää samasta operaatiosta, johon vuonna 2002 lähdettiin, kannattaa suurin osa Suomen osallistumisen jatkamista. (Salonius-Pasternak 2010.) Tämä työ on tutkielman kannalta mielenkiintoinen erityisesti siitä syystä, että sen mukaan kansanedustajat näkevät operaation muuttuneen radikaalisti. Pyrin huomioimaan, miten tämä muutos näkyy kansanedustajien argumentaatioissa.

Aktiivisin keskustelu Afganistanin operaatiosta alkoi kesällä 2009 Charly Salonius-Pasternakin vieraskynä-palstan kirjoituksesta Helsingin Sanomissa. Tekstissä hän pohtii, onko Suomi Afganistanissa mukana sodassa. Maan johto reagoi pohdintaan välittömästi, ja keskustelu kysymyksestä jatkui pitkään kiivaana eri medioissa. Päivälehtien lisäksi Suomen roolia Afganistanin sotilaallisessa kriisinhallinnassa pohdittiin muun muassa Kosmopolis-lehden numerossa 1/2010. Lehdessä Salonius-Pasternak syventää perustelujaan sille, miksi Suomi on hänen mukaansa sodan osapuoli Afganistanissa. Perusteluja on hänen mukaansa kolmenlaisia: de facto objektiivisia, de facto subjektiivisia ja de jure. Argumenttien mukaan Suomi on sodan osapuoli ensinnäkin siksi, koska se on osa ISAF-operaatiota, joka tukee Afganistanin hallitusta taistelemaan aseistettuja sotilaallisia organisaatioita vastaan. Toisaalta Nato, Afganistanin hallitus, Yhdysvallat ja taleban pitävät tilannetta sotana, joten myös Suomi on mukana sodassa. Näistä kolmesta argumentista vain de jure-argumentin mukaan Suomi ei ole sodassa, koska presidentti ei ole julistanut sotaa. Tästäkin argumentista voidaan olla eri mieltä, jos konkreettista toimintaa ja kansainvälisen aseistetun konfliktin lakeja pidetään merkittävämpinä määrittäjinä kuin virallista sodanjulistusta. Salonius-Pasternak esittää artikkelissa myös vasta-argumentit, joita julkisuudessa esitettiin kumoamaan väite. Näiden mukaan Suomi osallistuu YK:n mandatoimaan kriisinhallintaoperaatioon, ei sotaan. (Salonius-Pasternak 2010b, 12–23.) Keskustelu tulee näkymään myös omassa aineistossani.

Vuonna 2011 Charly Salonius-Pasternakin artikkeli ilmestyi Nik Hynekin ja Péter Martonin toimittamassa teoksessa *Statebuilding in Afghanistan – Multinational Contributions to Reconstruction*. Artikkelissa *Finland's ISAF experience – Rewarding, Challenging and on the edges of the politically feasible* Salonius-Pasternak kartoittaa Suomen osallistumista Afganistanin operaatioon ja erityisesti sitä, kuinka osallistuminen on muuttunut. Hänen mukaansa Suomen osallistumisessa on tunnistettavissa neljä jaksoa. Operaatioissa tapahtuneisiin muutoksiin on vaikuttanut pääosin ulkoiset seikat, erityisesti muutokset ISAF:n lähestymistavassa ja muutokset

Afganistanin operationaalisessa ympäristössä. (Salonius-Pasternak 2011, 186.) Hän näkee ristiriidan Suomen virallisten argumenttien ja Afganistanin todellisuuden välillä. Vaikka virallinen Suomi reagoi muutoksiin operaatiossa hitaasti, kansallinen strateginen ja operationaalinen taso ovat olleet joustavia, joten Suomi on kyennyt muuttamaan osallistumistaan usein. Omasta työstäni poiketen tässä kirjoituksessa pohditaan suomalaisten perustelujen suhdetta Afganistanissa vallitsevaan todellisuuteen.

Edellä esitellyistä tutkimuksista näkyy hyvin, kuinka tärkeä merkitys mielikuvilla on ollut Afganistaniin liittyvässä keskustelussa. Erilaiset tulkinnat ja eri tietojen korostus voi johtaa muun muassa erilaiseen käsitykseen siitä, onko Suomi sodassa vai ei. Tässä tutkielmassa pohdin, millaisia uskomuksia näihin tulkintoihin liittyy.

3. Ulkopolitiikan ja kognitiivisen ulkopolitiikan tutkimus

3.1. Ulkopolitiikan tutkimus

3.1.1. Ulkopolitiikan määritelmä

Työn teoreettinen osuus on hyvä aloittaa määrittelemällä, mitä tarkoitetaan ulkopolitiikalla tämän päivän maailmassa ja kansainvälisen politiikan tutkimuksessa. Perinteisen määritelmän mukaan ulkopolitiikka on valtioiden toimintaa, joka kohdistuu maan rajojen ulkopuolelle eli toisin sanoen valtion käyttäytymistä kansainvälisessä järjestelmässä. (Forsberg & Vaahtoranta 1993, 11.) Valtion ulkopolitiikan muodostaa valtion asettamat tavoitteet ja arvot, tehdyt päätökset sekä toiminta liittyen valtion ulkoisiin suhteisiin. Samalla kun ulkopolitiikassa suunnitellaan, hallinnoidaan ja kontrolloidaan valtion ulkosuhteita, siinä myös määritellään itseään suhteessa muihin. (Webber & Smith 2002, 9; Hill 2003, 5.) Tämän päivän näkökulmasta, kun kansainvälistä politiikkaa voidaan nähdä lähes missä tahansa, ulkopolitiikan käsitykset maailmasta saattavat vaikuttaa vanhanaikaisilta. Ulkopolitiikan merkitystä voidaan kyseenalaistaa monin tavoin. Esimerkiksi raja sisä- ja ulkopolitiikan välillä on yhä häilyvämpi, eikä valtioita voida nähdä enää ainoana ulkopolitiikan toimijoina. Työssäni perinteinen tapa määritellä ulkopolitiikkaa ei sinällään tuota ongelmia, koska kyse on valtion voimankäytöstä maan rajojen ulkopuolella. Tutkielma kuitenkin sisältää tiettyjä piirteitä, joita kaikkein perinteisin ulkopolitiikan tutkimus ei luultavasti tunnista. Ensinnäkin lähdän siitä oletuksesta, että ulkopoliittisten kysymysten määrittelyyn vaikuttavat Suomen ulkopoliittisen johdon lisäksi myös muut toimijat. Toisaalta Afganistan-politiikkaa

luotaessa joudutaan ottamaan kantaa moneen ”ei perinteiseen” kysymykseen. Vastapuolella ei esimerkiksi ole perinteistä valtiotoimijaa, jonka viholliskuvaa voitaisiin tutkia. Suomen Afganistanin kriisinhallintaoperaatiota koskeva politiikka ei myöskään ole mahdollista ilman, että määritetään jatkuvasti omaa toimintaa suhteessa esimerkiksi Yhdysvaltoihin, ISAF:iin, EU:hun ja muihin toimijoihin.

3.1.2. Ulkopolitiikan tutkimus ja tutkimuksen juuret

Ulkopolitiikan tutkimus käsittää tänä päivänä hyvin laajan kirjon tutkimusta, joten sen yksityiskohtainen erittely ei ole tässä yhteydessä mielekäästä. Yksinkertaisinta oppiainetta on lähestyä sen historian kautta. Ulkopolitiikan analyysi omana tutkimussuuntauksenaan nähdään syntyneen 1950- ja 1960-luvuilla. Valerie Hudson (2005, 5-6) pitää tutkimussuuntauksen lähtökohtana kolme työtä tältä ajalta: Richard C. Snyderin, Henry W. Bruckin ja Burton Sapinin *Decision Making as an Approach to the Study of International Politics* vuodelta 1954, Harold ja Margaret Sproutin *Man–Milieu Relationship Hypotheses in the Context of International Politics* vuodelta 1954 ja James Rosenauin *Pre-theories and Theories of Foreign Policy* vuodelta 1964. Jokaisessa teoksessa kiinnitetään huomio eri ulkopolitiikan aspekteihin. Näistä töistä kumpusi näin ollen kolme erilaista ulkopolitiikan tutkimustraditiota. Snyder ja kumppanit aloittivat suuntauksen, jossa tutkitaan päätöksentekoa ryhmissä ja organisaatioissa. (Hermann 2001, 2-3.) Rosenauin teoksen pohjalta muotoutui puolestaan vertailevan ulkopolitiikan tutkimuksen lähestymistapa (comparative foreign policy). Sproutien työn taustalla on ajatus, ettei yhdenkään poliittisen toimijan mieli ole puhdas, vaan se muodostuu erilaisista uskomuksista, arvoista, tunteista, asenteista, kokemuksesta, muistista, omakuvasta ja kansalaisuuskuvasta. Spruteja seurannut sukupolvi loi lukuisia merkittäviä teorioita liittyen niin yksilön/johtajan ominaisuuksiin, ulkopoliittisten toimijoiden uskomusjärjestelmiin, mielikuviin, käsityksiin/väärinkäsityksiin, kognitiivisiin rajoitteisiin kuin valtiokuvaan. (Hudson 2005, 8-12.)

Kansainvälisen politiikan tutkimuksen mielenkiinto ulkopolitiikan tutkimukseen on vaihdellut valtavasti 1950-luvulta lähtien. Tutkimus on kuitenkin aina jäänyt oppi-alalla vähemmistöön, koska huomiota on kiinnitetty enemmän niihin kansainvälisen todellisuuden rakenteisiin, joka rajoittavat toimijoiden tekemisiä. Näin ollen ulkopolitiikan päätöksentekoprosessien ymmärtämistä ei ole pidetty merkittävänä tekijänä kansainvälisen politiikan konfliktien, yhteistyön tai muutosten ymmärtämisen kannalta. Tämä logiikka saattoi toimia kylmän sodan ajan kaksinapaisessa

maailmassa, mutta 1980-luvun lopulta lähtien huomiota on jouduttu kiinnittämään enemmän siihen, kuinka toimijat tulkitsevat tilanteita monimutkaisessa maailmassa, ja kuinka tämä tulkinta vaikuttaa politiikkaan. (Hermann 2001, 2-3.)

3.1.3. Ulkopolitiikan tutkimuksen suhde muuhun kansainväliseen politiikkaan

Koska ulkopolitiikan tutkimus ei sovi yksiselitteisesti mihinkään alan suureen päätraditioon, se on pysynyt irrallaan muusta kansainvälisen politiikan tutkimuksesta. Kansainvälisen politiikan oppikirjoissa ala on jäänyt usein kokonaan huomioimatta tai se on sijoitettu joko realismin tai liberalismiin traditioon. (Houghton 2007, 24.) Merkittävimmät kansainvälisen politiikan makrotason teorit, kuten realismi, liberalismi ja konstruktivismi, eivät pidä yksilön tai ryhmän käyttäytymistä tutkivia psykologisia malleja merkityksellisinä omassa tutkimuksessaan. Samalla psykologia on kuitenkin hyvin lähellä teorioiden ydintä, koska valtiot nähdään ihmisten kaltaisina toimijoina. (Jasper 2009, 3.) Teorioiden taustalta on myös löydettävissä erilaisia oletuksia ihmisluoteesta, kognitiosta ja käytöksestä. Näitä ei vain ole tuotu eksplisiittisesti esille. (Goldgeier & Tetlock 2001, 68–69.)

Useimmiten ulkopolitiikan tutkimus on yhdistetty valtiokeskeisyytensä vuoksi realismiin. Ulkopolitiikan tutkimukseen ei kuitenkaan sovi klassisen realismin ajatus muuttumattomasta ihmisluonnosta eikä neorealismiin tai neoliberalismiin ajatus siitä, että toimijoina ovat valtiot, eivät päätöksiä tekevät yksilöt. (Houghton 2007, 24–25.) Sekä neorealismissa että neoliberalismissa lähtökohdaksi on päätöksenteon rationaalinen malli, jossa toimijoiden preferenssit ja kausaaliset uskomukset otetaan annettuina. Kaikissa kansainvälisen politiikan rakenteellisissa lähestymistavoissa uskomukset heijastavat todellisuuksia, jotka rajoittavat toimijoiden toimintaa. Mielikuville tai uskomuksille ei näin ollen jää juurikaan tilaa. (Goldstein & Keohane 1993, 4; Schafer & Walker 2006, 4-5.)

Viimeaikoina erityisesti ulkopolitiikan analyysin kognitiivista suuntausta on pyritty integroimaan konstruktivismiin traditioon. Muun muassa subjektiivisuus ja merkitysten rakentuminen ovat tärkeitä elementtejä molemmissa lähestymistavoissa. Niissä myös korostetaan ajatusten ja ideoiden merkitystä objektiivisten materiaalien rakenteiden sijaan. Traditioiden välillä on kuitenkin eroja, jotka tekevät yhdistämisestä hankalaa. Sosiaaliset tekijät eivät korostu kognitiivisessa ulkopolitiikan tutkimuksessa yhtä paljon kuin konstruktivismissa. Lisäksi erityisesti ensimmäisen sukupolven kognitiivisen ulkopolitiikan tutkijoille ideat, mielikuvat ja uskomukset olivat kausaalisia eivätkä

konstitutiivisia niin kuin konstruktivismissa. Toisaalta esimerkiksi wendtiläisissä konstruktivistisissa teorioissa kansainväliset lait ja kulttuuriset normit tulkitaan rakenteiksi, jotka määrittävät ja rajoittavat ulkopoliittista päätöksentekoa. Konstruktivismissa ja kognitiivisessa ulkopoliitiikan tutkimuksessa toimitaan näin ollen usein eri analyysin tasoilla. Konstruktivismissa huomio kiinnittyy rakenteisiin, kun taas kognitiivinen lähestymistapa huomioi yksilöt. David Houghtonin mukaan lähestymistapojen jonkinasteinen integraatio voisi hyödyntää molempia. Synteesiä pohdittaessa on kuitenkin huomioitava, ettei kumpikaan muodosta yhtä yhtenäistä teoriaa, vaan niiden sisällä on varsin merkittäviäkin erimielisyyksiä koskien niin substanssia kuin epistemologisia kysymyksiä. (Houghton 2007, 27–33.) Tässä työssä lähestymistapoja lähennetään siinä mielessä, että uskomusten nähdään työssä rakentuvan julkisissa puheenvuoroissa.

Stephen Walt (1998) painottaa, että ulkopoliitiikan tutkimusta ei ole välttämätöntä yrittää luokitella mihinkään muuhun traditioon, koska siinä ei ole tarkoitus luoda kaikkea kattavaa teoriaa kansainväliseen politiikkaan. Pikemminkin sen tarjoamat näkökulmat täydentävät muita lähestymistapoja. Ulkopoliitiikan tutkimus on myös muuta kansainvälisen politiikan tutkimusta useammin selvitysluontoista ja pysyttelee kauempana teorioista. (Forsberg & Vaahtoranta 1993, 15.) Toisaalta, vaikka ulkopoliitiikan teorioita, kuten kognitiivista tutkimusta, on käytetty lähinnä ulkopoliitiikan tutkimuksessa, ei ole mitään estettä, miksei sitä voitaisi käyttää kansainvälisessä politiikassa yleisemminkin ja tutkia myös muita toimijoita kuin valtiot. (Rosati 2000, 73; White 1999, 41.)

3.1.4. Ulkopoliitiikan tutkimuksen kohteena ihmiset ja päätökset

Ehkä kaikkein tyypillisimmillään ulkopoliitiikan tutkimuksen kohteena ovat olleet päätöksiä tekevät ihmiset. Ulkopoliitiikan tutkimus on siinä mielessä varsin perinteinen yhteiskuntatieteiden näkökulma, että siinä ollaan kiinnostuneita siitä, kuinka ihmiset näkevät ja reagoivat ympäröivään maailmaan ja kuinka he muokkaavat ja muokkaantuvat ympäröivästä maailmasta. (Hudson 2005, 1.) Kansainvälisen politiikan tutkimus on keskittynyt kartoittamaan merkittävien yksittäisen valtionjohtajien toimintaa ja ajatusmaailmaa. Tämänkin työn tutkimusaineistosta suurin osa on yksittäisten henkilöiden puheita tai artikkeleja. Mukana on vain muutama kollektiivisesti tuotettu teksti. Yksittäisten ihmisten sielunmaiseman sijaan pyrin kuitenkin keskittymään siihen, onko olemassa joitain yhteisiä uskomuksia, jotka eri aikoina liitetään Afganistanin operaatioon. Vaikka Suomen eduskunnalla, hallituksella tai valituilla lehdistöllä ei ole omaa ajatusmaailmaa, voidaan ajatella, että niissä toimivien yksilöiden uskomuksista muodostuu eräänlainen kollektiivinen

uskomusjärjestelmä tai kollektiivisia uskomusjärjestelmiä. (Rosati 1987, 17.) Ulkopoliitiikan tutkimuksen yksilökeskeisyys johtuu ainakin osaksi sen yhdysvaltalaisesta alkuperästä. (Hagan 2001, 33.) Suomen tapauksessa pelkästään Tarja Halosen uskomusten tutkiminen antaisi oman työni kannalta todennäköisesti liian yksipuolisen kuvan Suomen ulkopoliitikasta. Esimerkiksi Teija Tiilikaisen (2008) mukaan Suomen eduskunnalla on kylmän sodan jälkeen ollut hyvin vahva rooli erityisesti kriisinhallinnasta päätettäessä. Täytyy myös pitää mielessä, että tutkimusajanjaksoina hallituksen ja eduskunnan kokoonpano on vaihtunut, joten pelkkien yksilöiden tutkiminen näistä olisi haastavaa. Tietysti yksilöiden omat uskomusjärjestelmät tulee huomioida, mikäli ne näyttävät poikkeavan merkittävästi muista. Koska aineisto koostuu kahdesta eri ajanjaksosta, on tarpeellista pohtia myös sitä, ovatko mielikuvat tilanteesta 2001–2002 yhteneväisemmät kuin 2009–2010. Esimerkiksi Aamulehden pääkirjoitus 16.9.2010 ja Ulkopoliitikka-lehden Suomen konsensuspolitiikkaa käsittelevä artikkeli (Villa 2010) viittasivat molemmat siihen, että alkuaikojen yhteisymmärrys on alkanut vähitellen hävitä.

Yksittäisten toimijoiden tutkimisen lisäksi ulkopoliitiikan tutkimukselle on ollut tyypillistä toimijoiden tekemien päätösten tutkiminen. Päätös on tutkimuksessa ymmärretty varsin laajasti. Se voi yhtä hyvin olla esimerkiksi päätös olla toimimatta tai tekemättä päätöstä. (Hudson 2007, 5.) Päätös ei myöskään aina viittaa yhteen yksittäiseen tapahtumaan, vaan samaa kysymystä koskien voidaan tehdä sarja päätöksiä, jolloin joka kerta kysymys joudutaan määrittelemään uudelleen. (Mintz & DeRouen 2010, 16.) Useimmiten ulkopoliittista päätöksentekoa käsittelevät tutkimukset koskevat päätöksiä kriisitilanteissa. (esim. Forsberg & Lintonen & Pursiainen 2003.) Päätös lähettää suomalaisia rauhanturvaajia Afganistaniin ei koskenut kriisitilannetta, mutta siihen liittyi monenlaisia epävarmuustekijöitä. Vaikka tämän tutkimuksen kohteena ei ole ainoastaan Afganistanin operaatioon liittyvä päätöksenteko, on päätöksentekotutkimuksessa käytettävä lähestymistapa sovellettavissa työhön, koska joka kerta kun Suomessa perustellaan rauhanturvaajien lähettämistä operaatioon, operaation jatkoa, joukkojen lisäystä tai operaatiosta vetäytymistä, otetaan jollain tavoin kantaa tehtyyn päätökseen ja määritellään tilanne uudelleen. Seuraavassa luvussa käsittelemme sitä, kuinka päätöksiä on oppiaineessa tutkittu.

3.1.5. Ulkopoliittisen päätöksenteon mallit

Ulkopoliittisen päätöksenteon tutkijat ovat erimielisiä siitä, kuinka rationaalisesti poliittiset toimijat arvioivat tilanteita. Vastakkain ovat tutkijat, jotka uskovat rationaalisen valinnan mahdollisuuteen ja

ne joiden mukaan täysin rationaalinen toiminta ei ole mahdollista ihmismielen erilaisten kognitiivisten rajoitteiden vuoksi. (Koski 2005, 81.) Ulkopoliitiikan päätöksentekomallit voi luokitella kolmeen kategoriaan: rationaalinen malli, kognitiivinen malli ja byrokraattinen malli. (Sylvan & Voss 1998, 4.) Käytetyin päätöksentekomalli on edelleen rationaalinen malli.

Rationaalisen valinnan teoria nojaa kolmeen yleiseen olettamukseen. Ensinnäkin rationaalisuuteen liittyy ajatus siitä, että toimija pyrkii aina maksimoimaan hyödyn. Hyödyn maksimoinnin lisäksi yksilöt maksimoivat odotetun arvon, eli he laskevat myös sen, mikä on tavoitteen saavuttamisen onnistumisen todennäköisyys. Kolmanneksi päätöksentekijät valitsevat toiminnan, joka täyttää parhaiten nämä tavoitteet. (Green & Shapiro viitattu Forsberg 2010, 35.) Rationaalisissa teorioissa uskomukset ovat endogeenisiä, eli ne välittävät tietoa todellisuudesta. (Schfer & Walker 2006, 5.) Sekä kognitiivinen että byrokraattinen päätöksentekomalli ovat psykologisia lähestymistapoja, mutta niissä päätöksentekotilannetta lähestytään hieman eri näkökulmista. Byrokraattista politiikkaa ja poliittista johtajuutta tutkivissa teorioissa pohditaan erilaisten roolien, johtamistyylien ja johtajan persoonallisuuden vaikutusta poliittiseen päätöksentekoon. (Sylvan & Voss 1998, 4.) Siinä korostuu näin ollen sisäpoliittisten tekijöiden merkitys. Ulkopoliittinen päätöksenteko ei teorioissa ole rationaalisen valinnan tulos, vaan se perustuu kompromisseihin, joita ulkopoliittisia päätöksiä tekevissä organisaatioissa tehdään. (Forsberg & Vaahtoranta 1993, 16.) Rationaalisista teorioista poiketen kognitiiviset teoriat antavat uskomuksille eksogeenisen roolin, eli ne voivat toimia itsenäisesti riippumatta ”todellisuudesta”, jota rationaalisissa teorioissa uskomusten katsotaan heijastavan. (Schfer & Walker 2006, 5.) Byrokraattisista lähestymistavoista kognitiiviset teoriat eroavat puolestaan siinä, että niissä tutkitaan pikemminkin prosesseja kuin rooleja ja keskitytään muun muassa uskomusten, tilannekäsikirjoitusten ja skeemojen tutkimiseen. (Sylvan & Voss 1998, 4.) Ulkopoliitiikan kognitiivinen ja rationaalinen teoria nähdään usein toistensa vastakohtina. Ne vastaavat kuitenkin eri kysymyksiin, joten ne voidaan ajatella myös toisiaan täydentävinä. (Rosati 2000, 49.)

Jokaisella päätöksentekomallilla on omat heikkoutensa ja vahvuutensa. Ulkopoliittiseen päätöksentekoon vaikuttaa niin päätöksentekoympäristö, psykologiset tekijät, kansainvälinen ympäristö (sekä globaali että alueellinen) kuin valtion sisäiset tekijät. Ulkopoliitiikan tutkimusta kritisoidaan paljon siitä, että näiden tutkiminen on mahdotonta, koska päätöksiin vaikuttaa lukematon määrä erilaisia tekijöitä. (Hudson 2007, 6.) Eri tasojen selitykset ovat kaikki tärkeitä, eikä niitä ole mahdollista täysin erottaa toisistaan. Suomen Afganistanin kriisinhallintaoperaatiota tutkittaessa voisi aivan yhtä hyvin tutkia sitä, kuinka päätökset tehtiin tai kuinka erilaiset

kansainväliset normit ovat vaikuttaneet siihen, millainen kuva Afganistanin kriisinhallintaoperaatiosta on luotu. Seuraavaksi siirryn tarkastelemaan tarkemmin kognitiivista lähestymistapaa ja uskomusjärjestelmien tutkimusta.

3.2. Kognitiivinen ulkopoliittikan tutkimus ja uskomusjärjestelmien tutkimus

3.2.1. Kognitio ja kognitiotieteet

Aloitan luvun määrittelemällä työn kannalta merkittäviä käsitteitä, kuten kognitio, uskomus ja mielikuva. Kognitio sisältää ne mielen toiminnot, jotka liittyvät tiedon hankintaan, järjestämiseen ja käyttämiseen. (Vogler 1989, 135.) Se on siis yksilön kokeman todellisuuden representaatio, joten kognitioita tutkittaessa tutkitaan ihmismielen toimintaa. (Smith 1988, 45.) Kognitiotieteiden lähtökohtana on, että ihminen muokkaa ulkomaailmasta saamiaan ärsykeitä käsitykseksi todellisuudesta kytkemällä uuden informaation osaksi omaa tietojenkäsittelyjärjestelmäänsä ja sen käsiteverkostoja. (Koski 2005, 10.) Kun uusi asia kytkeytyy verkostoon, se joutuu yhteyteen verkostossa jo olevien käsitteiden kanssa, joten vanhat käsitykset muodostavat kontekstin uusille käsityksille. (Emt. 93.) Koska ihminen suodattaa vastaanottamaansa tietoa, vain osa uudesta tiedosta muodostuu kognitioiksi. (Hudson 2007, 52.) Tutkija ei voi näin ollen suoraan ympäröivistä asioista tietää tutkittavan kohteen olettamuksia maailmasta, vaan tämän mielen toimintaa on pyrittävä ymmärtämään. Kansainväliseen politiikkaan kiinnostus kognitiivisesta ulkopoliittikan tutkimuksesta tuli sosiaalipsykologiassa ja yhteiskuntatieteissä yleensä vallinneen kognitiivisen vallankumouksen myötä. (Herrmann 2001, 124.)

Kognitiivinen lähestymistapa tukeutuu tiettyihin olettamuksiin ihmismielestä ja sen toiminnasta. 1) Ihmismieli rakentuu erilaisten fyysistä ja sosiaalista ympäristöä koskevien järjestäytyneiden uskomusten ja mielen representaatioiden varaan. Näin ollen asioita on helpompi ymmärtää, jos ne sopivat johonkin aikaisempaan tai yleisempään uskomukseen. 2) Ihmisellä on valikoiva muisti eli muistamme uskomusjärjestelmämme kanssa yhdenmukaisen informaation paremmin kuin sen vastaisen. 3) Mieli voi käsittää paljonkin asioita ympäröivästä maailmasta, mutta huomio kiinnittyy valikoivasti vain tiettyihin aspekteihin tai asioihin, joten uskomukset yksinkertaistavat ja strukturoivat maailmaa. Myös odotukset tilanteesta muokkaavat toimijan käsityksiä. 4) Ihmisen päätelmät tapahtumista perustuvat uskomuksiin. 5) Ihmisen uskomukset ovat suhteellisen vakaita ja muuttumattomia. (esim. Rosati 2000, 53; Stern 1999, 37–38; George 1980, 57.) Mielelle on siis luontaista omien lähtökohtien kyseenalaistamisen ja eri näkökulmien vastakkainasettelun

välttämisen. (Koski 2005, 83.) Usein mielikuvien ajatellaan olevan päässämme olevia ulkoisen todellisuuden kuvaajia. Mielikuvat vaikuttavat kuitenkin vahvasti siihen, millaiseksi todellisuus tulee jokaisessa valinnassa tuotetuksi, joten niillä voi olla hyvinkin merkittäviä todellisuusvaikutuksia. (Karvonen 1999, 4.)

3.2.2. Uskomukset ja mielikuvat ulkopoliitikantutkimuksessa

Kaikkien tiettyyn tilanteeseen liittyvien uskomusten tai mielikuvien tutkiminen ei ole mahdollista, joten joka kerta on määriteltävä erikseen, mitä uskomuksilla ja mielikuvilla kulloinkin tarkoitetaan. Tässä tutkielmassa esimerkiksi selvitetään hyvin rajattua joukkoa uskomuksia, jotka liittyvät Suomen Afganistanin kriisinhallintaoperaatioon. Tässä luvussa määritellään käsitteet uskomus ja mielikuva sekä tarkastellaan sitä, miten uskomuksia ja mielikuvia on kansainvälisessä politiikassa tutkittu. Tutkimuksen lähtökohdat kumpuavat kognitiivisen ulkopoliitiikan tutkimuksen perinteestä, johon myös suurin osa luvussa esitellyistä lähestymistavoista lukeutuu. Mielikuvia ja uskomuksia tutkittaessa voi kuitenkin nojautua myös muunlaisiin teoreettisiin taustaolettamuksiin, joten esittelen myös näistä kaksi.

Usein käsitteitä mielikuva ja uskomus käytetään toistensa synonyymeinä. Riippuu lähinnä teoriasta kumpaa käsitettä kulloinkin käytetään. Yleisellä tasolla voimme hyödyntää esimerkiksi Jerel Rosatin (1987, 16) määritelmää, jonka mukaan mielikuvat ja uskomusjärjestelmät ovat suhteellisen pysyviä ajatuksia siitä, mikä on totta toimijan ympäristössä. Jokaisella ihmisellä on luonnollisesti valtava joukko niin uskomuksia, arvoja, odotuksia, muistoja kuin mielipiteitä ympäristöstä. Jotta voimme puhua mielikuvista tai uskomusjärjestelmästä, täytyy ajatusten olla jotenkin järjestäytyneitä ja suhteellisen vakaita suhteessa tiettyyn ympäristön osa-alueeseen. Riippuen ilmiöstä tai asiasta mielikuva voi olla hyvinkin järjestäytynyt, vakaa ja koherentti tai erittäin kompleksi. (Koski 2005, 9.) Tutkimuksessa ei aina erota selvästi mielikuvia asenteista ja mielipiteistä. Käsitteissä asenne ja mielipide on kuitenkin yleensä voimakkaampi arvottava kaiku kuin käsitteissä uskomus tai mielikuva. (Jervis 2006, 642.) Oman haasteensa käsitteiden ymmärtämiselle tuo se, että englanninkieliset käsitteet *belief*, *perception*, *image*, *script*, *schema* eivät käänny suomenkielille täysin ongelmattomasti.

Kognitiivinen ulkopoliitiikan tutkimus perustuu siis ajatukseen siitä, että maailma, jossa tänä päivänä toimitaan, on tavattoman monimutkainen ja ihmisen tiedonprosessointikyky rajallinen, joten tulkintaa, arviota tai päätöstä tehtäessä toimijoiden on nojauduttavat erilaisiin kognitiivisiin

rakenteisiin. (Jervis 2006, 650; Rosati 2000, 50; Stern 1999, 38.) Tutkimuksen päämäärä on selvittää, millaisia mielikuvia poliitikoilla on ja millaisia merkityksiä nämä antavat kansainvälisille tapahtumille. (Koski 2005, 11.) Ymmärrettävistä syistä tutkimuskohteita ei voida testata kokeellisesti laboratorioissa, joten kognitiiviseen ulkopoliitiikan tutkimuksessa on kehitetty erilaisia tapoja hahmottaa mielen toimintaa.

Kognitiivisen ulkopoliitiikan tutkimussuunnan sisältä löytyy useampia lähestymistapoja, joiden avulla uskomusten ja ulkopoliitiikan suhdetta voidaan tutkia. Seuraavaksi esiteltävät lähestymistavat pohjaavat kaikki tietyn tutkijan pyrkimykseen kehittää viitekehys, joka mahdollistaa uskomusten ja toiminnan välisen yhteyden operationalisoinnin. (Smith 1988, 17.) Jokaisesta on myöhemmin kehittynyt erilaisia variaatioita, mutta ne pohjaavat kuitenkin aikaisemmin määriteltyyn käsitteistöön. Käsite mielikuva (image) yhdistetään kansainvälisen politiikan tutkimuksessa useimmiten Kenneth Bouldingin 1956 kehittämään teoriaan. Hän määrittelee mielikuvat näin: ”*mielikuva on toimijan kokonaisvaltainen kognitiivinen, affektiivinen ja evaluatiivinen rakenne tai sen sisäinen kuva itsestä ja maailmasta*”. Hänen mukaansa kansainvälisessä politiikassa merkittävimpiä mielikuvia ovat ne, joita valtiolla on itsestään ja muista toimijoista. (Boulding 1956.) Mielikuvien tutkimuksessa on keskitytty lähinnä viholliskuvien ja valtiokuvien tutkimiseen. (esim. Mintz & DeRouen 2010, 102; Cottam 1994.) Uskomusjärjestelmien (belief system) tutkimuksen juuret puolestaan nähdään Ole Holstin 1962 aloittamassa työssä. Artikkelissa *The Belief Systems and National Images: A Case Study* hän tutkii sitä, kuinka valtiokuvat vaikuttavat päätöksentekoon. Ajatuksen kognitiivisten karttojen (cognitive map) vaikutuksista ulkopoliitiikassa muotoilivat Matthew Bonham, Michael Shapiro ja Robert Axelrod 1970-luvulla. Heidän lähestymistavassa toimijoiden uskomusjärjestelmiä tutkitaan visuaalisen diagrammin avulla koodaamalla temaattisesti käsitteet ja muuttujat, jonka jälkeen käsitteiden väliset yhteydet kartoitetaan. (Hudson 2007, 62.) Tärkeä on ollut myös Michael Brecherin 1969 kehittänyt viitekehys, jonka avulla hän tutki Israelin ulkopoliitiikkaa. Oman työni kannalta merkittävin lähestymistapa on Alexander Georgen vuonna 1969 julkaistuun artikkeliin liitetty operationaalinen koodi. Kaikissa edellä mainituissa lähestymistavoissa käytetään hieman eri käsitteitä ja toisaalta samoja käsitteitä hieman eri merkityksessä. (Smith 1988, 17–26.) Käsitteet kuten mielikuva, uskomusjärjestelmä, operationaalinen koodi ja kognitiivinen kartta viittaavat kaikki kuitenkin samaan tekijään – välineistöön, joka suodattaa informaatiota ympäröivästä maailmasta. (Smith 1988, 11.)

Kognitiivinen ulkopoliitiikan tutkimus ei tutki ainoastaan uskomusten sisältöä, vaan myös niiden rakennetta ja järjestystä eli niitä ihmismielen mekanismeja, jotka rajoittavat tiedonprosessointiamme. Hyvin paljon tutkimuksessa on hyödynnetty esimerkiksi kognitiivisen johdonmukaisuuden (*cognitive consistency*) teoriaa, jonka mukaan ihmisen uskomukset ovat verrattain muuttumattomia ja sisäisesti johdonmukaisia. Kognitiiviseen ulkopoliitiikan tutkimukseen kuuluvat myös teoriat, jotka tutkivat ihmisen käsityskyvyn yleisiä piirteitä kuten mielen taipumusta kategorisoida, luoda stereotypioita, yksinkertaistaa sekä käyttää historiallisia analogioita (Rosati 2000, 57–68.) Koska näissä keskitytään lähinnä syihin, miksi toimijat tulkitsevat maailmaa tietyllä tavalla, eivät ne ole työn kannalta keskeisiä. (Smith 1988, 12.)

Kognitiivisen ulkopoliitiikan tutkimuksen lähestymistapojen lisäksi uskomuksia ja mielikuvia pystyy tutkimaan myös esimerkiksi pragmatismien tarjoaman ajatusmaailman avulla tai Judith Goldsteinin ja Robert Keohanan (1993) toimittamassa kirjassa *Ideas and Foreign Policy* esitetyn kehyksen kautta. Goldsteinin ja Keohanan mallissa ideat jaetaan maailmankuviin (*world views*), periaatteellisiin uskomuksiin (*principled beliefs*) ja kausaalisiin uskomuksiin. Kirjassa tutkitaan sitä, kuinka eri ideat vaikuttavat ulkopoliitikassa. (Emit, 7.) Pragmatismi ei tarjoa valmista välineistöä uskomusten tutkimiseen, mutta sen käsitteistön avulla uskomuksia voidaan kuitenkin tarkastella. Pragmatismien mukaan rutiininomaiset uskomukset todellisuudesta toimivat eräänlaisina sääntöinä toiminnalle. Uskomuksia noudatetaan, kunnes vanhat uskomukset kohtaavat jonkin ärsyksen, eivätkä enää toimi maailman hahmottamisessa. Tällöin tilanteesta joudutaan tekemään uudet määritykset. (Hellmann 2009, 639–642.)

Mielikuvia ja uskomuksia tutkittaessa on aina muistettava, ettei mikään lähestymistapa ole täydellinen, koska toimijat eivät suoraan kerro, minkälaisen uskomusten varaan he pohjaavat tietyn toiminnan.

3.2.3. Uskomusten merkitys kansainvälisessä politiikassa

Mikä on uskomusten rooli kansainvälisessä politiikassa? Holsti (1976, 30 viitattu Sjöblom 1982, 70) on määritellyt viisi tilannetta, jolloin uskomusjärjestelmien merkitys tilanteen tulkinnassa korostuu. 1) Monitulkintaiset tilanteet. 2) Poikkeukselliset tilanteet, joissa mekaaninen sääntöjen noudattaminen ei ole mahdollista. 3) Tilanteet, joissa johtaja voi tehdä päätöksen itsenäisesti. 4) Odottamattomat tilanteet, jossa toimijan ensimmäisten reaktioiden voidaan katsoa heijastavan hänen kognitiivista välineistöään. 5) Kun kyse on pitkäaikaisen politiikan suunnittelusta, jossa

epävarmuus on merkittävä tekijä. Uskomusten merkitys korostuu siis silloin, kun tulkinnalle jää runsaasti tilaa. Tällaisissakin tilanteissa päättäjien on pystyttävä määrittelemään tietyt abstraktit arvot tilanteen tavoitteeksi. (Stein 2002, 292.) Afganistanista käyty keskustelu osoittaa, että kyseessä on ehdottomasti monitulkintainen tilanne, jossa epävarmuus on merkittävä tekijä, joten jollain tavoin uskomukset varmasti keskusteluista heijastuvat.

Mielikuvilla on merkitystä paitsi erilaisissa tilanteissa myös eri vaiheissa päätöksentekoprosessia. Ensinnäkin uskomukset vaikuttavat siihen, kuinka tilanne kehystetään, eli toimija aktivoi uskomusten avulla tietyn tiedon tilanteessa. Toiseksi uskomukset vaikuttavat siihen, miten tavoitteet ja suunnitelmat laaditaan. Kun tilanteeseen on jo reagoitu, uskomukset vaikuttavat myös valittujen suunnitelmien monitoroimiseen. (Herrero de Castro, 30.) Jos Afganistanin operaatio olisi kehystetty voimakkaammin Yhdysvaltojen käymäksi terrorismin vastaiseksi sodaksi, Suomi tuskin olisi lähtenyt mukaan. Toisaalta uskomukset suomalaisesta rauhanturvaamisesta ohjaavat ainakin jossain määrin tavoitteiden valintaa, ja muuttunutta tilannetta arvioidaan alkuperäisten uskomusten avulla. Kognition on näin ollen välttämätön, mutta usein itsenäisenä riittämätön selittämään asioita. Kognition ja muistin rooli päätöksenteossa riippuu aina tilanteesta. (Eriksson & Noreen 2002.)

3.2.4. Uskomusten muutos

Tässä alaluvussa tarkastelen sitä, kuinka kognitiivisessa ulkopolitiikan tutkimuksessa on käsitelty uskomusten muutosta. Uskomusten sisällön lisäksi tutkielmassa huomioidaan se, ovatko uskomukset Afganistanin kriisinhallintaoperaatiosta muuttuneet. Yksi kognitiivisen tutkimuksen yleisistä oletamuksista on, että uskomusjärjestelmät ovat hyvin vakaita. Ihmiset pyrkivät ylläpitämään kognitiivista johdonmukaisuutta, joten he reagoivat helpommin tietoon, joka on yhdenmukaista aikaisemman tiedon kanssa kuin sellaiseen tietoon, joka on tätä vastaan. (esim. Jervis 1976, 170; Koski, 2005.)

Uskomusten muutosta on näin ollen tutkittu paljon vähemmän kuin sitä, kuinka uskomukset pysyvät muuttumattomina tai kuinka uusi informaatio mukautetaan vanhoihin uskomuksiin. (Jervis 1976, 118.) Uskomusten muutos on mahdollista, mutta tutkijat ovat erimielisiä siitä, kuinka muutokset uskomusjärjestelmässä tapahtuvat. Muutokset voivat tapahtua joko nopeasti voimakkaan tapahtuman seurauksena tai vähitellen, kun toimija kohtaa ristiriitaista informaatiota. Molemmista tavoista löytyy esimerkkejä kansainvälisestä politiikasta. Onpa muutos sitten hidas tai nopea, tärkeitä uskomuksia muutetaan vasta, kun ei ole mitään mahdollisuuksia yhdistää uutta

informaatiota vanhaan. (Welch 2008, 38.) Uskomusjärjestelmien kannalta muutokseksi voidaan käsittää joko tilanteen uudenlaisen tulkinnan seurauksena tapahtuva yksittäisten uskomusten muutos tai täysin uusien uskomuksien kehittyminen. Useimmiten näkemyksiä muutettaessa valitaan helpoin ulospääsytie. Tilanteen radikaalin uudelleenarvioinnin sijaan lisätään uusia määritelmiä, poikkeuksia tai pinnallisia muutoksia jo olemassa oleviin näkemyksiin. (Forsberg & Pursiainen 2003, 16.) Uskomusten muutoksesta ei näin ollen välttämättä seuraa politiikan muutosta, aikaisempaa syvempää ymmärrystä poliittisesta maailmasta tai entistä monimutkaisempia kognitiivisia rakenteita.

3.2.5. Kognitiivisen ulkopoliitiikan tutkimuksen kritiikki

Yleisimmin kognitiivista ulkopoliitiikan tutkimusta on kritisoitu siitä, että lähestymistavassa yksittäiset johtajat nähdään valtioina. Erityisesti globalisaatiotutkimuksen piirissä ajatellaan, ettei globalisoituvassa maailmassa yksittäisten valtioiden johtajien päätöksillä ja valinnoilla ole juuri merkitystä. (Garrison 2003, 156; Jasper 2009, 5.) Kognitiivinen ulkopoliitikantutkimus ei kuitenkaan väheksy erilaisten kansallisten ja kansainvälisten tekijöiden vaikutusta ulkopoliitikkaan, vaan nämä nimenomaan välittyvät poliittisten toimijoiden uskomuksista. (Hermann 2001, 47.) Toisaalta kritiikkiä on kohdistettu siihen, ettei uskomuksilla ole todellista vaikutusta päätöksentekoon. (Walker 2002, 57.) Koska ne kuitenkin toimivat päättäjien ohjenuorina, työn kannalta niiden vaikutuksilla ei ole merkitystä.

Ongelmana on pidetty myös tapaa, jolla tutkimusta tehdään. Päätöksentekotutkimuksen aineistona toimivat perinteisesti erilaiset julkiset dokumentit ja puheet, joista päätöksentekoprosessi pyritään rekonstruoimaan erilaisten tekstianalyysikeinojen avulla. Lähestymistavassa on nähty kaksi ongelmaa. Ensinnäkin toimijoiden tarjoamat julkiset syyt toimintaan eivät välttämättä vastaa täysin toimijoiden yksityisiä syitä ja toiseksi toimija ei ole välttämättä itse puheensa tai tekstinsä luoja. Tutkimuksessa kuitenkin oletetaan, että toimijan julkinen kuva määrittää toimintaa siinä määrin, että julkisten ja yksityisten uskomusten pitää ainakin jossain määrin kohdata. (Walker & Schafer 2000, 6.) Työssä kognitiivinen lähestymistapa yhdistetään retoriikkaan, joten esitetyt uskomukset ja niihin liittyvä argumentaatio nähdään ennen kaikkea retorisenä keinona vakuuttaa kuulijat. Julkisesti esitetyt argumentit kertovat näin ollen Suomen ulkopoliitikkaan liittyvistä hyväksyttävistä uskomuksista. Toimijoiden ajatteluun voi toki vaikuttaa myös uskomukset, joita ei ääneen ole mahdollista syystä tai toisesta sanoa.

Konstruktivistisesta näkökulmasta kognitiivista teoriaa on moitittu muun muassa siitä, että lähestymistavassa uskomukset nähdään ainoastaan maailman ja ihmismielen välillä toimivana tekijänä. Vaikka kognitiivisissa teorioissa uskomusten ajatellaan vaikuttavan toimijoiden päätöksentekoon, toimijoiden intressit otetaan annettuina. Teoriat olettavat myös, että on olemassa todellisuus, jota uskomukset heijastavat, eikä niissä huomioida tarpeeksi sitä, kuinka uskomukset ovat sosiaalisesti rakentuneita. Konstruktivistien mukaan uskomukset ja ideat itsestään konstituivat maailmaa. (esim. Browning 2008, 36–38.) Kognitiivisen lähestymistavan ja retoriikan yhdistäminen tuo tutkielmaan mukaan ajatuksen myös siitä, että uskomuksia luodaan ja muokataan sosiaalisesti kielen avulla. Seuraavaksi syvennyn siihen, mitä itse asiassa tarkoitan kognitiivisen lähestymistavan ja retoriikan yhdistämisellä.

4. Operationaalinen koodi ja retoriikan tutkimus

Työni teoreettisen pohjan muodostaa kognitiivisen ulkopoliittikan tutkimuksen ajatus siitä, että uskomukset muokkaavat käsityksiämme maailmasta. Varsinaisen analyysityökalun rakennan yhdistämällä operationaalisen koodin ja retoriikan tutkimuksen. Operationaalinen koodi on klassinen kognitiivinen lähestymistapa ulkopoliittikan ja kansainvälisen politiikan uskomusjärjestelmiin. Retoriikka puolestaan huomioi kielen merkityksen uskomusten rakentumisessa ja auttaa avaamaan ajatuksia operationaalisen koodin uskomusten takana. Luvussa käsitellään ensin operationaalinen koodi ja Stephen Toulminin argumentaatioanalyysi erikseen ja lopuksi nämä yhdistetään työssä käytettäväksi lähestymistavaksi.

4.1. Operationaalinen koodi

4.1.1. Operationaalisen koodin alkuperä

Operationaalisessa koodissa on samankaltainen lähtökohta kuin kognitiivisessa ulkopoliittikan tutkimuksessa yleensä – uskomukset toimivat todellisuuden subjektiivisina representaatioina. Eli ne vaikuttavat siihen, kuinka ihmiset näkevät maailman. Operationaalisessa koodissa uskomukset eivät ainoastaan passiivisesti heijasta todellisuutta, vaan ne muovaavat toimijoiden käsityksiä todellisuudesta toimimalla kognitiivisina ennakoasenteina, jotka vääristävät, estävät ja muokkaavat saatavilla olevaa informaatiota. (Schafer & Walker 2006, 4-5.) Lähestymistavan teoreettisen määritelmän tekeminen ei ole aivan yksiselitteistä, koska se on muuttunut vuosien varrella varsin

paljon. (Sjöblom 1982, 37.) Peruskäsitteet ovat kuitenkin pysyneet jokseenkin samoina 1950-luvulta lähtien. Tässä luvussa käyn hieman läpi lähestymistavan historiaa ja kehitystä.

Alun perin operationaalisen koodin lähestymistavan muotoili Nathan Leites. Hänen tutkimuksestaan kommunismista Neuvostoliitossa syntyi kaksi työtä: *The Operational Code of the Politburo* vuonna 1951 ja *A Study of Bolshevism* vuonna 1953. Leitesin alkuperäisessä tutkimuksessa operationaalinen koodi kuvasi bolsevikkien poliittista strategiaa. Hän ajatteli, että tutkimalla johtajien ideologiaa, sosialisatiota ja johtamispaineita, heidän ulkopoliittisesta käytöksestä on mahdollista löytää suhteellisen muuttumattomia malleja. Hän kiinnitti huomion erityisesti bolsevikkijohtajien toiminnan kognitiivisiin, psykoanalyttisiin ja psykokulttuurisiin puoliin. Leitesin työ ei kaikessa monimutkaisuudessaan herättänyt kiinnostusta, joten lähestymistapa jäi unohduksiin, kunnes vuonna 1969 Alexander George julkaisi *International Studies Quarterly* lehdessä artikkelin, “*The ‘Operational Code’: A Neglected Approach to the Study of Political Leaders and Decision-Making*”, jossa hän huomioi Leitesin lähestymistavan potentiaalin. George muokkasi ja uudelleen määritteli Leitesin luomaa monimutkaista tutkimuskehikkoa. Hän muun muassa erotti itse operationaalisen koodin käsitteen Leitesin lähestymistavan sosiopsykologisista näkökulmista. (esim. Rosati 2000, 54, Bennett 2008, 492; Renshon 2009, 650.) George piti itse asiassa koko termiä operationaalinen koodi harhaanjohtavana. Hänen mielestään Leitesin luoma käsite antoi ymmärtää, että operationaalinen koodi olisi valmis resepti, jota poliittinen johto käyttää mekaanisesti päätöksenteossaan. George halusi korostaa, että operationaalinen koodi piti ymmärtää yleiseksi uskomusjärjestelmäksi, joka koski historian ja politiikan luonnetta. (Sjöblom 1982, 37.)

Leitesin alkuperäisestä tutkimuksesta poiketen Georgen artikkelia seurasi monia sovellutuksia operationaalisesta koodista. Lähestymistapaa paitsi sovellettiin käytäntöön, sitä myös kehitettiin ja muokattiin. Esimerkiksi Ole Holsti loi 1977 typologian erilaisista prototyypisistä ja toistuvista uskomusjärjestelmistä. Georgen ja Holstin malleissa uskomusjärjestelmä nähdään sisäisesti johdonmukaisena ja suhteellisen muuttumattomana, eli se oli samanlainen riippumatta tilanteesta tai kysymyksestä. (Bennett 2008, 493.) Monissa uudemmissa tutkimuksissa on kuitenkin todettu, että operationaalisen koodin johdonmukaisuus ja muuttumattomuus toteutuvat vain satunnaisesti. Johtajien operationaaliset koodit ovat olleet paljon moniulotteisempia kuin Holstin luoma kategorisointi antaa ymmärtää. Myöhemmin operationaalista koodia on muokattu niin, että se sallii myös sisäistä epäjohdonmukaisuutta, uskomusten muutosta ja eri uskomusrakenteiden hyödyntämistä eri tilanteissa. (Picucci 2008, 120.) Suuri muutos operationaalisen koodin tutkimuksessa tapahtui 1990-luvulla, jolloin Walker, Schafer ja Young (1998) muuttivat

operationaalisen koodin kysymykset sellaisiksi, että niitä pystyy tutkimaan kvantitatiivisesti. He kehittivät koodaamisjärjestelmän VICS:n (Verbs In Context System), joka avulla voidaan saada kvantitatiivisia vastauksia Georgen kysymyksiin, jolloin operationaalisen koodin mekaaninen sisällönanalyysi mahdollistuu. VICS tutkii johtajien retoriikasta verbejä ja selvittää erilaisia hallintasuhteita toimijan ja muiden välillä. (Marfleet & Simpson 2006, 10.) Tämän jälkeen operationaalisen koodin tutkimusta on tehty lähinnä kvantitatiivisesti.

4.1.2. Mitä operationaalinen koodi kertoo?

Koska on olemassa lukuisia tapoja tutkia toimijoiden uskomusjärjestelmiä, on syytä tarkentaa, mitä nimenomaan operationaalinen koodi kertoo uskomusjärjestelmistä. Operationaalisen koodin purkaminen on hyvä aloittaa lainaamalla Georgea (1980, 45)

”Tämänkaltaiset uskomukset toimivat prismaa tai suodattimena. Uskomukset vaikuttavat siihen, kuinka toimija käsittää tai määrittelee poliittisen tilanteen ja luovat toimijalle säännöt ja standardit, jotka ohjaavat hänen toimintaansa tietyssä tilanteessa. Operationaalisen koodin tehtävä päätöksenteossa on näin ollen luoda alttiutta tietynlaisiin diagnooseihin ja valintoihin tilanteessa. Uskomukset eivät kuitenkaan tiukasti määrää tilanteen tulkintaa tai valittuja toimia”

George näki uskomusjärjestelmän toimivan linssinä, joka vaikuttaa paitsi toimijan käsitykseen ja tulkintaan tilanteesta myös strategiaan ja keinoihin, joilla siihen vastataan. (Christoloulides 2008, 222–223.) Operationaalista koodia määriteltäessä pyritään tunnistamaan yksilön tai ryhmän tärkeitä uskomuksia ja ulkopoliittisia suuntauksia sekä suosituimpia tapoja saavuttaa tavoitteet. (Hudson 2007, 118.)

Mistä toimijan operationaalinen koodi muodostuu ja miten sitä voidaan tutkia? George määritteli Leitesin tutkimuksen pohjalta kymmenen kysymystä, joiden avulla toimijan operationaalista koodia voidaan selvittää. Koska operationaalisisessa koodissa huomioidaan kahdentyypisiä uskomuksia, myös kysymykset jaetaan filosofisiin ja instrumentaalisiin kysymyksiin. Filosofiset uskomukset muodostavat hermeneuttisen kehyksen, joka ohjaa toimijan ymmärrystä ja odotuksia maailmasta. Instrumentaaliset uskomukset puolestaan heijastavat sitä, kuinka toimija toimii tilanteessa. (Rosati 2000, 54, Bennett 2008, 492; Renshon 2009, 650.) Instrumentaalisiin uskomuksiin kuuluu muun muassa uskomukset parhaista keinoista, ajoituksesta ja vaihtoehtoisten toimintatapojen hyödyistä. Filosofisia uskomuksia ovat puolestaan toimijan näkemykset politiikan luonteesta, vihollisesta ja

tulevaisuudesta. Vaikka operationaalisisessa koodissa on mukana päämäärän tavoittelemista koskevaa käytöstä, George näki ihmisen rationaalisuuden rajoitettuna. Hänen mukaansa ihmisen on mahdotonta ymmärtää syy-seuraus -suhteita tarpeeksi hyvin, koska toimijoilla on lukuisia preferenssejä sekä ristiriitaisia näkemyksiä tavoitteista. (Bennet 2008, 492.) Seuraavaksi esittelen operationaalisen koodin kymmenen kysymystä niin kuin George ne 1969 artikkelissaan esitti.

Filosofiset kysymykset

- 1. Mikä on olennaisinta politiikan luonteessa? Vallitseeko poliittisessa maailmassa harmonia vai konflikti? Millainen toimijan poliittinen vastustaja on?*
- 2. Kuinka mahdollista on toimijan keskeisimpien arvojen toteutuminen? Voiko toimija olla optimistinen vai pitääkö toimijan suhtautua pessimistisesti näiden arvojen toteutumisen mahdollisuuteen?*
- 3. Onko poliittinen tulevaisuus ennustettavissa? Millä tavalla ja missä määrin?*
- 4. Kuinka paljon toimija pystyy kontrolloimaan historiallista kehitystä? Mikä on toimijan mahdollisuus muokata tulevaisuuden kehitystä haluttuun suuntaan?*
- 5. Mikä on sattuman osuus toiminnassa ja historiallisessa kehityksessä?*

Instrumentaaliset kysymykset

- 1. Mikä on paras tapa valita tavoitteita poliittiseen toimintaan?*
- 2. Kuinka tavoitteet saavutetaan kaikkein tehokkaimmin?*
- 3. Kuinka poliittisen toiminnan riskit lasketaan, kontrolloidaan ja hyväksytään?*
- 4. Mikä on paras ajoitus toiminnalle?*
- 5. Mikä on erilaisten keinojen hyöty toimijan intressien saavuttamiseksi?*

Kysymyksiä on kritisoitu erityisesti siitä, että niihin saatavat vastaukset ovat usein liian ympäröityjä, joten erot eri toimijoiden välillä eivät tule esiin. (Sjöblom 1982, 63.) Kysymysten avulla on tarkoitus muodostaa analyyttisiä kategorioita, joiden avulla toimijan uskomuksia voidaan tarkastella. Georgen kymmenen kysymystä ei näin ollen poissulje muita kysymyksiä tai muokkausta, jos tämä auttaa ymmärtämään uskomuksia paremmin. Operationaalista koodia ei ole missään vaiheessa pidetty lopputuotteena, joka täytyy omaksua sellaisenaan, vaan alkupisteenä, josta lähestymistapaa voidaan alkaa kehittää. (Holsti 1982, 83.) Kritiikkiä on aiheuttanut myös se,

että kysymykset nähtiin alun perin hierarkkisina. Filosofisten kysymysten ajateltiin määrittävän instrumentaalisia kysymyksiä ja esimerkiksi ensimmäisen filosofisen kysymyksen nähtiin määrittävän toista filosofista kysymystä. On kuitenkin mahdollista, että jotkut toimijat, kuten terroristit, pitävät vihamielistä ja konfliktuaalista maailmaa parempana tavoitteidensa saavuttamisen kannalta. (Cashman 1993, 51.) Työssä kysymysten väliset hierarkiat eivät ole merkityksellisiä.

Tutkielmassa pitäydyn Georgen alkuperäisissä kysymyksissä, mutta niiden tulkintaa muokataan aineiston analyysiin sopivaksi. Viimeinen filosofinen kysymys jää tosin kokonaan pois, koska työn teema on niin spesifi, etteivät uskomukset sattuman merkityksestä käy ilmi aineistosta. Neljännen instrumentaalisen kysymyksen kohdalla tarkastelen operaatioon liittyviä aikarajoja. Ensimmäisen filosofisen kysymyksen yhteydessä viholliskuvan lisäksi arvioidaan myös sitä, millaisena Suomen rooli tilanteessa kuvaillaan.

4.1.3. Operationaalisen koodin käyttö tutkimuksessa

Tutkielma edustaa perinteistä operationaalisen koodin tutkimusta, koska pyrkimyksenä on ainoastaan ymmärtää uskomuksia – ei pohtia kausaalista linkkiä uskomusten ja päätösten välillä. Niin kuin yllämainitusta Georgen lainauksesta voi huomata, operationaalinen koodi ei sellaisenaan ennusta tai selitä toimintaa. Monista muista uskomusjärjestelmiä tutkivista lähestymistavoista poiketen operationaalisessa koodissa pyritään löytämään toimijan kaikkein yleisimpiä ja laajimpia uskomusjärjestelmiä. Lähestymistapaa on kuitenkin käytetty myös tietyn tilanteen tai asiakysymyksen tutkimiseen. (Walker & Schafer & Young 1998.)

Tutkimuksessani käytettävä tulkinta operationaalisesta koodista poikkeaa yhdellä merkittävällä tavalla lähestymistavan perinteisestä käyttötavasta. Georgen alkuperäisen määritelmän mukaan operationaalinen koodi on toimijan tulkintakehys. Työssä operationaalinen koodi mielletään tutkijan analyysityökaluksi. En siis tutki aineistossa esiintyvien toimijoiden operationaalista koodia, jonka kautta he muokkaavat tulkintojaan todellisuudesta, vaan operationaalisen koodin kysymykset toimivat välineenä, jonka avulla selvitän toimijoiden uskomusjärjestelmiä. Muutoksesta huolimatta työssä säilyy lähestymistavan ajatus uskomuksista tietoa suodattavina kognitiivisina rakenteina. Operationaalisen koodin muuttaminen tutkijan välineeksi antaa enemmän tilaa tulkinnalle ja mahdollistaa luontevammin lähestymistavan yhdistämisen kielelliseen retoriikan tutkimukseen. Näin kierrän myös konstruktivistien kritiikin siitä, että uskomukset heijastavat todellisuutta. Ymmärrän uskomukset toimijan keinona tulkita tilanteita ja oikeuttaa tiettyjä ratkaisuja ja

operationaalisen koodin tutkijan keinona analysoida uskomuksia. Seuraavaksi siirryn pohtimaan retoriikan merkitystä uskomusten rakentumisessa.

4.2. Retoriikan tutkimus

4.2.1. Retoriikka ja uusi retoriikka

Kognitiivinen ulkopoliitikantutkimus ei perinteisesti ole huomionnut kielen merkitystä uskomusten muotoutumisessa. Esimerkiksi operationaalista koodia on tutkittu pääasiassa joko kvantitatiivisesti tai laadullisen sisällönanalyysin avulla. Alkuperäisessä artikkelissa Alexander George kuitenkin huomautti, että operationaalista koodia on mahdollista tutkia erilaisin menetelmin. Mikään ei siis estä yhdistämästä lähestymistapaa menetelmään, joka huomioi kielen paremmin. Ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa tutkittaessa kielen merkityksen huomioiminen on tärkeää, koska ulkopoliittiseen retoriikkaan liittyy paljon itsestään selvinä pidettyjä käsitteitä, joilla on historiallista painoarvoa, mutta joiden merkityssisällöt ovat avoimia ja tulkinnanvaraisia. (Heinonen 2011, 16.) Työssä on näin ollen tärkeä huomioda se, miten erilaiset uskomukset argumentoidaan ja minkälaisiin tarkoituksiin niitä käytetään. Tutkielman uskomuksia analysoidaan retoriikan argumentaatioanalyysia ja vielä tarkemmin Stephen Toulminin luonnollisen argumentaation anatomian mallia apuna käyttäen.

Retoriikka on vakuuttamisen, suostuttelun, argumentoinnin ja perustelemisen taitoa. Siinä pyritään saamaan joku asia näyttämään tietynlaiselta. Retoriikan tutkiminen on näin ollen pohjimmiltaan retorisisissa esityksissä tehtyjen valintojen tutkimista - miksi juuri tietty vaihtoehto valittiin jonkun muun sijaan. (Karvonen 2005, 259.) Retoriikkaa määriteltäessä pitää huomioda, että eri aikoina retoriikan tutkimus on ollut hyvin erilaista. Tutkimuksen juuret ovat antiikissa, mutta työn lähestymistapa on niin sanottua uutta retoriikkaa, jonka katsotaan syntyneen 1900-luvun alkupuolella. Uuden retoriikan synty liittyy puhujan ja ajan, paikan sekä tilan suhteen muuttumiseen sähköisten viestintäjärjestelmien yleistyessä. Tietyn tilanteen tai yleisön sijaan on pyrittävä ymmärtämään laaja-alaisesti yhteiskunnan ja kulttuurin rakenteita sekä toimintaperiaatteita. (Puro 2006, 12–14.) Uuden retoriikan oppi-isiksi mainitaan useimmiten Chaïm Perelman, Kenneth Burke ja Stephen Toulmin. Vaikka Perelman, Burke ja Toulmin kirjoittivat tärkeimmät retoriikkaa koskevat teoksensa suurin piirtein samoihin aikoihin, teoriat ovat varsin erilaisia. (Summa 1998, 51.)

Kielellinen näkökulma hylkää ajatuksen ajattelun yksityisyydestä ja rakentumisesta ensisijaisesti logiikan varaan. Monologisesti etenevän kognitiomallin korvaa dialoginen kognitio, jossa vuorovaikutus on olennainen osa ajattelua. Ajattelu itsestään nähdään väitteiden ja vastaväitteiden vuorotteluksi, jolloin se on jatkuva prosessi, eikä logiikan sääntöjen mukaisesti varmoista premisseistä tosien päätelmien loppupisteeseen päättyvä tapahtumaketju. (Summa 1989, 88.) Kielen merkityksen huomioiminen auttaa ymmärtämään paremmin uskomusten muotoutumista, muutosta ja muuttumattomuutta. Uudessa retoriikassa argumentointi tähtää Hilikka Summan mukaan ”yhteisymmärryksen saavuttamiseen tilanteessa, jossa on mahdollista valita useamman kuin yhden vaihtoehdoisen päätelmän tai uskomuksen väliltä”. (Emt. 1989, 93.) Argumentointi on siis päättelyn muoto, joka eroaa loogisesta päättelystä, koska siinä puhujan ja kuulijan välinen suhde on koko ajan olennaisena osana mukana kielenkäytössä. Palonen ja Summa (1996, 10) luokittelevat retoriikan 1) puheiden tai esitysten retoriikkaan, jossa tarkastellaan tekstejä kokonaisuutena ja arvioidaan niiden taidokkuutta ja vaikuttavuutta 2) argumentoinnin retoriikkaan, jossa huomioidaan se, kuinka tekstissä pyritään muuttamaan tai vahvistamaan yleisön käsityksiä asioista sekä 3) trooppien ja kielikuvien retoriikkaan, jossa tutkitaan tekstien tyyliä. Argumentointia painottava retoriikan tutkimus liitetään erityisesti Chaïm Perelmanin ja Stephen Toulminin työhön.

Usein uskomusten ja mielikuvien tutkimuksessa mielikuvien ja niiden pohjalta tehtyjen julkisten argumenttien muotoutumisen prosessi erotetaan toisistaan. Tällöin ei huomioida sitä, kuinka argumentoiva retoriikka voi itse asiassa olla osa uskomusten muotoutumista. Tietyn asian uskomisen edellyttää, että hyväksyy ne syyt, jotka voidaan esittää uskomuksen tueksi. Näin ollen uskomusten julkituominen merkitsee niiden argumenttien esittämistä, jotka ovat osa uskomusta. (Finlayson 2007, 551.) Koska toimijoiden pään sisään on mahdoton päästä, yksi tapa selvittää toimijan uskomuksia on avata niitä argumentteja, joita toimija tietystä asiasta esittää. Usein julkisesti esitettyjen ja yhteiskunnallisesti hyväksytyjen perustelujen hahmottaminen on jopa tärkeämpää kuin toimijan päänsisäisten mielikuvien ymmärtäminen.

4.2.2. Luonnollisen argumentin anatomia

Stephen Toulmin oli brittiläinen filosofi, joka teki elämäntyönsä lähinnä epistemologisten kysymysten parissa. (Summa 1996, 73.) Hän itse toteaa *The Uses of Argument* kirjan vuoden 2003 painoksen esipuheessa, että teoksen alkuperäinen tarkoitus oli olla puhtaasti filosofinen teos, joka keskittyy formaalin logiikan kritiikkiin. Hänen ei ollut tarkoitus luoda retoriikan tai argumentaation

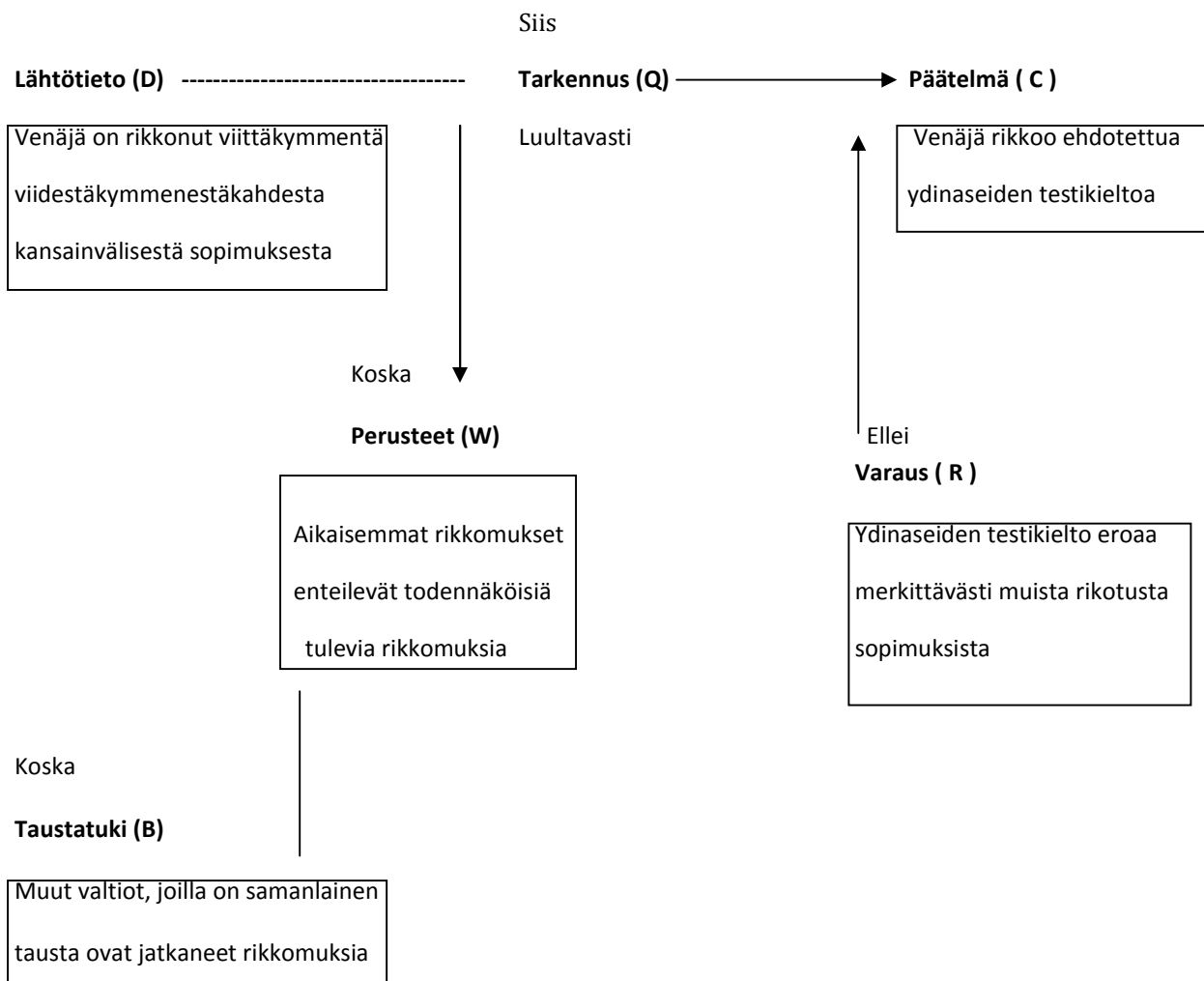
teoriaa. Pian viestinnätutkijat kuitenkin omaksuivat ”Toulminin mallin”, ja kirja alkoi elää omaa elämäänsä. (Toulmin 2003, vii.) Teoksessa Toulmin kritisoi muun muassa sitä, miten formaalin logiikan piirissä lähtökohdaksi on otettu vain yksi päättelyn muoto eli analyttinen syllogismi. Analyttiseen syllogismiin perustuvassa päättelyssä erotetaan toisistaan ainoastaan premissit ja johtopäätökset, joten se on liian yksipuolinen malli käytettäväksi eri tieteenaloilla. Toulmin mukaan argumentointi on vahvasti sidoksissa tarkasteltavaan aihepiiriin, joten päättelyn logiikka pitäisi olla erilaista eri tieteenaloilla. (Summa 1996, 74–75.)

Toulminille retoriikka on tietämisen tapa eli keino, jolla ymmärrystä tuotetaan. (Mäkinen 2008, 112.) Summan (1996, 81) mukaan Toulminin argumentoinnin anatomiasta on hyötyä poliittisen retoriikan tutkimisessa erityisesti silloin, kun halutaan paneutua argumentoitavan tekstin tai yksittäisen argumentin julkilausumattomaan sisäiseen logiikkaan. Mallilla voi saada selvyyttä tosiasioiden, piilevien oletusten, arvoasetelmien ja legitimointiperiaatteiden vyyhtiin, jota poliittisessa puhunnassa usein on. Se auttaa ymmärtämään myös sitä, kuinka kaksi poliitikkoa päätyy samanlaiseen johtopäätökseen käyttämällä täysin erilaisia perusteita. (Mäkinen 2008, 110.) Toulmin erottaa instrumentaalisen ja argumentatiivisen kielenkäytön. Instrumentaalista kielenkäyttöä on esimerkiksi käskyjen antaminen, tervehtiminen tai päänsärystä valittaminen. Tällöin sanomisille ei tarvitse esittää syitä tai tukevia argumentteja. Argumentatiivisessa kielenkäytössä puolestaan väitteelle pitää esittää perusteluita, jotta kuulija uskoo sen. Argumentoinnin mallissa on kysymys nimenomaan jälkimmäisestä kielenkäytön tavasta. (Toulmin 1979, 6-7.) Toulminin mallista on tehty monenlaisia variaatioita (esim. Trent 1968; Brockriede & Ehninger 1960), mutta tässä työssä hyödynnän pitkälti Toulminin alkuperäistä mallia, jonka hän esitti vuonna 1958 teoksessaan *the Uses of Argument*.

Toulminin mallissa argumentissa on kuusi rakenneosaa. Ne ovat lähtötiedot (data), johtopäätös (claim), peruste (warrant), varaukset (rebuttals), tarkennus (qualifier) ja taustatuki (backing). Lähtötiedot, johtopäätös ja peruste on oltava kaikissa argumenteissa. Varaukset, tarkennus ja taustatuki puolestaan säätelevät ja tukevat argumentin varauksellisuutta, voimakkuutta ja yksiselitteisyyttä. (Puro 2006, 137.) Argumentin lähtökohtana on argumentoijan esittämä johtopäätös. Argumenttia analysoitaessa on siis ensimmäisenä pohdittava, mitä argumentoija väittää. (Toulmin 2003, 13.) Johtopäätöksen tulee aina pohjata johonkin tietoon, joka ilmentää väitteen todenperäisyyttä. Ilman tätä kysymyksessä olisi henkilökohtainen mielipide eikä argumentti. Lähtötiedot ovat argumentin julkilausuttua tietoa, johon johtopäätös perustuu. Lähtötietoja pohdittaessa voidaan miettiä, mille argumentoija perustaa väitteensä tai mitä tietoa on

väitteen taustalla. (Mäkelä 2008, 115.) Lähtötiedot eivät viittaa mihinkään yleiseen teoriaan, vaan ovat erityisiä faktoja, havaintoja tai yleistä tietoa, jotka liittyvät juuri tiettyyn tilanteeseen. (Toulmin 1979, 25.) Peruste puolestaan on yleinen periaate, sääntö tai laki, joka täytyy hyväksyä, jotta argumentti olisi uskottava. Sen voi nähdä myös siirtymäsääntönä, joka mahdollistaa siirtymisen lähtötiedoista johtopäätökseen. Usein peruste on argumentin piilevä osa, joka tulee esille vasta tulkinnan tai vasta-argumentin kautta. Niitä on usein pidetty myös Toulminin argumentaatiomallin hankalimpana osana. Toulmin luokitteli erilaiset perusteet kolmeen eri kategoriaan. Näitä ovat aiempaan tietoon pohjautuvat perusteet, institutionaaliset perusteet ja empiirisiin yleistyksiin pohjautuvat perusteet. (Toulmin 1995, 98–99.) Tarkennukset ja varaukset puolestaan säätelevät niitä ehtoja, joiden vallitessa perusteen luoma siirtymäsääntö toteutuu. Aina argumenteissa ei oleteta, että perusteet johtavat sataprosenttisella varmuudella johtopäätökseen. Perusteet voivat pitää paikkaansa myös ”usein”, ”joskus”, ”mahdollisesti”. Argumentin tarkennukset kertovat siitä, kuinka voimakas argumentti on. Varauksista puolestaan ilmenee ne ehdot, missä tilanteissa johtopäätös ei toteudu. (Mäkinen 2008, 115.) Taustatuki tukee perustetta, eli ne ovat perusteen taustalla olevia teorioita tai hypoteeseja. Taustatuki vastaa kysymykseen, onko tämä todellakin oikea reitti johtopäätökseen. Eri tieteenaloilla argumenttien perusteiden taustalla on usein erilainen taustatuki. (Summa 1996, 79, Mäkinen 2008, 116–117.) Mäkinen (emt, 113) huomioi, että Toulminin oletama alakohtaisuus on hiukan ongelmallinen politiikan tutkimuksessa, jossa peruste tai taustatuki ei voi pohjata aina esimerkiksi lakiin niin kuin oikeustieteissä. Poliitikassa on huomioitava monet eri alat kontekstista riippuen, joten lain lisäksi väite voi perustua yhtä hyvin arvoille tai historiallisille faktoille. Omassa analyysissäni käyttämäni malli on alkuperäistä mallia hieman pelkistetympi, koska jätän taustatuen huomioimatta. Ne liittyisivät Afganistanin tapauksessa yleisempiin poliittisiin aatemaailmoihin, jotka eivät ole työn tutkimuskysymysten kannalta välttämättömiä. Toisaalta taustatueksi voidaan ymmärtää työssä argumenttien jaottelu kansalliseen etuun sekä kansainväliseen vastuuseen ja turvallisuuteen vetoaviin perusteluihin. Toulminin argumentin osat ja niiden väliset suhteet voi siis kuvata seuraavalla tavalla:

Wayne Brockrieden ja Douglas Ehningerin (1960, 46) esittämä esimerkki Toulminin mallista:

4.3. Työn viitekehys

4.3.1. Operationaalisen koodin ja argumentaatioanalyysin käyttö työssä

Operationaalisen koodin ja argumentaatioanalyysin taustalta löytyy samankaltaisia oletuksia, joten niiden yhdistäminen ei ole missään nimessä mahdotonta. Analyysi perustuu käsitykseen siitä, että puheenvuoroissa luodaan retorisesti tietynlaista kuvaa operaatiosta. Viitekehyksessä yhdistetään näin ollen kaksi asiaa – kognitiivisen tutkimuksen ajatus siitä, että uskomukset vaikuttavat asioiden tulkintaan ja toisaalta retoriikan ajatus siitä, että uskomuksia luodaan, vahvistetaan ja uusinnetaan julkisissa puheenvuoroissa. Käytännössä Georgen kysymykset ohjaavat tutkittavien uskomusten valintaa ja argumentaatioanalyysin avulla hahmotetaan, miten uskomukset muodostuvat. Operationaalinen koodi siis määrittää kuvat, joita tutkitaan ja argumentaatioanalyysi

selvittää, millaisin tiedoin kuvia luodaan. Koska molemmissa lähestymistavoissa taustalla on käsitys toimijan luomasta kuvasta koskien tiettyä ilmiötä, analyysissä lähestymistapojen käsitteet yhdistetään vastaamaan toisiaan. Toulminin mallin perusteet ovat usein kulttuurisesti sidottuja arvoja tai periaatteita, joten työssä ne voidaan ymmärtää uskomuksiksi todellisuudesta. Uskomukset puolestaan ovat usein Toulminin perusteiden tapaan tekstin julkilausumatonta sisäistä logiikkaa, ja ne ovat pääteltävissä esitettyjen lähtötietojen perusteella. Analyysissä operationaalisen koodin kysymyksiin liittyvät uskomukset (eli Toulminin perusteet) esitetään usein normatiivisena toteamuksena tyyliin ”kansainvälinen yhteisön yhtenäisyys vaatii tätä ratkaisua”. Taustalla olevien uskomusten tutkimisen lisäksi niihin liittyvän argumentaation tarkasteleminen auttaa hahmottamaan sitä, kuinka argumentit ovat muotoutuneet ja muuttuneet. Jokaiseen Georgen kysymykseen voi siis löytyä useampia vastauksia eli useampia uskomuksia, jotka vaikuttavat toimijan tulkintaan tilanteesta. Nämä voivat niin tukea kuin kyseenalaistaa toisiaan kysymyksestä riippuen. Niissä on kyse erilaisista todellisuuden tulkinnoista.

Tulkitsen tekstien puheenvuoroja niin, että niissä argumentoidaan joko Afganistan-operaatioon osallistumisen puolesta tai sitä vastaan. Vuonna 2002 koko eduskunta kannatti yksimielisesti operaatioon osallistumista, joten uskomukset ja niihin liittyvä argumentaatio kertovat lähinnä siitä, miten toimijat tulkitsevat tilanteen. Vaikka johtopäätös on sama, voivat argumentin muut osat olla eri toimijoilla erilaisia. Toisen ajanjakson suurin aineisto, eli vuoden 2010 selontekoon liittyvä keskustelu, koskee joukkojen lisäystä. Jaottelen argumentit kuitenkin sen mukaan, kannatetaanko niissä sotilaallista osallistumista yleensä. Mikäli argumenteista ei käy ilmi kanta operaatioon osallistumiseen, tuon myös tämän esille. Mahdolliset varaukset ja tarkennukset pyrin säilyttämään tekstissä. Yhdistämällä lähestymistavat voi pohtia myös sitä, millaiset uskomukset saavat määräävän aseman. Mielenkiintoista on myös havainnoida, onko teksteistä löydettävissä kyseenalaistamattomien totuuksien aluetta eli uskomuksia, jotka ovat kiistelyn ja politisoinnin ulkopuolella.

Kognitiivista ulkopolitiikan tutkimusta on viimeaikoina pidetty tieteenalallamme hieman vanhanaikaisena lähestymistapana, joten sitä on tehty lähinnä kvantitatiivisen tutkimuksen piirissä. Lähestymistapa mielletään muun muassa liian valtiokeskeiseksi ja deterministiseksi tämän päivän maailman ymmärtämiseen. Työssäni haluan näyttää, ettei kognitiivisessa ulkopolitiikan tutkimuksessa uskomuksia tarvitse ottaa välttämättä annettuina, vaan yhtä hyvin niiden voidaan nähdä rakentuvan julkisissa puheenvuoroissa. Heikkouksistaan huolimatta kognitiivisessa

ulkopolitiikantutkimuksessa on vuosikymmenten aikana luotu vankka pohja uskomusten analysointiin.

5. Aineisto

Alkuperäisenä suunnitelmana oli rajoittaa aineisto ainoastaan ministereiden, presidentin ja kansanedustajien puheenvuoroihin sekä aiheesta tehtyihin virallisiin asiakirjoihin. Aineisto on kuitenkin laajentunut hiukan myös ”poliittisen eliitin” ulkopuolelle. Edellä mainittujen lisäksi analyysissä on mukana Ydin-lehdessä ja Sinibaretti/Rauhanturvaaja-lehdessä julkaistuja aiheeseen liittyviä artikkeleja sekä Helsingin Sanomien pääkirjoitus- sekä vieraskynätekstejä.

Hallituksen eduskunnalle tuottamia selontekoja aineistossani on kaksi, yksi vuodelta 2001 ja toinen vuodelta 2010. Vuosien 2001 ja 2010 selontekojen lisäksi aineistooni kuuluu eduskunnan tuottamaa materiaalia, kuten selontekoihin liittyvät eduskunnan ulkoasianvaliokunnan mietinnöt ja puolustusvaliokunnan lausunnot sekä täysistuntokeskustelut liittyen Afganistanin kriisinhallintaoperaatioon. Eduskuntakeskustelut painottuvat keskusteluihin, joita eduskunnassa on käyty liittyen hallituksen selontekoihin. Tammikuussa 2002 eduskunta päätti hallituksen selonteon pohjalta yksimielisesti Afganistanin rauhanturvaoperaatioon osallistumisesta. Vuoden 2010 selontekoon liittyen eduskunta hyväksyi suomalaisten joukkojen väliaikaisen vahventamisen 50 sotilaalla. Vasemmistoliiton Esko-Juhani Tennilä, kristillisdemokraattien Bjarne Kallis ja perussuomalaisten Pentti Oinonen ehdottivat kannanottoja, joiden mukaan joukkojen väliaikaista lisäystä ei tule hyväksyä. Koko eduskunnassa joukkojen lisäystä vastusti yhteensä 27 edustajaa. Vaikka varsinaisesti työni aiheena ei ole pohtia, kuinka puoluetusta vaikuttaa mielikuviin, on näitä vaikea olla täysin huomioimatta. Heinosen (2001, 239.) mukaan Suomen turvallisuuspolitiikka on selontekojen aikakautena politisoitunut ja puolueiden arvopohjat ja strategiset tavoitteet vaikuttavat merkittävästi turvallisuusympäristön analyysiin, johtopäätöksiin sekä ratkaisuvaihtoehtoihin. Eduskunnan lisäksi virallista Suomea edustavat aineistossani presidentti Tarja Halosen, ulkoministerien Erkki Tuomiojan ja Alexander Stubbin, pääministerien Paavo Lipposen ja Matti Vanhasen sekä puolustusministerien Jan-Erik Enestamin ja Jyri Häkämiehen puheet. Analyysissä eduskunnan ja ministerien puheenvuoroja ei erotella, vaan molemmat edustavat ”virallista Suomea”. Tekstissä viitataan usein eduskunnan lausuntoihin, vaikka mukana on myös ministerien kannanottoja, koska useat ministerien puheenvuorot on suunnattu eduskunnalle.

Ydin-lehden ja Rauhanturvaaja-lehden artikkelit tarjoavat työssä vertailukohdan poliittisen eliitin mielikuville. Ydin on yhteiskunnallisiin asioihin keskittyvä lehti, jonka tukijärjestöihin kuuluvat Sadankomitea ja Suomen Rauhanliitto. Lehden kirjoittajiin kuuluu asiantuntijoita, tutkijoita ja kansalaisjärjestöjen toimijoita. Sinibaretti (01-02) / Rauhanturvaaja (09-10) -lehti puolestaan on Suomen Rauhanturvaajaliiton jäsenlehti. Rauhanturvaajaliitto ei ole ammattiliitto vaan sotilaallisen kriisinhallinnan asiantuntijajärjestö, joka toimii suomalaisten rauhanturvaajien veteraanijärjestönä – kyse ei ole siis puolustusvoimien julkaisusta. Helsingin Sanomien ottaminen mukaan aineistoon johtuu puolestaan siitä, että se on ollut yksi tärkeistä foorumeista, jossa Afganistan-keskustelua on käyty.

Ajallisesti rajaan aineistoni loppuvuodesta 2001 loppuvuoteen 2002 sekä kesästä 2009 kesään 2010. Syy siihen, että aineisto rajataan ajallisesti kahteen jaksoon, on paitsi aineiston kokoon rajoittaminen myös se, että keskustelu Afganistanin operaatiosta oli varsin vähäistä ennen vuotta 2006. Päätös operaatioon osallistumisesta tehtiin vasta tammikuussa 2002, mutta Afganistanin tilanteen tulkinta loppuvuonna 2001 vaikuttaa uskomuksiin operaatiosta. Keskustelu operaation luonteesta alkoi kiihtyä kesällä 2009. Aineisto painottuu jonkin verran enemmän vuosiin 2009–2010, koska tällöin keskustelu aiheesta on ollut vilkkaampaa. Aineistosta on rajattu pois ne tekstit, jotka käsittelevät ainoastaan vuoden 2009 presidentinvaaleja turvaamaan lähteneiden lisäjoukkojen kotiinpaluusta aiheutunutta tietokatkoa. Kyseinen tapaus on tärkeä ulkopoliittisen päätöksenteon ja päättäjien roolijaon sekä dynamiikan kannalta, mutta varsinaisesti se ei koske Afganistaniin liittyviä uskomuksia. Tietysti se, kuinka tärkeänä Suomessa pidetään sitä, että koko Suomen hallinnon korkein johto on tietoinen Afganistanin operaatiossa tapahtuvista muutoksista, kertoo jotain myös suhtautumisesta operaatioon. Keskustelu aiheesta on kuitenkin niin laaja, että jätän sen pois aineistosta.

6. Analyysi

Analyysissä puheenvuoroista löytyvät uskomukset liittyen Georgen kysymyksiin esitetään lainausmerkeissä ja isolla. Tämän jälkeen esitetään uskomuksiin liittyvä argumentaatio (lähtötiedot, varaukset, tarkennukset). Varaukset ja tarkennukset olen kursivoinut. Uskomukset koskien ensimmäistä filosofista kysymystä jäsennetään seuraamisen helpottamiseksi uskomuksiin politiikan luonteesta, vastapuolesta ja Suomen roolista. Vuoden 2009–2010 analyysissä erotetaan argumentit,

joissa johtopäätöksenä kannatetaan Afganistanin operaatioon osallistumista ja ne, joissa päädytään tätä vastustamaan.

6.1. Mikä on olennaisinta politiikan luonteessa? Vallitseeko poliittisessa maailmassa harmonia vai konflikti? Millainen toimijan poliittinen vastustaja on?

2001–2002

Uskomukset politiikan luonteesta:

”VAIKEAN TILANTEEN EDESSÄ KANSAINVÄLISELLÄ YHTEISÖLLÄ ON MAHDOLLISUUS TIIVISTÄÄ YHTEISTYÖTÄ”

Usein tämän päivän muistikuvissa syyskuun yhdestoista symboloi turvattomuuden lisääntymistä maailmanpolitiikassa. Se muistuttaa muun muassa Afganistanin ja Irakin sotien alkamisesta, terrorisista Lontoossa ja Madridissa, Guantanamosta sekä terrorismin nimissä supistetuista yksilönoikeuksista. Ensimmäiseksi ei tule mieleen kansainvälisen yhteisön yhtenäisyys ja YK:n merkityksen kasvu. Vuosien 2001–2002 eduskuntakeskusteluissa monien argumenttien taustalta löytyy kuitenkin varsin positiivinen kuva kansainvälisestä yhteisöstä ja sen mahdollisuuksista toimia. Johtopäätöksenä näissä argumenteissa todetaan, että Suomen pitää tukea vahvistumassa olevaa kansainvälistä yhteisöä. Lähtötietona esitetään muun muassa se, että koko kansainvälinen yhteisö, YK:n turvallisuusneuvosto ja Eurooppa-neuvosto ovat yksimielisesti tuominneet iskut ja antaneet tukensa Yhdysvaltojen toimille puolustaa itseään. Argumenteista näkee monien pelänneen, että Yhdysvallat turvautuu unilateraaliin toimintaan. Varauksena esitetäänkin, että *ellei* Yhdysvallat pitäydy läheisessä yhteistyössä muun kansainvälisen yhteisön kanssa, yhtenäisyys voi kadota. (esim. Erkki Tuomioja PTK 104) Kansainvälisen yhteisön yhtenäisyyden konkreettisimpana merkinä pidetään YK:n uutta roolia kansainvälisessä politiikassa. Esimerkiksi Liisa Jaakonsaaren ja Olli Nepposen (PTK 159) mukaan YK:n päätös antaa valtuutus ISAF-operaatiolle on osoitus maailmanpolitiikassa tapahtuneista muutoksista ja siitä, että hitaudesta ja saamattomuudesta syytetty maailmanjärjestö pystyy ja haluaa kantaa vastuun Afganistanin yhtenäisyydestä, rauhanomaisesta kehityksestä, kansalaisten turvallisuudesta, ihmisoikeuksista ja hyvinvoinnista. Merkittävänä tietona pidetään myös sitä, että YK:n toimintaan aiemmin innottomasti osallistunut Yhdysvallat on maksanut velkansa YK:lle ja haluaa hakeutua monenkeskiseen yhteistyöhön. (esim. Tarja Halonen 6.1.2002) Vihreiden Ulla Anttila (PTK 159) puolestaan huomioi Venäjän ja maltillisten muslimimaiden tuen merkityksen yhteiselle rintamalle – kyse ei ole pelkästään länsimaiden rintamasta. Hänen mukaansa pelätty etelän ja pohjoisen välinen vastakkainasettelu on

toistaiseksi pystytty välttämään. Anttilan esittämän varauksen mukaan yhtenäisyys voidaan säilyttää, *ellei* länsi ala ylimieliseksi. Syyskuun yhdennentoista seurausten pelättiin olevan tuhoisia, joten puheenvuoroista ilmenee tyytyväisyys niin Yhdysvaltojen toimia kuin muunkin maailman yhtenäisyyttä kohtaan. Myös Helsingin Sanomissa (Pääkirjoitus 11.1.2002) huomioidaan kansainvälisen yhteisön yhtenäisyys. Kirjoituksessa pidetään kuitenkin *todennäköisenä* terrorismin vastaisen sodan leviämistä Afganistanin ulkopuolelle. Sodan eskaloitumisen todetaan *mahdollisesti* vahingoittavan Afganistanin jälleenrakentamisesta vallitsevaa yksimielisyyttä. Helsingin Sanomien pääkirjoituksessa maailman yhtenäisyyden ja yksimielisyyden säilymiseen suhtaudutaan eduskuntaa epäileväisemmin.

”KANSAINVÄLISELLÄ YHTEISÖLLÄ ON VELVOLLISUUS VÄLIINTULOON”

Puheenvuoroista löytyy myös paljon argumentteja, jotka pohjaavat uskomukseen maailman velvollisuudesta puuttua Afganistanin kaltaiseen tilanteeseen. Muun muassa vasemmistoliiton Outi Ojala (PTK 159) painottaa Suomen osallistumisen olevan jäsenmaksua, jota se maksaa ihmiskuntaan kuulumisesta. Suomen osallistuminen on siis *välttämätöntä*, koska Suomi ei voi valikoida ainoastaan itselleen mieluisia operaatioita. Suomen ruotsalaisen kansanpuolueen ryhmäpuheenvuorossa Klaus Bremer (PTK 159) tulkitsee Afganistanin operaation olevan jatkoa Kosovon ja Bosnian kaltaisille operaatioille. Toimet Afganistanissa eivät ole poikkeuksellisia, vaan uusi osoitus kansainvälisen politiikan ilmiöstä, jossa sallitaan ulkopuolisten puuttuminen valtion asioihin silloin, kun inhimillisiä perusarvoja loukataan.

”SOTA EI RIITÄ YHDISTÄMÄÄN KANSAINVÄLISTÄ YHTEISÖÄ”

Mielikuva kansainvälisen politiikan luonteesta ei kuitenkaan ole pelkästään harmoninen, vaan puheenvuoroissa huomioidaan myös politiikan konfliktisuus. Johtopäätöksenä näissäkin argumenteissa todetaan, että Suomen pitää antaa tukensa Afganistanin operaatiolle. Argumenttien taustalla on huoli siitä, että Afganistanin operaatio ajatellaan avoimeksi valtakirjaksi sotilaalliselle toiminnalle muualla. (Erkki Pulliainen PTK 159) Lähtötietona esimerkiksi sosialidemokraattien Liisa Jaakonsaari (PTK 159) mainitsee Afganistanin pommitusten saaman laajan tuen ja niiden oikeuttamiseksi käytetyn sotaretoriikan. Hänen mukaansa sodasta on tullut hyväksyttävä tapa ratkaista konflikteja. Samasta ilmiöstä ovat huolissaan myös Ydin-lehteen kirjoittavat Pertti Joenniemi (2/02, 36–37), Pertti Multanen (4/01, 5-6) ja Tapani Lausti (4/02, 25–27). Artikkeleissa ei varsinaisesti oteta kantaa Suomen osallistumiseen, mutta niissä suhtaudutaan skeptisesti luotuun

yhtenäisyyteen. Lähtötietona Joenniemi käyttää Venäjän ja Yhdysvaltojen uutta strategista liittolaisuutta sekä sitä, miten Yhdysvallat on vedonnut yhteisöllisyyteen terrorismin vastaista sotaa koskevilla kysymyksillä. Joenniemen mukaan Yhdysvaltojen arvopohja heikkenee pian, *ellei* se noudata yhteisiä pelisääntöjä muissakin kysymyksissä. Myös Multanen ja Lausti tulkitsevat kovien arvojen merkityksen korostuneen syyskuun yhdennentoista jälkeen. Lähtötietona kirjoittajat esittävät muun muassa tilastoja Yhdysvaltain sotaan käyttämästä rahamäärästä ja sodan seurauksena kuolleiden afganistanilaisten lukumäärästä sekä tietoa sodan yhteydestä öljyyn.

”TERRORISMIN UHKA MAAILMANLAAJUINEN”

Maailmanpolitiikassa vallitsevasta konfliktisuudesta kertoo myös huoli kansainvälisestä terrorismista. Valtioneuvoston selonteossa eduskunnalle 2001 terrorismi nähdään todellisena uhkana, joka vaikuttaa kaikkiin. Uhkan nähdään tulevan kansainvälisen yhteisön ulkopuolelta. Esko Ahon (PTK 159) argumentti edustaa hyvin eduskunnan yleistä näkemystä siitä, että uhkan ei kuitenkaan ajatella kohdistuvan suoraan Suomeen. Tämän vuoksi varsinaisen terrorismin pelkoa voimakkaammin puheenvuoroista näkyy huoli terrorismin vastaisen sodan leviämisestä, koska tällä olisi suurempia vaikutuksia maailman konfliktisuuteen ja tätä kautta Suomeen. Muutamat kansanedustajat, kuten Klaus Bremer (PTK 161), tulkitsevat syyskuun yhdennentoista iskut ja siitä seuranneen Afganistan-operaation merkinä uskontojen ja tapakulttuurien yhteentörmäyksestä. Suurin osa edustajista välttää kuitenkin tällaisia argumentteja.

Uskomukset vastapuolesta:

”IHMISOIKEUKSIEN JA NAISTEN OIKEUKSIEN KUNNIOITTAMINEN MÄÄRITTÄÄ VASTAPUOLEN”

Vihollisen tai vastapuolen nimeäminen ei kuulu Suomen rauhanturva-ajatteluun. Pikemminkin keskustelussa määritellään se, millaista ajatusmaailmaa Suomi vastustaa. Taustalla argumenteissa on uskomus ihmisoikeuksien ja erityisesti naisten ja lasten oikeuksien merkityksestä. Johtopäätöksensä todetaan, että Suomen pitää osallistua Afganistanin operaatioon näiden oikeuksien edistämisen vuoksi. Useimmissa puheenvuoroissa vastapuolta edustaa kaadettu talebanhallinto. Lähtötietona muun muassa Liisa Jaakonsaari (PTK 159) kuvailee talebania kansainvälistä terrorismia suojelevaksi, naisia alistavaksi ja Buddhan patsaita kaatavaksi hirmuhallinnoksi. Talebanhallinto ei ole kuitenkaan ainoa taho Afganistanissa, joka argumenttien mukaan sopii suomalaisten määritelmään vastapuolesta. Esimerkiksi Liisa Jaakonsaaren (PTK 132) ja Jukka

Gustafssonin (PTK 159) mukaan Suomen on suhtauduttava *varauksella* myös niin yhdysvaltaisten rinnalla toimivan Pohjoisen liiton mahdolliseen hallintaan kuin Bonnin sopimuksella luodun uuden väliaikaishallinnon toimiin, koska näiden ihmisoikeustilastot ovat yhtä huolestuttavia kuin talebanien. Gustafsson muun muassa kertoo lukeneensa lehdestä, että eräs väliaikaishallinnon edustaja oli ilmoittanut kivittävänsä huonosti käyttäytyviä naisia pienemmällä kivillä kuin Pohjoinen liitto. Vaikeassa tilanteessa on erittäin hankala määritellä, keitä tarkoitetaan ystävällismielisillä joukoilla. Vasta-argumenttina muun muassa RKP:n Klaus Bremer huomauttaa, ettei suomalaisten pääasiallinen tehtävä saa olla länsimaisten arvojen vieminen maahan. (PTK 161) Myöskään Sinibaretti-lehdessä ei varsinaisesti määritellä vastapuolta, mutta senkin argumenttien mukaan operaatioissa on kyse ennen kaikkea talebanien aatteiden vastaisesta toiminnasta. Lehdessä todetaan, että talebanien aatteet elävät ja vaikuttavat edelleen, vaikka suuri osa liikkeen jäsenistä on vaihtanut puolta tai kadonnut vuoristoon. Kukaan ei artikkelin mukaan tiedä, kuinka kauan ryhmittymä vielä taistelee. (Happonen 4/02)

Uskomukset Suomen roolista:

”SUOMEN RAUHANTURVAPERINNE MÄÄRITTÄÄ SUOMEN ROOLIN KONFLIKTISSA”

Al-Qaida ei Suomen keskusteluissa esiinny varsinaisesti vastapuolena, vaikka sen nähdään uhkaavan kansainvälistä rauhaa ja turvallisuutta. (esim. Nepponen PTK 159) Tämä liittyy uskomukseen suomalaisesta rauhanturvaperinteestä, jonka mukaan al-Qaidan vastainen toiminta ei missään nimessä sovellu Suomelle. Erimielisyyttä tammikuun täysistuntokeskusteluissa aiheuttaa kysymys siitä, onko taleban osapuoli operaatioissa. Keskustan argumentin mukaan Suomi osallistuu ISAF-operaatioon, jonka osapuolia ovat ainoastaan Bonnin sopimuksen allekirjoittaneet toimijat. Taleban ja al-Qaida ovat puolestaan osapuolia terrorismin vastaisessa sodassa. Näin ollen operaatiolla on kaikkien osapuolten hyväksyntä, joten se on perinteistä rauhanturvaamista. (Korkeaoja PTK 159) Sosialidemokraatit ja vihreät puolestaan huomauttavat, että taleban taistelee edelleen, joten operaatiolla ei ole kaikkien osapuolten hyväksyntää. Suomen rauhanturvalaki sallii osallistumisen myös operaatioon, jossa kaikkien osapuolten hyväksynnän saaminen ei ole mahdollista. (Jukka Gustafsson & Kimmo Kiljunen & Ulla Anttila PTK 159) Kristillisdemokraattien Bjarne Kallis (PTK 159) puolestaan pitää talebania jo kokonaan kukistettuna. Erimielisyys ei vaikuta johtopäätökseen Suomen osallistumisesta, mutta siitä ilmenee näkemusero operaation määrittelyssä.

Uskomukset politiikan luonteesta:

Johtopäätös: Suomen on jatkettava sotilaallista läsnäoloa Afganistanissa

”KANSAINVÄLISELLÄ YHTEISÖN USKOTTAVUUS ON VAAKALAUDALLA”

Vuonna 2002 eduskunnassa tulkittiin, että Afganistanin operaatio on tuonut kansainvälisen yhteisön yhteen ennennäkemättömällä tavalla. Operaatiota pidettiin merkinä vahvemmassa ja toimivammassa kansainvälisestä yhteisöstä. Vuonna 2009 kuva kansainvälisen yhteisön tilasta on selvästi pessimistisempi. Johtopäätöksenä monessa puheenvuorossa todetaan, että Suomen on *pakko* olla mukana Afganistanin operaatiossa. Puolustusministeri Jyri Häkämies esittää 21.9.2009 puheessaan lähtötietona, että koska operaatioon osallistuu edelleen suuri määrä maailman valtioita, se ei yksinkertaisesti saa epäonnistua. Myös Ytimen toimittaja Janne Hukan (2/10) tekstistä huomioidaan se, kuinka kansainvälisen yhteisön maine vaikuttaa operaation jatkamiseen. Hän ei ota suoraan kantaa siihen, pitääkö Suomen pysyä maassa vai ei. Lähtötietona Hukka toteaa, että koska Afganistanilla ei ole enää mitään tekemistä kansainvälisen terrorismin kanssa, suurin syy joukkojen lisäämiselle on PR-sodan voittaminen. Kyse ei Hukan mukaan ole afganistanilaisten hyvinvoinnista vaan kansainvälisen yhteisön maineesta. Häkämies pitää kansainvälisen yhteisön mainetta hyväksyttävänä syynä jatkaa operaatiossa, kun taas Hukka kyseenalaistaa sen. Argumenteista on vaikea päätellä, kuvaako maailmanpolitiikkaa enemmän harmonia vai konflikti.

”KANSAINVÄLISELLÄ YHTEISÖLLÄ ON VELVOLLISUUS HOITAA TEHTÄVÄ LOPPUUN”

Uskomus kansainvälisen yhteisön velvollisuudesta afganistanilaisia kohtaan on edelleen läsnä argumentaatioissa, mutta se on muuttunut. Koska tilanteessa on hankala osoittaa, ketä vastaan kansalaisia pitää suojella, kyse on argumenttien mukaan velvollisuudesta hoitaa kerran aloitettu tehtävä loppuun. Tämä uskomus on operaation kannattajien keskuudessa erittäin voimakas. Helsingin Sanomissa velvollisuutta perusteella sillä, että Afganistanin korruptio ja tehottomuus ovat osittain kansainvälisen yhteisön syytä, koska maan tilanteeseen ei puututtu aiemmin. (Pääkirjoitus 19.8.2009) Eduskunnassa esimerkiksi Pertti Salolainen (PTK 10) vetoaa siihen, että kansainvälinen yhteisö ei saa jättää afganistanilaisia uudelleen talebanin armoille. Kuva kansainvälisestä yhteisöstä on uskomuksessa muuttunut selvästi pessimistisemmäksi.

”PELKO TURVALLISUUSTILANTEEN HEIKKENEMISESTÄ”

Huoli tilanteen heikkenemisestä ilman kansainvälisen yhteisön toimintaa on vahvasti läsnä argumentaatiossa. Uskomus liitetään Keski-Aasian ja erityisesti Pakistanin konfliktierkkyyteen. Lähtötietona on pelko Pakistanin ydinaseesta ja kansainvälisen terrorismin vahvistumisesta alueella. Argumenteissa vedotaan myös siihen, että Afganistanin tilanteella on suora vaikutus Suomeen huumekaupan ja afganistanilaisten pakolaisten kautta. (esim. Sari Palm PTK 86; Pertti Salolainen PTK 10; Timo Kaunisto PTK 10) Argumenttien takana on edelleen halu lisätä harmoniaa maailmanpolitiikassa, mutta alttius konflikteille on voimakkaasti esillä puheissa.

Johtopäätös: Suomen on vetäydyttävä sotilaallisesta operaatiosta

”SOTATOIMET HEIKENTÄVÄT KANSAINVÄLISEN YHTEISÖN YHTENÄISYYTTÄ”

Pessimistinen kuva maailmanpolitiikan luonteesta johtaa operaation vastustajien argumenteissa myös pessimistiseen kuvaan Afganistanin operaatiosta. Lähtötietona vasemmistoliiton Jaakko Laakso (PTK 34) esittää, että Yhdysvaltojen ja Karzain hallinnon välit ovat todellisuudessa erittäin heikot, operaatioon osallistuvissa maissa kritiikki operaatiota kohtaan kasvaa jatkuvasti, eikä Venäjä, Kiina ja Intia osoita kiinnostusta operaatiota kohtaan. Perussuomalaisten Pentti Oinonen (PTK 10) puolestaan pitää Afganistanin konfliktia kulttuurisena ja toteaa, ettei Afganistania voi pakottaa länsimaiseen demokratiaan. Näiden argumenttien mukaan operaatio pikemminkin huonontaa kuin parantaa kansainvälisen yhteisön yhtenäisyyttä ja harmoniaa.

Uskomukset vastapuolesta:

Johtopäätös: Suomen on jatkettava sotilaallista läsnäoloa Afganistanissa

”VASTASSA TAHOT, JOTKA VASTUSTAVAT RAUHAA”

Vastustajan määrittely on Suomelle edelleen hankalaa. Koska suomalaiset ovat joutuneet entistä enemmän tulitaisteluihin, on argumenteissa kuitenkin aikaisempaa vahvemmin läsnä ajatus vastapuolesta. Vaikka vastapuoli on selvemmin olemassa, sen määrittelyä vaikeuttaa pitkään jatkunut sotiminen ja eri väestöryhmien vastakkaisuus etnisestä taustasta, klanirakenteista, huumekaupasta, paikallisista sotapäälliköistä sekä rajojen epämääräisyydestä johtuen. Kuva afgaaniväestöryhmistä on selvästi laajentunut, vaikka jo 2002 huomioitiin erilaisten hallitusta vastustavien ryhmien olemassaolo. Kun huomioidaan Afganistanin yhteiskuntarakenne ja historian, vastustajaksi ei voida enää määrittellä ihmisoikeuksia ja naisten oikeuksia alistavia ryhmittymiä tai talebanin aatemaailmaa. Muun muassa ulkoasianvaliokunnan mietinnössä 2010 todetaan, että

Suomen toiminnan vastapuolena on hallitusta vastustavat joukot. Lähtötietona argumentissa on, että vaikka maan nykyinen hallinto ei ole täydellinen, sen pyrkimys on luoda rauha. Nykyinen hallitus on myös paljon parempi vaihtoehto kuin taleban. Helpoiten vastapuoleksi määrittyy siis edelleen taleban. (esim. Ilkka Kanerva PTK 34) Rauhanturvaaja-lehden haastattelussa Pekka Haavisto (1/10) toteaa, että rauhanrakentamisen ja tavoitteiden asettamisen kannalta viholliskuva Afganistanissa on liian laaja ja epäselvä. Tämä näkyy selvästi suomalaisten argumentaatiossa.

”Vihollisen” määrittelyn hankaluus ilmenee myös maasta palanneiden rauhanturvaajien haastatteluista Rauhanturvaaja-lehdessä. (Brola, 6/09) He kertovat, että vihollinen Afganistanissa on useimmiten tuntematon, koska iskut tehdään kaukaa eikä tulittajaa saada kiinni. Tekstissä ei siis viitata varsinaisesti talebaniin tai mihinkään tiettyyn aseelliseen ryhmittymään. (Tanhuanpää 06/09, 14)

Johtopäätös: Suomen on vetäydyttävä sotilaallisesta operaatiosta

”SUOMEN EI TULE TUKEA HALLITUSTA, JOKA POLKEE IHMISOIKEUKSIA”

Operaation vastustajat eivät määrittele vastapuolta, vaan esittävät vasta-argumentin operaation kannattajien argumenteille. He eivät voi hyväksyä toimintaa afgaanihallinnon rinnalla. Lähtötietona perussuomalaisten Pentti Oinonen ja vasemmistoliiton Annika Lapintie (PTK 10) viittaavat muun muassa presidentti Karzain sanomisiin, maassa hyväksytyyn naisia alistavaan lainsäädäntöön ja naisten kohteluun parlamentissa. Johtopäätöksensä he esittävät, ettei Suomen pitäisi tukea tällaista hallintoa. Myös kenraali Gustav Hägglund (5/09) kiinnittää Rauhanturvaaja-lehdessä huomiota Afganistanin hallitukseen. Hänen johtopäätöksensä on, että Suomen ei tulisi toimia Afganistanin kaltaisessa operaatiossa, jossa laillinen hallitus tarkoittaa Yhdysvaltojen asettamaa nukkehallitusta. Hägglundin mukaan puhe siitä, että Suomi on edelleen alkuperäisen mandaatin mukaisesti tukemassa maan laillista hallitusta, ei ole uskottava.

Vastapuolen määrittelyn sijaan niin operaation kannattajat kuin vastustajat määrittelevät argumenteissaan sen, kenen rinnalla maassa toimitaan. Kannattajat vetoavat mielikuvaan siitä, millainen tilanne voisi olla ilman nykyistä hallitusta, kun taas vastustajat pitävät enemmän kiinni alkuperäisistä uskomuksista.

Uskomukset Suomen roolista:

Johtopäätös: Suomen on vetäydyttävä sotilaallisesta operaatiosta / Johtopäätös: Suomen on jatkettava sotilaallista läsnäoloa Afganistanissa

”SUOMEN RAUHANTURVAPERINNE MÄÄRITTELEE SUOMEN ROOLIN KONFLIKTISSA”

Jo operaation alussa oltiin huolissaan siitä, että Suomelle pystytään määrittelemään vastapuoli. Operaation edetessä tämä huoli on kasvanut. Erityisesti vasemmistoliiton pessimistiseen kuvaan kansainvälisestä yhteisöstä liittyy argumentti siitä, että tällä hetkellä monien afganistanilaisten mielikuvissa Suomi osana kansainvälistä rintamaa on vihollinen. ISAF:n ja OEF:n yhdistyttyä kansainvälisten joukkojen välille on mahdoton tehdä eroa. Taustalla olevan mielikuvan mukaan tällainen toiminta ei sovi Suomen perinteiseen rauhanturvaajakuvaan. Johtopäätöksenä vasemmistoliitto toteaa, ettei Suomen pidä olla mukana operaatiossa. Lähtötietona vedotaan erityisesti siviiliuhreihin ja afgaanien mielipiteen kääntymiseen operaatiota vastaan. Vasemmistoliitto esittää, että korkeimpien arvioiden mukaan Afganistanissa on kuollut 28 000 siviiliä vuosina 2001–2010. Suurimmissakin arvioissa vain noin 5 500 on aiheutunut kapinallisten toiminnan tuloksena. Valtaosa siviiliuhreista on syntynyt koalition (ja ennen kaikkea Yhdysvaltojen) toiminnan tuloksena, joten operaation suosio heikkenee jatkuvasti paikallisten silmissä. (Jaakko Laakso PTK 10) Operaation kannattajien vasta-argumentin mukaan Suomen toiminta Pohjois-Afganistanissa on Suomen kriisinhallintalain ja perinteen mukaista. Kuitenkin sitä, että ISAF ja kansainvälinen yhteisö ovat osapuolina konfliktissa, pidetään isona muutoksena Suomen kriisinhallinnan kannalta. Edelleenkin edustajien uskomuksissa on siis suuria näkemuseroja siitä, voidaanko Suomen toiminta erottaa muiden toiminnasta vai ei.

Ensimmäinen filosofinen kysymys

Molempina ajanjaksoina on maailmanpolitiikassa aineiston perusteella nähtävissä piirteitä sekä harmoniasta että konfliktisuudesta. Syyskuun yhdennestätoista huolimatta 2001–2002 maailmanpolitiikassa nähdään positiivisia merkkejä. Samalla kuitenkin huomioidaan myös riski konfliktisuuden kasvulle. Tämä näkyy muun muassa monissa varauksissa ja tarkennuksissa, joita argumenteissa esiintyy. Ydin-lehdessä ja Helsingin Sanomissa on selvästi negatiivisempi kuva maailmasta. Voimakkain yksimielisyys aineiston teksteissä on uskomuksesta, jonka mukaan Suomen pitää olla mukana vahvistamassa kansainvälistä yhteisöä uudessa tilanteessa. Vaikka suurin osa ei tulkitse maailmanpolitiikan luonnetta varsinaisesti konfliktuaaliseksi, ovat argumentit vuosina 2009–2010 selvästi pessimistisempiä. Uskomus kansainvälisen yhteisön kyvystä tiivistää yhteistyötä on korvautunut uskomuksella siitä, että kansainvälisen yhteisön uskottavuus on

vaakalaudalla. Operaation vastustajien mukaan Afganistanin operaatio syö kansainvälisen yhteisön yhtenäisyyttä. Jopa niissä eduskunnan puheenvuoroissa, joissa korostetaan kansainvälisen yhteisön sitoutuneisuutta Afganistanin operaatioon, näkyy ennen kaikkea pelko maailman muuttumisesta konfliktisemmaksi, ei aito yhtenäisyyden tunne. Uskomukset kansainvälisen yhteisön velvollisuudesta heikompia valtioita kohtaa ja terrorismin uhasta ovat läsnä molempina jaksoina. Lähtötiedot argumentteihin tosin ovat muuttuneet. Vuonna 2002 kyse on yhteisön kyvystä toimia, jos jonkun maan kansalaisten turvallisuus on uhattuna. Vuosina 2009–2010 ajatellaan, että kansainvälinen yhteisö ei voi lähteä pois kesken kaiken. Terrorismin nähdään edelleen uhkaavan kansainvälistä harmoniaa, mutta uhka tulee Afganistanin sijaan muualta Keski-Aasiasta. Argumentit yhteistä turvallisuutta rakentavasta operaatiosta ovat vähentyneet, ja entistä enemmän puhutaan jokaisen maan omista intresseistä. Pakolaisten ja huumekaupan kautta Afganistanin epävakaa tilannetta pidetään jopa suuremmin uhkana Suomelle kuin operaation alussa.

Mielikuva ”vihollisesta” ei ole kumpanakaan ajanjaksona mitenkään yksiselitteinen. Alun perin vastapuolella oli selkeämmin ihmisoikeuksia ja naisten oikeuksia kunnioittamaton ajatusmaailma. Operaation aikana tavoitteet ovat kuitenkin muuttuneet niin, ettei maan syvien yhteiskuntarakenteiden muuttamista korosteta enää niin voimakkaasti, joten vastapuolena pidetään ryhmiä, jotka vastustavat rauhaa. Tämän ajatusmallin mukaan ei toimita mitään tiettyä ryhmittymää vastaan, vaan käytännössä tuetaan hallitusta, koska huonosta maineestaan huolimatta se tukee rauhaa. Mielikuvan muodostusta vaikeuttaa se, ettei keskustelussa ole yksimielisyyttä Afganistanin hallituksen tukemisen mielekkyydestä. Useissa argumenteissa tosin korostetaan, että Suomen tehtävänä on tukea nimenomaan maan turvallisuusviranomaisia, eli maan hallituksen tukeminen, ja sen määrittelemisen, onko tämä oikein, jätetään kansainväliselle yhteisölle. Operaation vastustajien keskuudessa uskomus ihmisoikeuksien ja naisten oikeuksien puolustamisesta on edelleen läsnä voimakkaammin.

Molempina ajanjaksoina Suomen roolista kriisinhallintaoperaatiossa keskustellaan Suomen rauhanturvaperinteen näkökulmasta. Vuonna eduskunnassa 2002 erimielisyyksiä aiheuttaa se, onko operaatiolla kaikkien osapuolten hyväksyntä. Myöhempänä ajanjaksona kaikki hyväksyvät sen, että taleban on osapuoli myös siinä operaatiossa, johon Suomi osallistuu. Sotilaallista läsnäoloa pidetään monessa puheenvuorossa tärkeänä nimenomaan sen vuoksi, että talebanit on saatava kukistettua ennen kuin siviilikriisinhallintaa voidaan lisätä. Toisella puolella on uskomus siitä, että Suomi ei voi olla mukana toiminnassa, jossa se nähdään vihollisena. Pohjimmiltaan kyse on siitä, voiko Suomen toiminnan erottaa muusta toiminnasta vai ei. Tässä keskustelussa on nähtävissä Charly

Salonius-Pasternakin mainitsema ristiriita keinojen ja tavoitteiden välillä. Operaation vastustajien argumentaation mukaan suomalaisten on osallistuttava ainoastaan operaatioihin, joissa sitä ei voida määritellä viholliseksi. Operaation kannattajat puolestaan korostavat, että Suomen on voitava toimia sotilaallisesti myös uudenaikaisissa operaatioissa. Samalla korostetaan, että Suomi toimii rauhallisella alueella Suomen rauhanturvaperinteen mukaisesti.

6.2. Kuinka mahdollista on toimijan keskeisimpien arvojen toteutuminen? Voiko toimija olla optimistinen vai pitääkö toimijan suhtautua pessimistisesti näiden arvojen toteutumisen mahdollisuuteen?

2001–2002

”KANSAINVÄLISEN YHTEISÖN TUKI ON VÄLTTÄMÄTÖN KESKEISTEN ARVOJEN TOTEUTUMISEN KANNALTA”

Päätöstä osallistumisesta olisi tuskin tehty yksimielisesti, ellei arvojen toteutumiseen uskottaisi. Ulkoministeri Tuomioja (PTK 159) toteaa puheenvuorossaan, että Suomi arvioi tehtävän luonnetta ja onnistumisedellytyksiä aina tapauskohtaisesti, mutta Afganistanin operaation onnistumismahdollisuuksia ei sen tarkemmin eritellä. Tuomioja kuitenkin korostaa, että keskeisten arvojen toteutuminen on ehtona Suomen osallistumiselle. Apu on hänen mukaansa ehdollista koskien demokratiaa, ihmisoikeuksien kunnioittamista ja huumeviljelyn lopettamista. Ilman kansainvälisen yhteisön tukea näiden tavoitteiden toteutuminen ei uskomuksen mukaan ole mahdollista. Pitkään jatkuneen sekasorron jälkeen maan tulevaisuuteen suhtaudutaan siis varovaisen optimistisesti. Lähtötietona esitetään Afganistanin sosiaalisten ja yhteiskunnallisten rakenteiden täydellinen tuhoutuminen yli kaksi vuosikymmentä kestäneen sotakierteen aikana. Keskeisten arvojen toteutumiseen ei suhtauduta kuitenkaan täysin varauksetta. Tehtävässä onnistumista pidetään mahdottomana, *elleivät* afganistanilaiset itse sitoudu rauhan rakentamiseen. (Esim. Esko Aho PTK 159, Bjarne Kallis PTK 159.) Tuomiojan mukaan toiveikas merkki afgaaniväestön luottamuksesta tilanteen paranemiseen on pakolaisten paluu kotimaahan. Hän kävi huhtikuussa 2002 pakolaisleirillä Pakistanin puolella ja totesi ihmisten suhtautuvan optimistisesti tilanteeseen. Tässäkin kysymyksessä korostuu kansainvälisen yhteisön yhtenäisyyden merkitys. Terrorismin kitkeminen ja Afganistanin rauhoittaminen on mahdollista, jos kansainvälinen yhteisö pysyy yhtenä rintamana ja Yhdysvallat osaa suhteuttaa toimensa oikein.

Sinibaretti-lehdessä suhtaudutaan onnistumisen mahdollisuuksiin varovaisen optimistisesti. Tämä näkyy muun muassa lehden 2/02 numerossa, jossa kerrotaan Punaisen Ristin kenttäsaaraloiden toiminnasta Pohjois-Afganistanissa. Lähtötietona Suomen Punaisen Ristin kansainvälisen avun suunnittelija Teija Lehtonen toteaa, että paikallisten ihmisten motivoituneisuus ja toiveikas tunnelma luovat toivoa. (Tilus 2/2002, 7) Itsestään selvänä arvojen toteutumista ei pidetä, mutta argumenteissa uskotaan kansainvälisen yhteisön kykyyn toimia.

”ARVOJEN TOTEUTUMINEN ON KYSEENALAISTETTAVA HISTORIALLISTEN SEIKKOJEN VALOSSA”

Kaikki eivät suhtaudu tavoitteiden toteutumisen mahdollisuuteen optimistisesti. Muun muassa perussuomalaisten ryhmäpuheenvuorossa Raimo Vistbacka (PTK 159) toteaa, että luvassa on erittäin vaativa operaatio, jonka epäonnistuminen tai kaaokseen päätyminen on *erittäin mahdollista*. Lähtötietoina argumentissa käytetään maan sotaista lähihistoriaa ja Afganistanin mainetta suurvaltojen hautausmaana. Keskustan Mauri Salo (PTK 161) puolestaan pohtii sitä, miksi eduskunnassa suhtaudutaan tulevan operaation onnistumiseen niin optimistisesti sen vuoksi, että kyseessä on YK:n mandatoima operaatio. Lähtötietona hän muistuttaa, etteivät YK-operaatiot ole *suinkaan aina* onnistuneet, joten liiallista optimismia on varottava. Sinibaretti-lehdessä (Happonen 3/02) kerrotaan positiiviseen sävyyn suomalaisten aikaansaannoksista maassa, mutta suhtaudutaan epäilevästi siihen, että maahan voitaisiin saada aikaan länsimainen demokratia. Lähtötietona argumentissa hyödynnetään maan historiaan ja yhteiskuntarakenteeseen liittyviä piirteitä: maa on perinteisesti heimovaltainen, demokraattista ja parlamentaarista perinnettä ei ole, puoluejärjestelmä puuttuu, hallintojärjestelmä on puutteellinen, turvallisuustilanne heikko ja infrastruktuuri lähes olematon. Amiraali Juhani Kaskelan (5/02) mukaan keskushallinnon vallan turvaaminen pääkaupungin ulkopuolella olisi tämän vuoksi mahdotonta.

”YHDYSVALTOJEN OMAT TAVOITTEET VOIVAT ESTÄÄ KANSAINVÄLISEN YHTEISÖN YHTEISTEN TAVOITTEIDEN TOTEUTUMISEN”

Historialliset seikat eivät ole ainoita syitä, jotka voivat argumenttien mukaan estää tavoitteiden toteutumisen. Helsingin Sanomien pääkirjoituksessa 22.12.2001 pelätään, että Yhdysvaltojen ja toisaalta muun kansainvälisen yhteisön tavoitteiden ristiriitaisuus *voi* johtaa operaation epäonnistumiseen. Kirjoituksen mukaan ero sotimisen ja rauhanturvaamisen välillä on liian epäselvä. Lähtötietona kirjoituksessa on käsitys siitä, että Yhdysvallat ei halua

kriisinhallintaoperaation häiritsevän Osama bin Ladenin ja muiden terroristien metsästystä. Painotus sotaan rauhanturvaamisen sijaan lisää argumentin mukaan paikallisten epäluottamusta kansainvälisen yhteisön toimia kohtaan. Bjarne Kalliksen (PTK 159) esittämän vasta-argumentin mukaan nimenomaan Yhdysvaltojen sotatoimet ovat mahdollistaneet tavoitteiden toteutumisen ja estäneet sen, että Afganistanista ei ole tulossa Vietnamin kaltaista pitkää ja kallista operaatiota.

2009–2010

Johtopäätös: Suomen on jatkettava sotilaallista läsnäoloa Afganistanissa

”KANSAINVÄLISEN YHTEISÖN TUKI ON VÄLTTÄMÄTÖN KESKEISTEN ARVOJEN TOTEUTUMISEN KANNALTA”

Verrattuna operaation alkuun pitkäksi venyneen operaation onnistumisen mahdollisuuksiin suhtaudutaan pessimistisemmin. Täysin menetettynä tapauksena Afganistania ei kuitenkaan pidetä. Vaikka ennuste on synkkä, puheenvuoroista ilmenee myös pientä toivoa. Lähtötietona muun muassa sosialidemokraattien Antti Kalliomäki (PTK 118) uskoo, että maahan on saatu aikaan pieni demokratian toivo. Epärehellisyydestä ja vilpistä huolimatta maan presidentinvaalit sujuivat rauhallisesti. Länsimaisen demokratian aikaansaamiseen suhtauduttiin epäilevästi jo operaation alussa, joten jopa vaatimatonta menestystä pidetään argumenteissa lupaavana merkinä. Myönteistä kehitystä ja operaation onnistumisen mahdollisuuksia korostetaan erityisesti hallituspuolueissa. Ulkoministeri Stubb (PTK 10) muistuttaa maan bruttokansantuotteen kasvaneen kymmenen prosenttia joka vuosi vuodesta 2001. Tämän lisäksi miljoonat lapset (erityisesti tytöt) ovat päässeet kouluun, terveydenhuolto on parantunut, viisi miljoonaa pakolaista on palannut Afganistaniin, poliittinen järjestelmä on puutteistaan huolimatta menossa parempaan suuntaan ja Afganistanissa on ilmaisuvapaus. Varsinaisen optimismin sijaan korostetaan edelleen sitä, että ilman kansainvälisen yhteisön tukea tilanne olisi vielä katastrofaalisempi. Afganistanilaisten sitoutuminen rauhanprosessiin nähdään yhä operaation onnistumisen ehtona.

”TAVOITTEET ON VALITTAVA TARKASTI, KOSKA KAIKKIEN TAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN EI OLE MAHDOLLISTA”

Jo operaation alussa eri tavoitteiden toteutumisen mahdollisuuksiin suhtauduttiin eri tavoin. Nyt arviot tavoitteista ja onnistumisen mahdollisuuksista vaihtelevat vielä enemmän. Erityisesti hallituspuolueiden argumenteissa toistuu ajatus siitä, että Suomi vetäytyy maasta sotilaallisesti heti,

kun maan oma armeija ja poliisivoimat saadaan tarpeeksi vahvoiksi hoitamaan kansainvälisen joukon tehtävät. (Pertti Salolainen PTK 10) Tämän tavoitteen onnistumisen mahdollisuuksiin suhtaudutaan huomattavasti optimistisemmin kuin esimerkiksi rauhaan sotivien osapuolten välillä. Samankaltaiseen uskomukseen rajoitetuista tavoitteista perustuu myös Mika Kerttusen vieraskynäkirjoitus Helsingin Sanomissa (16.2.2010), jonka aiheena on Afganistanin tilanteen vaikutus alueelliseen vakauteen ja erityisesti Pakistaniin. Kerttusen mukaan Afganistanista ei tule maata, jossa naisten oikeudet tai lasten koulunkäynti ovat turvattuja ja demokratia toimii. Tärkeintä on luoda vakaus, joka estää liikehdinnän leviämisen Pakistaniin. Tämän uskomuksen mukaan tuhoisan sodan ehkäiseminen on riittävä peruste sille, että Suomi panostaa sotilaallisesti Afganistanin operaatioon. Kokoomuksen Tuulikki Ukkola (PTK 86) huomauttaa, että afganistanilaiset eivät välttämättä halua kaikkia länsimaiden toivomia uudistuksia, joten tätä on kunnioitettava.

”TAVOITTEITA EI SAA TOTEUTTAA HINNALLA MILLÄ HYVÄNSÄ”

Tämä uskomus toimii vasta-argumenttina edelliselle uskomukselle. Sen mukaan positiivisen kehityksen korostaminen tietyissä kysymyksessä ei saa peittää alleen negatiivista kehitystä tai toteutumattomia tavoitteita. Ytimen 3/09 artikkelissa Janne Hukka haastattelee afganistanilaisia heidän näkemyksistään maan tilanteesta. Argumenttia maan tilanteen paranemisesta puoltavat tilastot perusterveydenhuollon, koulutuksen, naisten vaikuttamismahdollisuuksien ja itsenäisen median kehityksestä. Vuoden 2009 presidentinvaalit nähdään eräänlaisena edistyksenä, koska ongelmista huolimatta ne saatiin vietyä läpi. Hukan mukaan lumedemokratian luominen ja korruptoituneen hallinnon tukeminen eivät kuitenkaan ole halutunlaista kehitystä. Hän perustelee argumenttia sillä, että uusi hallinto hakee liittolaisia mistä tahansa eikä todellisuudessa eroa juurikaan talebanista. Myöskään Pekka Haaviston mukaan ei riitä, että maata hallitsee vahva turvallisuus-, sotilas- tai poliisikoneisto, vaan hallituksen pitää kyetä johtamaan operaatiota. (PTK 10) Näistä kahdesta uskomuksesta näkyy, kuinka hankalaa tavoitteiden asettaminen ja arvioiminen tilanteessa on.

”TAVOITTEET EIVÄT OLE TOTEUTUNEET TÄHÄNKÄÄN ASTI, JOTEN NE TUSKIN TULEVAT TOTEUTUMAAN SAMOILLA KEINOILLA TULEVAISUUDESSAKAAN”

Joukossa on myös uskomuksia, jotka pohjaavat pessimistiseen näkemykseen operaation mahdollisuuksista, mutta joissa ei varsinaisesti vaadita vetäytymistä operaatiosta. Tällaista uskomusta argumentaatioissaan hyödyntää erityisesti osa sosialidemokraattien edustajista. He eivät vastusta joukkojen lisäämistä, mutta se on heidän mielestään hyödytöntä, koska nykyisillä keinoilla ei päästä halutunlaiseen tulokseen. Muun muassa entisen ulkoministerin Erkki Tuomiojan mukaan operaatio ei ole kyennyt siirtymään sotilaallisesta toiminnasta rakentamaan rauhaa, eivätkä halutut arvot ole näin ollen toteutuneet valituilla keinoilla. Hänen mukaansa on *todennäköistä*, etteivät ne tule toteutumaan myöskään tulevaisuudessa, joten on korkea aika pohtia suunnan muutosta. Lähtötietona Tuomioja toteaa, että talebantaistelijoihin ei ole onnistuttu pitkään jatkuneesta operaatiosta huolimatta nujertamaan sotilaallisesti. Vihreiden edustaja Pekka Haavisto (PTK 86) nojaa samaan uskomukseen huomauttaessaan, että hallituksen kontrolloima alue on itse asiassa pienempi kuin mitä se oli vuonna 2002. Hän korostaa, että tavoitteiden saavuttaminen vaatii sovintoprosessin aikaansaamista. Molemmissa argumenteissa tavoitteiden saavuttaminen nähdään mahdollisena, mutta se vaatii toiminnan muutosta. Helsingin Sanomien pääkirjoituksessa 10.9.2009 pohditaan sitä, kuinka ahdas liikkumatila ulkomaalaisilla joukoilla Afganistanissa on. Onnistumisen mahdollisuudet ovat kirjoituksen mukaan erittäin rajalliset, koska lähes kaikki vaihtoehdot ovat huonoja. Lähtötietona mainitaan, että lisääntynyt sotilaallinen toiminta aiheuttaa enemmän siviiliuhreja, mutta toisaalta ilman tätä joukkojen tappiot lisääntyvät. Molemmat vaihtoehdot vievät kannatusta operaatiolta. Lehden pessimististä suhtautumista operaatioon kuvaa myös 16.9.2009 pääkirjoituksen toteamus, jonka mukaan kriisi tulee lopulta ratkeamaan jotenkin, mutta kovin onnellista loppua ei näy.

Johtopäätös: Suomen on vetäydyttävä sotilaallisesta operaatiosta

”ARVOJEN TOTEUTUMINEN ON KYSEENALAISTETTAVA HISTORIAALLISTEN SEIKKOJEN VALOSSA”

Kenraali Gustav Hägglund (Rauhanturvaaja 5/09, 31) ei pidä operaation onnistumista kovin todennäköisenä. Lähtötietona hän vertaa Afganistania Somalian epäonnistuneeseen operaatioon. Hägglundin mukaan Yhdysvaltojen voimakkaampi kontrolli operaatioissa on muuttanut sen luonteen rauhanturvaamisesta terrorismin vastaiseksi sodaksi. Tämän vuoksi vetäytyminen on hänen mukaansa vain ajan kysymys. Vetäytyminen tulisi tehdä yhdessä muiden länsimaiden kanssa. Hägglundin mukaan rauhanturvaamisen ja sodan välillä on oltava jonkinlainen ero, koska muuten

Suomen tavoitteet eivät voi toteutua. Vasemmistoliiton Pentti Tiusanen (PTK 34) perustelee onnistumisen epätodennäköisyyttä edelleen brittien ja Neuvostoliiton kohtalolla maassa.

Toinen filosofinen kysymys

Kukaan ei usko, että kaikki tavoitteet Afganistanissa saavutetaan ja toisaalta ainakin suurin osa uskoo, että jotain tavoitteita saavutetaan. Operaation alussa eduskunnassa suhtauduttiin hyvin optimistisesti tavoitteiden toteutumiseen. Molempina ajanjaksoina osallistumista oikeutetaan sillä, että Afganistan ei voi päästä jaloilleen ilman kansainvälisen yhteisön läsnäoloa. Aikaisemmin lähtötietona oli maan sotaisia historia ja myöhempänä ajanjaksona vedotaan maassa tapahtuneeseen positiiviseen kehitykseen. Vuonna 2009–2010 tiettyjen tavoitteiden saavuttamista ei enää mainita ehtona operaatioon osallistumiseen. Molempina ajanjaksona pessimististä suhtautumista tavoitteiden toteutumisen mahdollisuuteen perustellaan historian opetuksilla. Helsingin Sanomissa operaation onnistumisen mahdollisuuksiin suhtaudutaan pessimistisemmin jo operaation alussa. Molempina ajanjaksoina optimismi tai pessimismi riippuu pitkälti siitä, miten keskeiset tavoiteltavat arvot määritellään. Vuonna 2009–2010 on kuitenkin paljon enemmän epävarmuutta siitä, mitä nämä tavoiteltavat arvot pitäisi olla ja millä hinnalla niitä pitäisi tavoitella.

6.3. Onko poliittinen tulevaisuus ennustettavissa? Millä tavalla ja missä määrin?

2001–2002

”POIKKEUKSELLINEN TILANNE ESTÄÄ TULEVAISUUDEN ENNUSTAMISEN”

Syyskuun yhdennentoista uskottiin muuttavan maailmanpolitiikkaa, joten uudessa tilanteessa tulevaisuuden ennustamista ei pidetä mahdollisena. Johtopäätöksenä useimmissa argumenteissa todetaan, että epävarmassa tilanteessa kansainvälisen yhteisön on toimittava yhdessä ja Suomen on oltava tiiviisti tässä rintamassa. Lähtötietona muun muassa kansanedustaja Esko Aho (PTK 104) toteaa että, kyse ei ole mistään tavanomaisesta ilmiötä, joka olisi jonkun tapahtuneen päätepiste. Hänen mukaansa *mitä todennäköisimmin* on alkanut uusi aikakausi, jonka seurauksista tai vaikutuksista on mahdotonta antaa kuvaa. Afganistanin operaation ei kuitenkaan uskota olevan ainoa seuraus. Tulevaisuuden ennustamattomuus ilmenee myös hieman varauksellisena suhtautumisena Afganistanin operaatioon. Koska tilanne on niin epäselvä, täytyy operaation kehitystä edustajien mukaan seurata tarkasti.

Helsingin Sanomien pääkirjoituksessa 22.12.2001 kommentoidaan poikkeuksellisen sekavaa tilannetta, jossa operaatio perustettiin. Lähetettävää joukkoa kuvaillaan lähinnä vertauskuvalliseksi tueksi väliaikaiselle hallitukselle. Lähtötiedon mukaan operaation mandaatti on epämääräinen, lähetettävä joukko pieni eikä kevyesti aseistetuilla sotilaille ole panssareiden suojaa. Näin ollen se poikkeaa suuresti esimerkiksi rauhanturvatyöstä Jugoslavian alueella. Erikoisena pidetään myös sitä, että kyseessä ei ole YK:n rauhanturvajoukko, vaan Britannian johtama erillisosasto. Koska jo operaation lähtökohdat ovat näin epäselvät, on artikkelin mukaan mahdoton ennustaa, millaiseksi operaation keväällä alkava toinen vaihe muotoutuu.

2009–2010

Johtopäätös: Suomen on jatkettava sotilaallista läsnäoloa Afganistanissa

”TULEVAISUUS EI OLE ENNUSTETTAVISSA, MUTTA MENNEESEEN EI HALUTA PALATA”

Vuosina 2009–2010 ei olla enää suurten maailmanpoliittisten muutosten edessä, mutta tulevaisuuden ennustamista pidetään silti mahdottomana. Ulkoministeri Stubb (PTK 34) toteaa, että Afganistanin sekavan tilanteen vuoksi tarkkoja aikatauluja on mahdoton asettaa. Tulevaisuuden ennustamisen sijaan operaation kannattajat korostavat, että menneisyyteen ei ainakaan saa palata, koska paluu talebanhallintoon olisi katastrofi niin Afganistanin, Keski-Aasian kuin kansainvälisen turvallisuuden kannalta. Lähtötietona kokoomuksen Pertti Salolainen (PTK 10) luettelee, mitä tapahtuu, jos talebanit pääsevät uudelleen valtaan: orastavat edistysaskeleet koulutuksessa, naisten asemassa sekä kansanvallassa valuvat hukkaan ja terrorismi, huumekauppa sekä pakolaisvirrat lisääntyisivät. Argumentin mukaan epäonnistuminen Afganistanissa antaisi toivoa myös ääriliikkeille esimerkiksi Jemenissä, Somaliassa ja Pakistanissa. Mahdollisen ”tappion” seuraukset ovat kannattajien mukaan siis helppo ennustaa. Myös Helsingin Sanomissa (pääkirjoitus 7.11.2009) pelätään seurauksia, jos maa jätetään taas yksin. Lehden lähtötietona on edellinen kerta, kun kansainvälinen yhteisö jätti Afganistanin oman onnensa nojaan.

Johtopäätös: Suomen on vetäydyttävä sotilaallisesta operaatiosta

”VIIMEAIKAINEN KEHITYS JA AIEMMAT VASTAAVAT TILANTEET NÄYTTÄVÄT TULEVAN KEHITYKSEN SUUNNAN”

Vasemmistoliiton ja Ytimen argumentit tulevaisuuden ennustamisesta poikkeavat hyvin paljon edellisistä argumenteista. Näissä tulevaisuuden kehityssuunnan ennustaminen nähdään mahdollisena. Molemmissa uskotaan, että nykyinen kehitys vie tilannetta huolestuttavaan suuntaan, joten johtopäätöksenä todetaan, että Suomen tulisi vetää joukot maasta. Vasemmistoliiton argumentit perustuvat lähtötietoon viimeaikaisesta kehityksestä maan pohjoisosissa. Jaakko Laakson (PTK 10) mukaan yhteenotot ovat kaksinkertaistuneet edellisvuonna, siviilien kuolemat ovat lisääntyneet ja kaksi ruotsalaissotilasta kuollut Mazar-e-Sharifissa. Tämän lisäksi Pohjois-Afganistaniin on menossa useita tuhansia amerikkalaissotilaita, joten yhteenotot tulevat lisääntymään. Ydin-lehdessä (2/09) Janne Hukka puolestaan vertaa Afganistanin operaation tulevaisuutta Vietnamiin. Lähtötietona vertaukselle on, että maassa soditaan miehitystä vastustavia paikallisia vastaan korruptoituneen paikallishallinnon puolesta ilman maan asukkaiden tukea. Tämän ennustuksen mukaan operaatio tulee epäonnistumaan.

Kolmas filosofinen kysymys

Operaation alussa keskustelua hallitsi uskomus siitä, että poikkeuksellisessa tilanteessa tulevaisuutta on mahdoton ennustaa. Vuosina 2009–2010 tilannetta pidetään edelleen monimutkaisena, mutta niin operaation kannattajat kuin vastustajat viittaavat argumenteissaan tulevaan kehitykseen. Molemmat argumentit perustuvat tulevaisuuden kauhuskenaarioihin. Kannattajat perustavat skenaarionsa ”mitä jos” -argumenttiin, kun taas vastustajat vetoavat tuon hetkiseen tilanteeseen ja kehityksen suuntaan.

6.4. *Kuinka paljon toimija pystyy kontrolloimaan historiallista kehitystä? Mikä on toimijan mahdollisuus muokata tulevaisuuden kehitystä haluttuun suuntaan?*

2001–2002

”YHDESSÄ KANSAINVÄLINEN YHTEISÖ PYSTYY MUOKKAAMAAN TULEVAISUUTTA HALUTTUUN SUUNTAAN”

Afganistanin operaatioon liittyy 2001–2002 valtava epävarmuus, eikä tilanteen vaikutusta tulevaisuuteen pystytä ennustamaan. Monessa puheenvuorossa esitetään ajatus siitä, että ollaan risteyskohdassa. Uudessa tilanteessa kansainväliselle yhteisölle on tarjoutunut mahdollisuus tiivistää yhteistyötä ja vastata paremmin yhteisiin ongelmiin. Johtopäätöksenä Suomen ministerit

toteavat, että Suomen pitää olla aktiivisesti mukana uudessa tilanteessa ja tukea YK:n vahvistunutta roolia. Väite pohjaa lähtötiedolle, jonka mukaan terrori-iskut ovat vahvistaneet turvallisuusuhkien muutoksen, ja samalla on ymmärretty, että terrorismin vastainen taistelu on kaikkien yhteinen asia. Tämä on ennen näkemättömällä tavalla yhdistänyt Yhdysvallat, Euroopan unionin ja Venäjän yhteistyöhön. (Paavo Lipponen 29.12.2001, Erkki Tuomioja 11.2.2002) Afganistanin operaatiota pidetään tilaisuutena vaikuttaa maan kehitykseen. Esimerkiksi Esko Ahon (PTK 159) argumentin mukaan maata on laiminlyöty liian pitkään. Kansainvälisen yhteisön on otettava vastuu siitä, että Afganistanin väliaikainen hallinto saa kaiken tuen. Koko eduskunnassa vallitsee uskomus siitä, että osallistumalla operaatioon Suomella on mahdollisuus vaikuttaa niin kansainvälisen yhteisön kuin Afganistanin tulevaan kehitykseen.

2009–2010

Johtopäätös: Suomen on jatkettava sotilaallista läsnäoloa Afganistanissa / Johtopäätös: Suomen on vetäydyttävä sotilaallisesta operaatiosta

”SUOMI PYSTYY OMALLA TOIMINNALLAAN VAIKUTTAMAAN TULEVAISUUDEN KEHITYKSEEN”

Vaikka tilannetta pidetään sekavana ja ennustamattomana, monet uskovat edelleen, että Suomella on mahdollisuus vaikuttaa tulevaisuuden kehitykseen. Operaatioon osallistumisen kannattajat, kuten kokoomuksen Pertti Salolainen (PTK 10), vetoavat suomalaisten menestyksekkääseen toimintaan alueella. Sotilaallisen operaation vastustajista esimerkiksi vasemmistoliiton Annika Lapintie (PTK 86) puolestaan korostaa sitä, että Suomella voisi olla mahdollisuus vaikuttaa aidosti Afganistanin tilanteeseen, jos sotilaallinen osallistuminen lopetettaisiin ja panostettaisiin sovitteluun ja siviilikriisinhallintaan. Argumentissa esitetään lähtötieto siitä, että vuonna 2002 alueelle lähetettiin rauhanturvaajia siinä uskossa, että rauha on mahdollinen. Aika on kuitenkin opettanut, että käytetyillä keinoilla tulevaisuutta ei pystytä muokkaamaan haluttuun suuntaan.

Johtopäätös: Suomen on vetäydyttävä sotilaallisesta operaatiosta

”TULEVAISUUDEN KEHITYKSEEN EI OLE MAHDOLLISTA VAIKUTTAA”

Eduskuntaryhmistä ainoastaan perussuomalaiset uskovat, ettei Suomella on mahdollisuuksia vaikuttaa Afganistanin positiiviseen kehitykseen. Väitteen he perustelevat sillä, ettei haluttuja

tuloksia ei ole saavutettu tähänkään asti. Näin ollen olisi parempi, jos Afganistaniin tuhlattavat varat käytettäisiin kotimaassa johonkin hyödyllisempään. (Pentti Oinonen PTK 10) Myös Ydin-lehdessä kehitykseen vaikuttamisen mahdollisuuksia pidetään hyvin heikkoina. Lehdessä väitteen taustalla on ajatus siitä, että operaatio on menettänyt paikallisten tuen. (Hukka 2/09)

Helsingin Sanomissa kansainvälisen yhteisön mahdollisuuksia vaikuttaa Afganistanin tulevaisuuteen pohditaan sekä Kari Huhdan kolumnissa että Raimo Väyrysen vieraskynä-tekstissä. Teksteissä ei oteta kantaa siihen, pitääkö operaatiosta vetäytyä, mutta yhteisön vaikuttamismahdollisuuksiin suhtaudutaan skeptisesti. Kari Huhta (16.9.2009) pohtii sitä, kuinka muutaman sadan yhdysvaltalaisen joukko sai alun perin talebanihallinnon kaatumaan, mutta nykyinen valtava joukko ei näytä onnistuvan tavoitteissaan. Alkumenestys johtui presidentti Obaman neuvonantajan Brzezinkin mukaan siitä, että kansainväliset joukot olivat tervetulleita. Alun jälkeen monimutkaiset syy-seuraussuhteet ovat johtaneet sodan pitkittymiseen. Nyt tilanne on Huhdan mukaan kehittynyt niin monimutkaiseksi, että siihen on lähes mahdoton vaikuttaa. Raimo Väyrynen (19.8.2010) puolestaan toteaa, että länsimaiden on turha yrittää muuttaa Afganistanin syvällä olevaa yhteiskuntarakennetta. Lähtötietona hän muistuttaa, että maan järjestelmä on pysynyt samanlaisena vuosisatoja. Useat yritykset modernisoida yhteiskuntaa ovat epäonnistuneet ja parhaimmillaankin rajoittuneet kaupunkeihin. Konservatiivisella maaseudulla niitä on vastustettu jyrkästi. Keskitetyn valtajärjestelmän ovat pyrkineet luomaan britit, venäläiset, Afganistanin kansandemokraattisen puolueen PDPA:n hallinto, taleban ja nyt amerikkalaisten tukema Hamid Karzain hallinto. Vaikka kehitys tarkoittaisi heikompa ihmisoikeustilannetta, on Väyrysen mukaan asioita, joita ulkovallat eivät yksinkertaisesti voi kontrolloida. Tässäkin kysymyksessä uskomuksiin vaikuttaa suuresti se, minkälaisiin asioihin vaikuttamisesta on kyse.

Neljäs filosofinen kysymys

Molempina ajanjaksoina uskotaan siihen, että Suomella on mahdollisuus vaikuttaa tulevaisuuden kehitykseen. Vuosina 2009–2010 argumenttien sävy on jälleen aikaisempaa pessimistisempi. Kysymyksessä näkyy hyvin kansallisten näkökulmien korostus silloin, kun operaatio on menettänyt kannatusta kotimaassa. Entistä enemmän huomioidaan, että juuri Suomella on mahdollisuus vaikuttaa tulevaisuuden kehitykseen, kun aikaisemmin viitattiin kansainväliseen yhteisön mahdollisuuksiin vaikuttaa. Perussuomalaisten puheenvuoroissa sekä Helsingin Sanomien ja Ytimen kirjoituksissa ei uskota, että Suomi tai kansainvälinen yhteisö voivat juurikaan vaikuttaa

maan historialliseen kehitykseen. Lähtötiedot kaikissa argumenteissa ovat hyvin erilaiset, ja vain perussuomalaiset päätyvät suoraan johtopäätökseen, että operaatiosta on vetäydyttävä.

6.5. *Mikä on paras tapa valita tavoitteita poliittiseen toimintaan?*

2001–2002

”VELVOLLISUUS OSALLISTUA YK:N MANDAATILLA TOIMIVAAN OPERAATIOON, JOLLA ON LAAJA KANSAINVÄLINEN TUKI”

YK:n mandaattiin perustuvaan ISAF:iin osallistumista pidetään ongelmattomana lähes kaikissa eduskunnan puheenvuoroissa. Kysymyksen argumenttiketju on näin ollen hyvin selkeä. Esimerkiksi ulkoministeri Tuomioja (PTK 159) argumentoi näin: Lähtötieto: toiminta Afganistanissa perustuu YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselmaan → Johtopäätös: *Siiis* Suomi voi osallistua operaatioon Peruste: *Koska* Suomen rauhanturvalain mukaan Suomi voi osallistua operaatioihin, joilla on YK:n tai Etyjin mandaatti. Suomen päätökseen vaikuttaa YK:n turvallisuusneuvoston mandaatin lisäksi myös EU:n kanta ja sellaisten EU-maiden osallistuminen, joiden kanssa Suomella on kokemusta kriisinhallintayhteistyöstä. Monien muiden kysymysten tavoin myös tässä toistuu uskomus välttämättömyydestä toimia kansainvälisen yhteisön rinnalla. (esim. Liisa Jaakonsaari PTK 159) Operaation saaman laajan tuen vuoksi sitä, että operaatio ei ole YK:n, vaan Iso-Britannian johtama, ei pidetä ongelmallisena. Tämä uskomus on eduskunnassa erittäin vahva.

”YHDYSVALLAT MÄÄRÄÄ LIIKAA TAVOITTEIDEN VALINTAA”

Kaikki eivät kuitenkaan usko, että YK:n merkitys kansainvälisen yhteisön yhteisten tavoitteiden asettajana on kasvanut terrorismin vastaisen sodan myötä. Ydin-lehdessä 4/01 Pentti Joenniemi esittää huolensa siitä, että Yhdysvalloilla on liikaa valtaa tavoitteiden asettamisessa. Hänen lähtötietonaan on Yhdysvaltojen toiminta Afganistania koskevien kysymyksien määrittelyssä. Joenniemen mukaan toiminnalla olisi vankempi pohja, jos YK:n merkitys tavoitteiden asettamisessa olisi suurempi.

”SUOMEN ULKO- JA TURVALLISUUSPOLIITTINEN LINJA MÄÄRÄÄ SUOMEN TOIMINNAN”

Kansainvälisten velvoitteiden lisäksi aineistossa huomioidaan Suomen oman ulko- ja turvallisuuspolitiikan asettamat rajoitteet toiminnalle. Käytännössä kansainvälisiä ja kansallisia

perusteita on usein vaikea erottaa toisistaan, mutta joissain argumenteissa painotetaan toista uskomusta selvästi enemmän. Ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä 2002 kerrotaan Afganistanin rauhanprosessiin osallistumisen olevan jakamattomaan ja laajaan turvallisuuteen perustuvan turvallisuuspolitiikan mukaista, eikä se vaikuta Suomen sotilaalliseen liittoutumattomuuteen.

Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan liittyen eduskunnassa käydään keskustelua siitä, millaisiin operaatioihin Suomi ylipäättään voi osallistua. Kansainvälisistä velvoitteista huolimatta eduskunnassa pidetään tärkeänä, että operaation sisällöstä ja Suomen tavoitteista päätetään kansallisella tasolla. (esim. Matti Kangas PTK 159) Erityisesti eduskunnassa huolestuttaa se, miten Yhdysvaltojen sotilaallinen operaatio ja ISAF pystytään pitämään erillään. Tämä on Suomelle tärkeää, koska OEF:n toiminta ja tavoitteet eivät ole Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittisen linjan mukaisia. Lähtötietona esimerkiksi Kimmo Kiljunen (PTK 159) muistuttaa, että samalla YK:n valtuutuksella Afganistanissa toimii kaksi sotilasoperaatiota. Yhtäältä on Yhdysvaltain johdossa oleva operaatio, joka tähtää al-Qaida-terroristijärjestön ja sitä tukevan talebanhallinnon kukistamiseen. Toisaalta on Iso-Britannian johtoon annettu ISAF-operaatio, johon Suomi on osallistumassa. Näiden kahden sotilasoperaation välillä on Kiljusen mukaan tiettyjä selkeitä eroja, joista olennaisimmat koskevat voimankäyttövaltuuksia. Taustalla on ajatus Suomen rauhanpakottamisen kieltävästä rauhanturvalaista ja Suomen rauhanturvaperinteestä. Vihreillä ja sosialidemokraateilla on erilainen näkemys siitä, mikä operaatioiden välinen suhde on. Vihreiden Erkki Pulliaisen (PTK 161) mukaan kyseessä on yhteisestä mandaatista huolimatta kaksi täysin eri operaatiota, kun taas sosialidemokraattien Kimmo Kiljunen (PTK 161) huomauttaa, että operaatioilla on yhteinen perusta, mutta niissä käytetään eri toimintatapoja. Pulliaisen mukaan operaatioiden erottaminen toisistaan on tärkeää, koska muilla mailla täytyy olla tarvittaessa mahdollisuus kritisoida Yhdysvaltojen toimintaa. Keskustan Juha Korkea-osa (PTK 159) esittää uskemukseen varauksen. Hänen mukaansa toimintaa voidaan jatkaa, *elleivät* operaatiot sulaudu yhteen, koska tuolloin ISAF:n toimintaedellytykset loppuisivat. Uskomuksesta ilmenee, että Suomi valitsee kansainvälisen yhteisön tavoitteista ne, jotka sopivat omaan ulko- ja turvallisuuspoliittiseen linjaan.

”PAIKALLISTEN VAIKUTUS TAVOITTEIDEN VALINTAAN”

Sinibaretissa korostetaan afganistanilaisten vaikutusta tavoitteiden valintaan. Lehden mukaan CIMIC:in tärkein tehtävä on paikallisten sitouttaminen rauhanprosessiin, joten paikallisilla tulee olla merkittävä rooli myös tavoitteiden valinnassa. Sinibaretin artikkeleissa YK:n rooli ei korostu

niin paljon kuin eduskunnassa. Amiraali Kaskealan mukaan vapaaehtoisista liittolaisista muodostuva Afganistanin operaatio on hyvä esimerkki uudentyyppisistä kriisinhallintaoperaatioista. (Levänen 5/02) Myös puolustusministeri Enestam toteaa Sinibaretin haastattelussa, että tulevaisuudessa operaatiot ovat entistä useammin muiden johtamia, vaikka YK:n merkitys on syyskuun yhdennentoista iskujen jälkeen kasvanut. Afganistanin tapauksessa kansainvälinen joukko on argumentin mukaan niin pieni, että vastuu on pakostakin paikallisilla.

”MEDIAN ROOLI”

Ydin-lehdessä haastateltu journalistiikan professori Heikki Luostarinen uskoo, että myös media vaikuttaa tänä päivänä sotien ja kriisinhallintaoperaatioiden tavoitteiden valintaan. Afganistanin operaation oikeuttaminen ei hänen mukaansa edellytä mediamanipulaatiota, koska vahvan tuen vuoksi mielipiteisiin vaikuttaminen on helppoa. Varauksena Luostarinen huomauttaa, että jos sotatoimet pitkittyvät ja laajentuvat tai terrorismin vastainen liittokunta alkaa rakoilla, tarvitaan järeämpiä toimia ihmisten vakuuttamiseksi. (Toivio 4/01, 10) Luostarisen huomio osoittaa, kuinka erilaisiin uskomuksiin ja erilaiseen argumentaatioon vetoaminen toimii eri tilanteissa.

2009–2010

Johtopäätös: Suomen on jatkettava sotilaallista läsnäoloa Afganistanissa

”VELVOLLISUUS OSALLISTUA YK:N MANDAATILLA TOIMIVAAN OPERAATIOON, JOLLA ON LAAJA KANSAINVÄLINEN TUKI”

Tavoitteiden asettamista koskevat uskomukset ovat edelleen pitkälti samoja, mutta niiden painotus ja sisältö ovat muuttuneet. YK:n ja Suomen oman ulko- ja turvallisuuspoliittisen linjan nähdään vaikuttavan eniten tavoitteiden valintaan. Uskomus YK:n roolista ja kansainvälisestä velvollisuudesta ei ole lähes vuosikymmenessä kadonnut mihinkään, vaikka argumentin teho on hieman hiipunut. Ulkoministeri Stubb (PTK 86) muistuttaa, että operaatiolla on edelleen kaikkien YK:n 192 jäsenvaltion hyväksyntä. Lisäksi alueella toimivat muun muassa Nato, Etyj, Maailmanpankki, EU sekä lukuisia kansalaisjärjestöjä. Suomen kannalta kyse on ulkoministerin mukaan kansainvälisen vastuun ja taakan jakamisesta, joten on suomalaisten omien intressien mukaista osallistua operaatioon. Myös sosialidemokraatit vetoavat YK:n valtuutukseen operaation oikeuttamiseksi, mutta heidän argumentaatioissaan uskomusta hyödynnetään eri tavalla. Kimmo Kiljusen (PTK 86) argumentaation taustalla on tieto siitä, että suomalaiset sotilaat ovat

vaikeimmassa operaatiossaan toisen maailmansodan jälkeen. Päätökset täytyy tämän vuoksi tehdä YK:n ja EU:n piirissä – ei yksin. Myös hallituksen selonteossa ja ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä halutaan lisätä YK:n ja EU:n vastuuta operaatiossa.

”POHJOISMAIDEN JA MUIDEN LÄNSIMAIIDEN MERKITYS TAVOITTEIDEN VALINNASSA”

Pohjoismainen yhteistyö nostetaan argumenteissa aiempaa suurempaan rooliin. Juha Korkea-ajan (PTK 34) mukaan Suomen pitää päättää operaation jatkosta nimenomaan yhdessä muiden Pohjoismaiden kanssa. Lähtötietojen mukaan pohjoismaisten joukkojen toimintatavat poikkeavat muiden maiden joukkojen toimintatavoista. Pohjoismaille on tyypillistä pyrkimys luoda kontakteja ja sitä kautta luottamukselliset suhteet paikalliseen väestöön.

Johtopäätös: Suomen on jatkettava sotilaallista läsnäoloa Afganistanissa/ Johtopäätös: Suomen on vetäydyttävä sotilaallisesta operaatiosta

”SUOMEN ULKO- JA TURVALLISUUSPOLIITTINEN LINJA MÄÄRÄÄ SUOMEN TOIMINNAN”

Operaation kannattajat tulkitsevat toiminnan edelleen Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittisen linjausten mukaiseksi. Esimerkiksi keskustan Markku Laukkasen (PTK 10) esittämien lähtötietojen mukaan operaatio lisää monenkeskistä yhteistyötä ja laajaa kansainvälistä yhteisymmärrystä, joten se toteuttaa maan ulko- ja turvallisuuspolitiikan keskeisiä arvoja. Myös sosialidemokraattien Eero Heinäluoma (PTK 86) vetoaa Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittiseen linjaan. Hänen mukaansa kyseessä on Suomen kansainvälinen maine ja ulko- ja turvallisuuspoliittisen linjan uskottavuus kansainvälisesti.

Helsingin Sanomissa syntyi kesällä 2009 laaja väittely Suomen roolista Afganistanin operaatiossa. Keskustelussa havainnollistuu, kuinka erilaisia uskomuksia ja erilaista argumentaatiota kysymyksessä voidaan käyttää. Puolustusministeriön puolustusasiainneuvos Helena Partanen (vieraskynä 27.7.2009) hyödyntää kansainvälisiä asiakirjoja ja Suomen lakia kumotakseen Salenius-Pasternakin väitteen, jonka mukaan Suomi olisi Afganistanissa sodan osapuoli. Operaation vastustajat vetoavat argumentaationsa mieluummin Suomen rauhanturvaperinteeseen kuin kriisinhallintalakiin ja toisaalta sellaiseen tulkintaan Afganistanin tilanteesta, jonka mukaan operaatio ei ole kriisinhallintalain mukainen. Muun muassa vasemmistoliiton argumentaationsa Suomen rauhanturvaperinteen mukaiset tehtävät ovat lähempänä rauhanvälittämistä ja siviilikriisinhallintaa kuin tehtäviä, joihin suomalaisotilaat joutuvat Afganistanissa. (Esko-Juhani

Tennilä PKT 34) Uskomukset Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittisesta linjan vaikutuksesta Suomen tavoitteiden valintaan ovat aineistossa hankalia, koska taustalla voidaan vedota niin ulko- ja turvallisuuspoliittiseen selontekoon, kriisinhallintalakiin kuin rauhanturvaperinteeseen. Kaikissa näissä ymmärrys Suomen kriisinhallinnasta on hieman erilaista, eikä mikään näistä määritä tyhjentävästi Suomen toimintaa, tavoitteita tai tilanteiden tulkintaa.

Johtopäätös: Suomen on vetäydyttävä sotilaallisesta operaatiosta

”NATO JA YHDYSVALLAT VAIKUTTAVAT LIIKAA SUOMEN TAVOITTEIDEN VALINTAAN”

Operaatiota voi luonnehtia myös Naton ja Yhdysvaltojen sodaksi, jolloin sen oikeutus on suomalaisessa kontekstissa paljon vaikeampaa. Eduskunnassa operaation vastustajien uskomuksissa kyseessä on poliittinen peli, jossa suomalaissotilaiden kustannuksella miellytetään Natoa. Lähtötietona hyödynnetään yhä levottomammaksi muuttuneen Pohjois-Afganistanin tilannetta ja suomalaissotilaiden joutumista yhteenottoihin. Nato-johtoisuutta korostavat operaation vastustajista niin vasemmistoliitto kuin perussuomalaiset. (esim. Esko-Juhani Tennilä & Pentti Oinonen PTK 34) Helsingin Sanomien pääkirjoituksessa (19.8.2009) operaatio puolestaan määritellään ennen kaikkea Yhdysvaltojen sodaksi. Lähtötietona artikkelissa kerrotaan, että saksalaissotilaat eivät usko puolustavansa Afganistanin vuoristossa yhteistä kansainvälistä turvallisuutta. Myös kenraali Hägglund pitää Afganistanin operaation lähtökohtia väärinä, koska operaation tavoitteet ovat Yhdysvaltojen asettamat, ja eurooppalaiset valtiot ovat läsnä ainoastaan antamassa operaatiolle humanitaarisen leiman. Hän kuitenkin painottaa, että vetäytymispäätös täytyy tehdä yhdessä muiden länsimaiden kanssa, ei yksin. (Tanhuanpää 5/09, 31) Naton ja Yhdysvaltojen sotatavoitteisiin perustuva argumentointi on aineistossa hyvin voimakkaasti esillä. Monille operaation kannattajille Naton ja Yhdysvaltojen roolin perustuva argumentaatio ei muodosta estettä operaatioon osallistumiselle.

”PAIKALLISTEN MERKITYS TAVOITTEIDEN ASETTAMISESSA”

Operaation vastustajat ovat huolissaan siitä, ettei paikallisia kuunnella tarpeeksi tavoitteiden asettamisessa. Tämän ajatuksen mukaan Suomen ei tule olla operaatiossa, jolla ei ole paikallisten täyttä tukea ja jonka pääasiallinen tarkoitus ei ole luoda parempaa tulevaisuutta afganistanilaisille. Helsingin Sanomien pääkirjoituksen (7.11.2009) mukaan liian usein julkisessa keskustelussa viitataan negatiivisen suhtautumisen voimistumiseen operaatioon osallistuvissa maissa, mutta harvemmin puhutaan afganistanilaisten mielipiteistä. Argumentin taustalla on mielikuva siitä, että

maan ongelmien ratkaisuun ei riitä tuki muilta valtioilta ja järjestöiltä, vaan afganistanilaisten täytyy asettaa tavoitteet itse. Ydin-lehden numerossa 1/09 (13) Janne Hukka kommentoi Suomen päätöstä lähettää lisäjoukkoja Afganistaniin vaalien ajaksi. Hänen mukaansa kansan mielipiteen kääntyminen operaatiota vastaan on merkittävin argumentti lisäjoukkojen lähettämistä vastaan. Lähtötietona hän käyttää The Asia Foundationin tutkimusta, Afganistanin edustajanhuoneen mielipiteitä ja asiantuntijoiden lausuntoja siitä, että lisäjoukot lisäävät väkivaltaa niin siviilejä kuin ulkomaalaisia kohtaan. Eduskunnassa erityisesti vasemmistoliiton edustajat ovat sitä mieltä, että paikallisia kuullaan tavoitteiden asettamisessa liian vähän. (Jaakko Laakso PTK 86)

Ensimmäinen instrumentaalinen kysymys

Kysymykseen parhaista tavoista valita tavoitteita on löydettävissä monenlaisia uskomuksia ja monenlaista argumentaatiota. Operaation alkuun liittyy paljon epävarmuutta, joten eduskunnassa on tärkeää osoittaa, että tavoitteiden valinnassa huomioidaan mahdollisimman laaja joukko toimijoita ja näkökulmia. Vuosina 2009–2010 erilaiset uskomukset ja argumentaatio kertovat puolestaan tilanteen monitulkintaisuudesta. Vuonna 2002 argumentointi operaation oikeuttamiseksi on siinä mielessä yksinkertaista, että sekä uskomus YK:n kuin Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan merkityksestä tavoitteiden valinnassa ovat uskottavia, eikä niihin esitetä vasta-argumentteja. Uskomukset eivät myöskään ole ristiriidassa keskenään. Kansainväliset argumentit ovat kysymyksessä hiukan hallitsevampia, mutta eduskunnassa pidetään tärkeänä, ettei Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan määrittämistä linjauksista jouduta Afganistanin sekavan tilanteen edessä joustamaan. Molemmat uskomukset ovat läsnä myös 2009–2010 argumentaatiossa, mutta niiden tulkinta on hankaloitunut. YK:n ja EU:n lisäksi puheenvuoroissa vedotaan yhä useammin Pohjoismaiden merkitykseen. Samankaltaisista toimintatavoista huolimatta myös Pohjoismaihin viittaava argumentti on hieman ongelmallinen, koska esimerkiksi Ruotsi uskoo olevansa sodassa Afganistanissa. Muista uskomuksista niin paikallisten kuin Yhdysvaltojen rooli tavoitteiden asettamisessa huomioidaan molempina ajanjaksoina, mutta lähtötiedot ja johtopäätökset ovat osittain muuttuneet. Kysymyksessä näkyy mielenkiintoisella tavalla uskomuksen muutoksen yhteys päätöksiin. Monista puheenvuorosta käy ilmi, että jos osallistumispäätös tehtäisiin nyt, se tuskin saisi kovin paljon kannatusta. Uskomusten jatkuvuutta korostetaan, koska vielä ei olla valmiita muuttamaan päätöstä. Salenius-Pasternakin (2011, 180) mukaan Suomi luottaa muihin toimijoihin asettaessaan strategisia tavoitteita ja keinoja niiden saavuttamiseksi. Aineistosta käy ilmi erittäin selvästi, että vain harvat pitävät ajatusta Suomen unilateraalista vetäytymisestä mahdollisena.

Toisaalta kansallisiin uskomuksiin vetoaminen on tavoitteiden valintaa koskevissa argumentaatioissa entistä tärkeämpää.

6.6. Kuinka tavoitteet saavutetaan kaikkein tehokkaimmin?

2001–2002

”KEINOJEN TEHOKKUUTTA ARVIOITAVA HUMANITAARISESTA NÄKÖKULMASTA”

Vaikka syyskuun yhdennentoista jälkeen tuki Afganistanin operaatiolle on Suomessa vahva, keskustelussa syntyy erimielisyyksiä siitä, miten valittuja keinoja pitää arvioida suhteessa tavoitteisiin. Osa edustajista antaa varauksettoman tukensa Yhdysvaltojen sotatoimille, kun taas toiset vaativat pommitusten lopettamista. Ben Zyskowitz (PTK 132) esittää lähtötietona, että Yhdysvaltojen pommitukset estävät talebanien paluun valtaan ja edesauttavat humanitaarisen avun perille toimittamista. Vihreiden Irina Krohn puolestaan huomauttaa, että erilaiset kansalaisjärjestöt ovat vuosikausia vaatineet humanitaarista interventiota Afganistaniin. Krohnin mukaan sotilaallisen väliintulon tekeminen syyskuun yhdennentoista tapahtumien seurauksena osoittaa, ettei pommitusten taustalla ole ensisijaisesti humanitaariset syyt, vaan Osama bin Ladenin kiinnisaaminen. Molemmille puhujille humanitaarisen avun toimittaminen on argumenttien mukaan tärkeää, mutta heillä on täysin eri näkemykset siitä, lisäävätkö vai helpottavatko pommitukset afganistanilaisten kärsimystä. Missään eduskunnan puheenvuoroissa ei kuitenkaan vaadita, että Suomi osallistuisi varsinaisiin sotatoimiin. Tällaisen argumentin esittää Helsingin Sanomien vieraskynätekstissä tutkija Toby Archer 29.4.2002. Nimenomaan humanitaarisiin perusteisiin vedoten hän toteaa, että Suomen pitäisi olla aktiivisemmin mukana varsinaisessa taistelutoiminnassa. Hänen mukaansa on Yhdysvaltojen pommien eikä YK:n sinibarettien ansiota, että afgaanitytöt voivat palata kouluun. Jos humanitaarisia arvoja halutaan todella puolustaa, tällaiseen toimintaan täytyy olla valmis.

”SUOMELLE SOPII PARHAITEN PERINTEINEN RAUHANTURVAAMINEN”

Suomalaisen rauhanturvatoiminnan vahvuutena pidetään paikalliset huomioon ottavaa toimintatapaa, joten päätös lähettää Afganistaniin nimenomaan CIMIC-joukko on yksi syistä, jonka vuoksi operaatio saa eduskunnassa varauksettoman kannatuksen. Ulkoasiainvaliokunnan mietinnön mukaan CIMIC-toiminta sopii Suomelle erityisen hyvin, koska asevelvollisuusarmeijan vuoksi

monilla lähtijöillä on annettavana operaatioon myös siviilioaamisensa. Vaikka suomalaisten tehtävät määritellään teksteissä tarkasti ja niistä vallitsee keskustelussa yksimielisyys, eduskunnassa on erilaisia näkemyksiä siitä, onko kyse perinteistä rauhanturvaamista vai laajaan turvallisuuskäsitykseen perustuvaa rauhanturvaamista. Esko Ahon (PTK 159) mukaan kyse on perinteisestä rauhanturvaamisesta, koska Suomen lähettämien sotilaiden tehtävänä on siviilien ja sotilaiden yhteistyön kehittäminen. Myöhemmin samassa keskustelussa Aho viittaa puolustusministeriön asiantuntijaan, joka kuvaili tulevaa operaatiota samankaltaiseksi kuin Suomessa hyvin perinteiseksi rauhanturvaoperaatioksi mielletty Etelä-Libanonin operaatio. Kimmo Kiljunen (PTK 159) puolestaan käyttää lähtötietona Afganistanin operaation voimankäyttövaltuuksia, jotka sallivat voimankäytön tehtävän loppuun suorittamiseksi – ei ainoastaan itsepuolustukseksi niin kuin perinteisessä rauhanturvaamisessa. Tämän perusteella on hänen mukaansa puhuttava laajennetusta rauhanturvaamisesta. Aho viittaa suomalaisten konkreettisiin tehtäviin ja erottaa suomalaisten toiminnan muusta operaatiosta, kun taas Kiljunen korostaa mahdollisia tilanteita, joita operaatiossa voi tulla eteen. Lopputuloksena keskustelussa todetaan, että voimankäyttövaltuudet ovat laajemmat kuin perinteisessä 1970-luvun rauhanturvaamisessa. Kuitenkin toivotaan, ettei operaatiossa tarvitsisi näin paljon voimaa käyttää. Muun muassa edustaja Markku Lahtela (PTK 159) huomauttaa puheessaan, että suomalaisten rauhanturvaajien on tiedettävä tarkasti, minkälainen toiminta on rauhanturvalain mukaista ja mikä ei, koska sotaan suomalaiset eivät saa joutua. Jo tuolloin tiedostettiin riski joutua mukaan taisteluihin. Myös Helsingin Sanomien (pääkirjoitus 22.12.2001) mukaan operaation vaativuus pakottaa suomalaiset päättäjät pohtimaan, millainen toiminta Suomelle sopii. Artikkelissa todetaan, että operaation poikkeuksellisen luonteen vuoksi Suomen on hyvä osallistua nimenomaan CIMIC-toimintaan, joka korostaa Suomen sitoutumista perinteiseen rauhanturvaamiseen.

Sinibaretti-lehdessä vahvistuu mielikuva suomalaisesta rauhanturvaajasta paikallisten kanssa yhdessä toimivana rauhanrakentajana. Lehdessä suomalaista rauhanturvaajaa verrataan yhdysvaltalaiseen kiireestä kantapäähän varustautuneeseen sotilaaseen, jonka on hyvin vaikea saada paikallisten luottamusta. Hannu Leväsen kirjoittamassa artikkelissa (4/02) *Suomen pieni cimic-osasto saa Kabulissa suuria aikaan* kuvaillaan Suomen toimintaa Afganistanissa ensimmäisen puolen vuoden aikana. Lähtötietona kerrotaan, että suomalaisten saapuessa Kabuliin CIMIC-toiminta oli sekavassa tilassa: yhtenäistä koordinaatiota ei ollut, paikalliset hankintahinnat olivat nousseet pilviin ja päällekkäiset toimet johtivat resurssien hukkaamiseen. Kirjoituksen mukaan Suomen Evl. Koskela sai ISAF:in johdon vakuuttuneeksi toiminnan järjeistämistä ja

keskittämisen tarpeellisuudesta. Pian CIMIC:in koordinaatio annettiin kokonaan suomalaisten hoitoon.

2009–2010

Johtopäätös: Suomen on jatkettava sotilaallista läsnäoloa Afganistanissa/ Johtopäätös: Suomen on vetäydyttävä sotilaallisesta operaatiosta

”SUOMELLE SOPII PARHAITEN PERINTEINEN RAUHANTURVAAMINEN”

Uskomukset tehokkaimmista keinoista liittyvät edelleen siihen, millainen toiminta sopii Suomelle. Keskustelu on myös siinä mielessä samankaltaista, että erimielisyydet koskevat lähinnä tulkintaa siitä, voidaanko Suomen toiminta erottaa muiden maiden toiminnasta. Kysymys ”onko Suomi sodassa” hallitsee väittelyä. Sekä operaation kannattajien että vastustajien argumentaation taustalla on uskomus Suomen rauhanturvaperinteestä. Missään argumenteissa ei varsinaisesti väitetä, että Suomi olisi mukana aktiivisessa hyökkäystoiminnassa, mutta operaation vastustajat pitävät riskiä joutua turvautumaan aseelliseen toimintaan liian suurena. Muun muassa operaatiota vastustavan kristillisdemokraattien Sari Palmin (PTK 10) argumentaation mukaan Afganistanissa käydään sotaa, jossa Suomi osana kansainvälistä yhteisöä on mukana. Vastustajien johtopäätökseen siitä, että toiminta ei ole enää Suomen rauhanturvaperinteen mukaista vaikuttaa sekä operaatioiden yhdistyminen että yhteenottojen lisääntyminen. Puolustusministeri Jyri Häkämies (PTK 10) puolestaan kieltää väitteen, jonka mukaan Suomi on osapuolena aseellisessa konfliktissa. Väitteen hän perustelee niin, että Suomi toimii rauhallisemmassa Pohjois-Afganistanissa eikä suomalaisten sotilaiden voimankäyttövaltuudet oikeuta sodankäyntiä. Sosialidemokraatit puolestaan hyväksyvät joukkojen lisäyksen hallituksen selonteon mukaisesti sillä ehdolla, että joukkojen päätehtävänä tulee olla avustusympäristön turvaaminen ja luottamuksen rakentaminen paikallisten kanssa eli perinteiset rauhanturvatehtävät. (Krista Kiuru PTK 34)

Vaikka operaation kannattajat näkevät toiminnan edelleen rauhanturvaperinteen mukaisena, huomioivat hekin, että toiminta on muuttunut radikaalisti. Operaatioon lähettäessä Afganistania pidettiin hyvin samanlaisena kuin Bosnian ja Kosovon operaatioita, mutta vuoden 2010 selonteossa todetaan Afganistanin tehtävien poikkeavan aikaisemmista operaatioista. Muun muassa infrastruktuurin ja joukkojen toimintaa ylläpitävän huollon ulkoistaminen vaikuttaa olennaisesti joukon koostumukseen ja vähentää reserviläisten siviiliosaamisen merkitystä toiminnassa.

Selonteossa todetaan, että Afganistanin operaation suomalaisjoukkojen toiminnassa korostuu aiempiin operaatioihin verrattuna sotilaallinen suorituskyky ja osaaminen. Keskustan Markku Laukkanen (PTK 34) pitää muuttuneessakin tilanteessa Suomen toiminnan perustana luottamuksen ja kontaktien luomista paikallisten kanssa. Hallituspuolueiden välilläkin on näin ollen hieman erilaisia näkemyksiä suomalaisrauhanturvaajien tehtävistä.

Rauhanturvaaja-lehden artikkelissa huomio halutaan kiinnittää tehtäviin, joita suomalaiset maassa todella tekevät. Afganistanista palannut rauhanturvaaja Antti Saarelma huomauttaa lehden haastattelussa, että joukkojen tehtävä on tukea paikallisia viranomaisia sisällissodan jälkitilanteessa. Tällaista toimintaa ei rauhanturvaajan mukaan voi kutsua sotimiseksi. Tehtävä ja toiminta ovat siis suureksi osaksi aivan samanlaisia kuin tehtävän alussa, vaikka olosuhteet ovat muuttuneet. (Wirén 2/10, 15)

Helsingin Sanomissa ja eduskunnassa käydyssä keskustelussa esitetään hyvin samankaltaisia argumentteja. Operaation vastustajat hyödyntävät samoja perusteita kuin Charly Salenius-Pasternak 24.7.2009 julkaistussa vieraskynäkirjoituksessaan. Molempien näkemys perustuu vastustajan ja kansainvälisen oikeuden määritelmään tilanteesta. Tosin Salenius-Pasternak ei missään vaiheessa esitä johtopäätöstä, että Suomen on vetäydyttävä operaatiosta. Operaation kannattajilla puolestaan on samanlaisia argumentteja kuin puolustusministeriön Helena Partasella (27.7.2009) ja tutkija Johannes-Mikael Mäellä (31.7.2009). Partanen vetoaa operaation voimankäyttövaltuuksiin ja Mäki Suomen lainsäädäntöön, joka ei salli sotimista.

”MUUTTUNUT MAAILMA VAATII MYÖS SUOMELTA MUUTOSTA RAUHANTURVA-TOIMINTAAN”

Eduskunnassa kuullut kommentit nojaavat ajatukseen suomalaisesta rauhanturvaperinteestä, mutta muun muassa Helsingin Sanomien vieraskynä-osastolla ja Rauhanturvaaja-lehdessä keskustellaan myös siitä, pitäisikö suomalaista kuvaa rauhanturvaamisesta muuttaa kriisinhallintaympäristön muutoksen myötä. Charly Salenius-Pasternakin ja Jarno Linnélin (vieraskynä 1.10.2009) mukaan suomalaisten käsitykset rauhanturvaamisesta ovat pysyneet muuttumattomina. Tämä on heidän mukaansa johtanut Afganistanissa siihen, että operaation tavoitteet ja keinot ovat ristiriitaisia. Tilanteen on todettu muuttuneen radikaalisti, mutta samaan aikaan Suomessa ei olla valmiita muuttamaan toimintatapoja. Tämän vuoksi Suomen käyttämät keinot eivät Afganistanin tilanteessa ole välttämättä kaikkein tehokkaimpia.

Rauhanturvaaja-lehdessä kysymystä lähestytään rauhanturvaajien kokemuksista käsin. Lehdessä haastatellaan Afganistanista palannutta Jukka Haikosta. Hänen mukaansa suomalaisten rauhanturvaajien voimankäytösäädöksissä olisi toivomisen varaa Afganistanin kaltaisissa operaatioissa, jossa yhä useammin joudutaan itsepuolustukseksi ampumaan takaisin. Vaikka suomalaiset rauhanturvaajat eivät hänen mukaansa koskaan aloita ampumista, voi sotilas nykyisillä säädöksillä joutua vastaamaan tapahtumista kotimaassa. Sotilaille sallitut keinot eivät näin ollen vastaa maan tilannetta. Vaikka toiminnan perusteet ovatkin samat kuin operaation alussa, pitäisi keinoissa huomioida paremmin muuttunut todellisuus. (Tanhuanpää 5/09, 14–15)

Toinen instrumentaalinen kysymys

Selvimpänä erona kahden aikajakson välillä operaation tehokkaimpiin keinoihin liittyvässä argumentaatiossa on se, että alussa voitiin puhua selkeästi kahdesta eri operaatiosta ja näin ollen erottaa Suomen toiminta selkeästi Yhdysvaltojen käymästä sodasta. Vuonna 2001–2002 eduskunnassa otetaan kantaa sekä Suomen omien toimien että Yhdysvaltojen toimien tehokkuuteen. Eduskunnassa, Helsingin Sanomien pääkirjoituksessa ja Sinibaretti-lehdessä ollaan yksimielisiä siitä, että Suomi voi vaikeassakin tilanteessa sitoutua rauhanomaiseen ja Suomelle ominaiseen CIMIC-toimintaan. Väittely laajasta ja perinteisestä rauhanturvaamisesta liittyy lähinnä tulkintaan ja yleisempään keskusteluun Suomen rauhanturvaperinteestä. Kaikki kuitenkin kannattavat sitä, että Suomen toimet ovat mahdollisimman rauhanomaisia. Ainoan poikkeavan argumentin Suomen toiminnasta esittää Toby Archer, jonka mukaan Suomenkin pitäisi olla valmis sotilaallisiin toimiin humanitaaristen arvojen puolustamiseksi.

Uskomus perinteisestä rauhanturvaamisesta elää vahvasti vielä vuosina 2009–2010 niin operaation kannattajien kuin vastustajien argumenteissa. Erona argumenteissa on johtopäätöksen lisäksi se, että operaation kannattajat viittaavat ainoastaan Suomen toimiin, kun vastustajat tulkitsevat Suomen osaksi sotaa käyvää liittoutumaa. Heidän mukaansa Suomen toimien tehokkuutta ei ole enää mahdollista arvioida erillään muiden maiden toiminnasta, koska operaatioiden välillä ei ole selkeää eroa ja toisaalta Suomenkin tehtävät ovat muuttuneet radikaalisti. Rauhanturvaaja-lehdessä kehoitetaan operaation kannattajien tavoin kiinnittämään huomio suomalaisten todelliseen toimintaan alueella. Samalla kuitenkin todetaan, että maan tilanteen muuttuttua suomalaisille sallitut keinot eivät kaikissa tilanteissa vastaa enää todellisuutta. Limnell ja Salenius-Pasternak esittävät päättäjien keskusteluun nähden radikaalin uskomuksen siitä, että Suomen olisi muutettava toimintatapoja, jos asetettuja tavoitteita halutaan kriisinhallinnassa saavuttaa. Tätä keskustelua ei

eduskunnassa käydä ollenkaan – keinoista ollaan yksimielisiä, mutta eroavaisuuksia löytyy siitä, vastaavatko Suomen toimet mielikuvia hyväksytyistä keinoista.

6.7. Kuinka poliittisen toiminnan riskit lasketaan, kontrolloidaan ja hyväksytään?

2001–2002

”AIKAISEMPIEN OPERAATIOIDEN KOKEMUKSEN AVULLA RISKEJÄ VOIDAAN KONTROLLOIDA”

Monessa puheenvuorossa todetaan, että olot maassa ovat poikkeuksellisen haastavat, joten Afganistanin operaatiosta tulee *luultavasti* vaativin operaatio, johon Suomi on koskaan osallistunut. Muun muassa ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä lähtötietona kerrotaan, että maassa ei ole toimivaa infrastruktuuria, niin sanottua isäntämaatukea ei ole saatavissa, maassa on vaarana joutua eri ryhmittymien välisten väkivaltaisuuksien keskelle tai joukkoihin voi kohdistua suora uhka. Myös miinat, räjähtämättömät ampumatarvikkeet ja sääolosuhteet saattavat vaikeuttaa mietinnön mukaan tilannetta. Operaatioon vaaditaan eduskunnan hyväksyntä nimenomaan sen takia, että tilanne on hankala, joten on varauduttava myös siihen, etteivät suomalaisia koskeneet uutiset tulisi aina olemaan hyviä. Kuitenkin argumentit riskeistä perustuvat näkemykselle, jonka mukaan kyse on aikaisempien rauhanturvaoperaatioiden kaltaisesta operaatiosta, jossa tehtävänä on valvoa rauhansopimusta. Paikallisten tuki operaatiolle vähentää argumenttien mukaan huomattavasti suurimpien riskien toteutumisen todennäköisyyttä. (Jan-Erik Enestam PTK 159) Maan hankalien olojen vuoksi operaatiota verrataan erityisesti Kosovon operaatioon. Tästä syystä operaatiolle vaaditaan myös riittävän kattavat voimankäyttövaltuudet. (Olli Nepponen PTK 159) Esimerkiksi puolustusministeri Enestam ja edustaja Pertti Hemmilä (PTK 159) puolestaan toteavat, että operaatioon liittyvien riskien vuoksi maahan lähetetään pääosin kokeneita rauhanturvaajia. Myös Sinibaretti-lehdessä korostetaan suomalaisten ammattitaitoa ja osaamista mahdollisten riskien kontrolloinnissa. Lehden mukaan kolmasosa lähtijöistä on henkilökuntaa ja kaksi kolmasosaa reserviläisiä, joilla lähes kaikilla on aikaisempaa CIMIC-kokemusta ja ennen kaikkea siviilissä hankittu ammattitaito. (Levänen 4/02, 4)

”MAAN TILANNE VAATII POIKKEUKSELLISTA VARAUTUMISTA RISKEIHIN”

Operaatioon liittyvän epävarmuuden vuoksi täytyy riskeihin varautua erityisen hyvin. Esimerkiksi Liisa Jaakonsaari (PTK 159) pitää riskien hallinnan kannalta tärkeänä, että uudenaikaisessa tilanteessa aloitettavalla operaatiolla on mahdollisimman laaja kansainvälinen tuki ja monikansallinen joukko osallistujia. Myös puolustusministeri Enestam korostaa operaation riskeihin liittyvää poikkeuksellista epävarmuutta. (PTK 159) Hänen mukaansa mahdollisia uhkia kansainväliselle joukolle voivat aiheuttaa erilaiset rikolliset joukot, Taleban-liikkeen ja al-Qaidan-tukijat, Bonnin sopimusta vastustavat ryhmät sekä aseistautuneet siviilit ja sotilaalliset tai puolisotilaalliset ryhmittymät, jotka ovat eri syistä tyytymättömiä alueen tilanteeseen. Edellä mainitut elementit *eivät välttämättä* noudata kansainvälisiä sodan lakeja, ja heidän keinovalikoimaansa *saattaa kuulua* epäsymmetrinen sodankäynti, mukaan lukien itsemurhaiskut. Uhka *saattaa kohdistua* suoraan kansainvälisiin joukkoihin, tai joukot saattavat joutua eri ryhmittymien välisten väkivaltaisuuksien keskelle. Kabuln valvonta voi hänen mukaansa aluksi olla hankalaa, joten operaation komentajalla on toimivalmiudet ryhtyä kaikkiin tarvittaviin toimiin turvallisuuden takaamiseksi. Uskomuksesta näkee, että vaikka luottamus suomalaissotilaiden taitoihin on suuri, epätietoisuus maan oloista on vielä suurempi.

Eduskunnassa ei olla täysin yksimielisiä siitä, kuinka isot riskit ovat hyväksyttäviä. Esimerkiksi perussuomalaiset edustajat ovat sitä mieltä, että riskien kasvaessa liian suuriksi operaatiosta on vetäydyttävä välittömästi. Kokoomuslainen Olli Nepponen (PTK 161) puolestaan toteaa, ettei operaatiossa voi lähteä siitä, että jos riskit ovat suuret, tehtävää ei täytetä. Nepposen mukaan ensimmäisenä kriteerinä on tehtävän suorittaminen. Suomalainen rauhanturvaaminen ei voi olla täysin riskitöntä.

2009–2010

Johtopäätös: Suomen on jatkettava sotilaallista läsnäoloa Afganistanissa

”AIKAISEMPIEN OPERAATIOIDEN KOKEMUKSEN AVULLA RISKEJÄ VOIDAAN KONTROLLOIDA”

Muun muassa Alexander Stubb ja Jyri Häkämies muistuttavat, että tämä ei ole suinkaan ensimmäinen kerta kun suomalaiset rauhanturvaajat kohtaavat riskejä. Helsingin Sanomien vieraskynäkirjoituksessa 12.8.2009 ulkoministeri Stubb korostaa, ettei Afganistanin tuon hetkinen tilanne ole niin poikkeuksellinen kuin usein annetaan ymmärtää. Hän perustelee argumenttia sillä,

että Suomi on ollut mukana erittäin vaikeissa kriisinhallintaoperaatioissa jo ennen Afganistania ja toisaalta Afganistanin tilanne on ollut erittäin hankala jo ennen kesän 2009 tapahtumia. Tästä huolimatta suomalaiset ovat selviytyneet tehtävistään hyvin. Lähtötietona Stubb toteaa, että yhteensä rauhanturvaoperaatioissa on runsaan 50 vuoden aikana menehtynyt lähes 50 suomalaista, joista tosin suurin osa muissa kuin aseellisissa tehtävissä. Afganistanista ensimmäinen suruviesti tuli jo keväällä 2007. Taustalta löytyy uskomus suomalaisrauhanturvaajien osaamisesta ja kyvystä varautua riskeihin. Myös puolustusministeri Jyri Häkämies toteaa puheessaan maanpuolustuskurssin avajaisissa 21.9.2009, että kriisinhallintaan osallistumisessa on aina riskinsä. Päätös osallistua Suezin rauhanturvaoperaatioon vuonna 1956 perustui pelkoon kriisin leviämisestä. Vaikka turvallisuusriskit olivat ilmeiset, ei kukaan väittänyt, että Suomi olisi lähdössä sotaan. Kukaan ei myöskään vaatinut jatkuvasti vetäytymistä yhtäjaksoisesti 17 vuotta kestäneestä Libanonin operaatiosta, vaikka riskit olivat Häkämiehen mukaan suuret. Häkämies ja Stubb siis korostavat, että riskit kuuluvat kriisinhallintaan, mutta suomalaisosaamisella niitä voidaan kontrolloida.

Myös Rauhanturvaaja-lehdessä korostetaan edelleen suomalaisten sotilaiden osaamista vaativissa tilanteissa. (esim. Leander 5/09) Enää ei kuitenkaan painoteta ainoastaan reserviläisten ja ammattilaisten vankkaa kokemusta aikaisemmista operaatioista, vaan vasta varusmiespalveluksen suorittaneiden rauhanturvaajien kykyä selvitä vaikeista tilanteista. (Tanhuanpää 6/09, 13) Missään puheenvuoroissa ei kyseenalaisteta suomalaisten sotilaiden osaamista ja kykyä, vaan painotetaan nimenomaan sitä, että haastavista olosuhteista huolimatta suomalaiset rauhanturvaajat ovat hoitaneet tehtävänsä hyvin. (esim. Tarja Halonen 24.12.2009)

”MAAN TILANNE VAATII POIKKEUKSELLISTA VARAUTUMISTA RISKEIHIN”

Pääministeri Matti Vanhanen tekee selvän eron Afganistanin ja aikaisempien operaatioiden välille. Pentinkulman päivillä 1.8.2009 hän toteaa, että Suomella on yli 50 vuoden kokemus rauhanturvatoiminnasta, eikä toimintaan ole koskaan kuulunut jatkuvien tulitaisteluiden käyminen. Maailma ja konfliktit ovat Vanhasen mukaan kuitenkin muuttuneet, joten kriisinhallinnankin on muututtava. Argumentin mukaan kansainvälisellä yhteisöllä on velvollisuus puuttua tilanteeseen myös vaikeissa tapauksissa. Riskien hallinnassa korostetaan esimerkiksi uudenlaisia, parempia varusteita ja panssaroituja ajoneuvoja. Puolustusministeri Jyri Häkämiehen mukaan Suomi tekee kaikkensa, etteivät riskit toteutuisi. (PTK 10) Hän korostaa, että riskien kasvaessa sotilaiden turvallisuuteen panostetaan yhä enemmän. Riskeistä puhuttaessa puolustusvaliokunnan lausunnossa

kiinnitetään huomio myös Pohjoismaiden yhteistyöhön, koska aktiiviseen kanssakäymiseen paikallisten kanssa perustuva ajatusmalli ja toimintatapa, ovat keskeisiä vaaratilanteiden minimoimisen kannalta.

Johtopäätös: Suomen on vetädyttävä sotilaallisesta operaatiosta

”SUOMALAISET RAUHANTURVAAJAT EIVÄT SAA ALTISTUA KOHTUUTTOMILLE RISKEILLE”

Monissa operaation vastustajien puheenvuoroissa viitataan turvallisuustilanteen *todennäköiseen* heikkenemiseen ulkomaisten joukkojen määrän lisääntyessä maassa. Vasemmistoliiton eriävissä mielipiteessä puolustusvaliokunnan lausuntoon todetaan, ettei riskien kontrollointi ole enää järkevästi mahdollista. Lähtötietona Laakso esittää muun muassa ruotsalaissotilaiden kuolemat Pohjois-Afganistanissa ja amerikkalaissotilaiden saapumisen alueelle. Suomalaisten rauhanturvaajien riski joutua aseelliseen toimintaan on vasemmistoliiton edustajien mukaan muuttunut liian suureksi.

Kolmas instrumentaalinen kysymys

Sama lause, joka todettiin monta kertaa vuoden 2002 keskusteluissa, toistuu myös vuoden 2010 puheenvuoroissa: ”Afganistanin kriisinhallintaoperaatio on ehkä Suomen historian vaikein ja vaativin kriisinhallintaoperaatio”. Riskeistä ja niihin varautumisesta puhutaan kuitenkin entistä enemmän. Mielikuvat riskeistä eivät ole muuttuneet niin valtavasti kuin voisi kuvitella, koska tehtävä koettiin vaativaksi ja vaaralliseksi heti alusta lähtien. Riskien kontrolloinnin mahdollisuuteen liittyy aineistossa kahdenlaisia uskomuksia. Yhden uskomuksen mukaan Suomi on ollut hankalissa paikoissa aiemminkin, joten kokemus auttaa kontrolloimaan riskejä. Toisen mukaan kyseessä on poikkeuksellisen vaativa operaatio, joten riskien hallintaan vaaditaan poikkeuksellisia toimia. Pienenä erona on, että vuonna 2002 korostetaan laajan kansainvälisen tuen merkitystä riskien hallinnan kannalta, kun taas 2009 merkittävänä nähdään Pohjoismaiden yhteistyö. Täysin uutena uskomuksena vuosina 2009–2010 ajatellaan, että tilanne on muuttunut sellaiseksi, ettei riskien hallinta ole enää mahdollista. Suomessa elää vahvasti ajatus siitä, että riskitaso on pidettävä hyväksyttävänä. Vain muutamassa argumentissa on nähtävissä uskomus siitä, että nykyisissä operaatioissa ehkä pitääkin hyväksyä suuremmat riskit kuin aikaisemmin.

6.8. Mikä on paras ajoitus toiminnalle?

2001–2002

”PITKÄAIKAINEN SITOUTUMINEN TÄRKEÄÄ”

Niin eduskunnan puheenvuoroissa, Helsingin Sanomissa kuin Sinibaretissa viitataan siihen, että päätös lähettää maahan joukkoja tietää pitkäaikaista sitoutumista maan jälleenrakennukseen. YK:n turvallisuusneuvoston päätös kestää kuusi kuukautta, mutta jo tuolloin pidetään *todennäköisenä* osallistumista myös suunnitteilla olevaan jatko-operaatioon. Esimerkiksi ulkoministeri Erkki Tuomiojan mukaan (PTK 159) Suomen tulee olla Afganistanissa niin kauan kun osallistuminen tuottaa tulosta. Lähtötietoja haetaan niin kriisinhallintaoperaatioiden historiasta kuin Afganistanin tilanteesta. Bjarne Kallis (PTK 159) toteaa, että kansainväliset kriisinhallintaoperaatiot ovat 1990-luvulla muuttuneet sotilaallisesti yhä vaativammiksi ja vaarallisemmiksi. Muun muassa Kosovossa puhutaan 20–25 vuoden läsnäolosta. Hänen mukaansa yhtä pitkä kausi voi olla edessä Afganistanissa. On siis *todennäköistä*, että kansainväliset kriisinhallintajoukot joutuvat olemaan maassa hyvin pitkään. Sinibaretissa (Levänen 4/2002, 6) todetaan, että avun tarve maassa on niin valtava, että onnistuminen kestää parhaassakin tapauksessa vuosia. Ainoan varauksen argumenttiin esittää edustaja Jukka Gustafsson. Hänen mukaansa Afganistanissa tullaan olemaan pitkään, *ellei* jotain uutta ja yllättävää tapahdu. Tämä uusi ja yllättävä olisi hänen mukaansa jotain tavattoman negatiivista Afganistanin kehityksen kannalta. Katarina Westin vieraskynäkirjoituksessa 14.11.2001 käsitellään avustusjärjestöjen merkitystä Afganistanin jälleenrakennuksessa. West on erittäin huolissaan siitä, että sodan loputtua Afganistan katoaa otsikoista ja rahoitus avustusjärjestöille loppuu. Hän toivoo, että kansainvälinen yhteisö pysyy maassa pitkään, vaikka median kiinnostus sodan loputtua katoaisi.

”TOIMINNALLA KIIRE”

Sen lisäksi, että Afganistanin tukemiseen on sitouduttava pitkäksi aikaa, ajoitukseen vaikuttaa myös ajatus siitä, että kansainvälisen yhteisön on toimittava välittömästi. Monissa puheenvuoroissa huomautetaan, että tilanne on ollut hälyttävä jo liian kauan, joten joukkojen on pystyttävä toimimaan nopeasti. Lähtötietona esimerkiksi kokoomuksen Olli Nepponen (PTK 159) toteaa ryhmäpuheenvuorossaan, että Afganistanissa vuosikymmeniä jatkunut sota on edelleen käynnissä. Ensimmäiset kuukaudet rauhanturvatoimintaa tulevat Nepposen mukaan olemaan koetinkivi orastavalle rauhalle, vaikka eheytyminen ei tule parhaassakaan tapauksessa olemaan nopeaa.

2009–2010

Johtopäätös: Suomen on jatkettava sotilaallista läsnäoloa Afganistanissa / Johtopäätös: Suomen on vetäydyttävä sotilaallisesta operaatiosta

”TOIMINNALLA KIIRE”

Vaikka vuonna 2002 puheenvuoroissa korostetaan pitkäaikaista sitoutumista maan jälleenrakennukseen, lähdettiin operaatioon suurten odotusten vallassa, joten tuloksia odotettiin nopeammin. Lähes kymmenen vuotta myöhemmin operaatioon liittyy edelleen uskomus siitä, että tuloksia on saatava aikaan välittömästi. Markku Laukkanen (PTK 86) perustelee kiirettä sillä, että jos ratkaisua ei pian löydy, kääntyy afganistanilaisten mielipide operaatiota vastaan. Laukkasen argumentin mukaan ihmiset haluavat palata normaaliin arkeen riippumatta siitä, kuka hallitsee. Vasemmistoliiton edustajat puolestaan toteavat, että halutunlaisia tuloksia ei ole saatu aikaan, joten Suomen tulisi lopettaa sotilaallinen toiminta Afganistanissa välittömästi ja keskittyä ainoastaan siviilipuoleen. Annika Lapintie (PTK 34) toteaa, että yksi suomalainen sotilas Afganistanissa maksaa 100 000 euroa vuodessa. Jos samalla rahalla rakennettaisiin esimerkiksi kouluja, lisääntyisi paikallisten luottamus kansainvälisiin joukkoihin huomattavasti. Molemmissa argumenteissa vedotaan afganistanilaisten mielipiteeseen, mutta niissä ollaan erimielisiä siitä, parantaako joukkojen välitön lisääminen vai vetäytyminen kansainvälisen joukkojen mahdollisuutta onnistua.

Johtopäätös: Suomen on jatkettava sotilaallista läsnäoloa Afganistanissa

”PITKÄAIKAINEN SITOUTUMINEN TÄRKEÄÄ”

Kysymys operaatioon sitoutumisesta näyttyy keskustelussa hankalana. Toisaalta korostetaan, että maassa on oltava pitkään, koska kansainvälisen yhteisön on kannettava vastuu Afganistanista. (esim. Kimmo Kiljunen PTK 86). Kiljusen mukaan Suomi ei voi vetäytyä ennen kuin tehtävä, jota lähdettiin suorittamaan, on saatu edes jollain tavoin päätökseen. Lähtötietona hän muistuttaa, että Suomi on sitoutunut kansainvälisen yhteisön rinnalla rauhoittamaan maan ja luomaan sinne vakautta. Samaan aikaan kuitenkin vaaditaan, ettei Suomi ole maassa sekuntiakaan kauempaa kuin on pakko. (esim. Pertti Salolainen PTK 86, Pekka Haavisto PKT 34) Argumenteissa ei kuitenkaan selkeästi määritellä, minkä tavoitteiden saavuttaminen riittää vetäytymiseen.

”EPÄVARMUUDEN VUOKSI AIKATAULUJA ON MAHDOTON ASETTAA”

Helsingin Sanomien pääkirjoituksessa 27.10.2010 pohditaan aikataulujen asettamisen hankaluutta Afganistanin tilanteessa. Tarkkojen aikataulujen asettamisessa on ongelmana muun muassa se, että talebanit voivat niiden perusteella tehdä omia suunnitelmiaan. Samalla aikataulut kuitenkin luovat Afganistanin hallitukselle painostusta toteuttaa vaadittavia muutoksia ja antavat toivoa vetäytymisestä operaatioon osallistuvissa maissa. Aikatauluihin liittyy vaikea tasapaino sen välillä, ettei kansainvälinen yhteisö anna kuvaa Afganistanin hylkäämisestä, mutta toisaalta osallistuvissa maissa on vakuutettava, että operaatio loppuu joskus.

Neljäs instrumentaalinen kysymys

Puheenvuoroista näkyy, että odotukset vuonna 2002 olivat suuret, vaikka operaatio tiedettiin vaikeaksi. Kukaan tuskin ajatteli, että vielä vuonna 2010 puhuttaisiin mahdollisuuksista rauhan aikaansaamiseksi. Kuitenkin uskomukset ajoituksesta ovat molempina ajanjaksoina yllättävänkin samanlaisia. Kumpanakin ajanjaksona uskotaan siihen, että Afganistanissa on saatava kehitystä aikaan heti ja että maassa on pysyttävä pitkään. Argumenttien sävy tosin on muuttunut. Jälkimmäisenä ajanjaksona kukaan ei halua olla argumenttien mukaan maassa kovin pitkään ja toisaalta harva uskoo, että muutoksia saadaan aikaan nopeasti. Aikataulujen asettamiseen ylipäätään suhtaudutaan epävarmassa tilanteessa kaksijakoisesti – halutaan Suomen sitoutuvan aikatauluihin, mutta samalla vaaditaan liikkumavaraa.

6.9. Mikä on erilaisten keinojen hyöty toimijan intressien saavuttamiseksi?

2001–2002

”TARVITAAN SEKÄ SOTILAALLISIA TOIMIA ETTÄ RAUHANOMAISEMPAA KRIISINHALLINTAA”

Vaikka kansainvälistä kriisinhallintaoperaatiota pidetään välttämättömänä, sen perustaminen nähdään vain yhtenä keinona vakauttaa kauan sekasortoisessa tilassa ollut maa. Kansainväliset joukot takaavat väliaikaiselle hallitukselle toimintaedellytykset talebanhallinnon ja sisällissodan kauden jälkeen, mutta vastuu on ulkoministeri Tuomiojan (PTK 159) mukaan ennen kaikkea afganistanilaisilla itsellään. Suomalaisessa keskustelussa ollaan hyvin yksimielisiä siitä, että voimankäyttö ei yksin riitä, vaikka se on nopeuttanut Afganistanin tilanteen ratkeamista. Monissa puheenvuoroissa Suomen ja muiden pohjoismaiden pehmeitä arvoja kunnioittava toiminta erotetaan

muiden maiden toiminnasta. Pohjoismaalaisten joukkojen pitäisi muun muassa vasemmistoliiton Outi Ojalan (PTK 159) mukaan keskittyä siihen, että naiset pääsevät koulutuksensa mukaisiin tehtäviin ja tytöt kouluun. Sekä sotilaallisia että rauhanomaisempia keinoja tarvitaan, mutta Suomen panos täytyy suunnata yhteiskunnan kehittämiseen.

2009–2010

Johtopäätös: Suomen on jatkettava sotilaallista läsnäoloa Afganistanissa

”SOTILAALLINEN KRIISINHALLINTA AINOASTAAN TUKEE MUUTA TOIMINTAA”

Vuosina 2009–2010 argumenteissa painotetaan siviilitoimien merkitystä. Esimerkiksi puolustusministeri Jyri Häkämiehen (PTK 86) mukaan tärkeimmät tavoitteet ovat legitiimin hallituksen aikaansaaminen ja maan omien turvallisuusviranomaisten kehittäminen. Talebanin tai muiden kapinallisjoukkojen täydellinen kukistaminen ei tämän argumentin mukaan ole välttämätön edellytys kansainvälisten joukkojen vetäytymiselle. Lähtötiedon mukaan kahdeksan vuotta kansainvälisten joukkojen sotilaallista toimintaa ei ole tuonut toivottua tulosta. Suurin osa eduskuntaryhmistä pitää sotilaallista toimintaa kuitenkin edelleen tarpeellisena, koska siviilitoimien lisääminen ei ole mahdollista ennen kuin maa saadaan vakautettua. (esim. Alexander Stubb PTK 118) Lähtötietona argumentissa ovat maan heikko turvallisuustilanne ja afgaaniviranomaisten kyvyttömyys suoriutua tehtävistään. Samalla kun siviilikriisinhallinnan, kehitysyhteistyön ja sovintoprosessin merkitystä korostetaan, Suomen sotilaallisen kriisinhallinnan hyödyllisyyttä arvioidaan entistä enemmän yhdessä muun kansainvälisen yhteisön toiminnan kanssa. Tämän takia eduskuntakeskusteluissa ei muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta arvioida Yhdysvaltojen toimintaa erikseen, vaan entistä enemmän tehtävää kokonaisuutena.

”SIVIILITOIMINTA JA SOTILAALLINEN TOIMINTA ON EROTETTAVA”

Aikaisemmin puhuttiin paljon sotilaallisten toimien ja siviilipuolen yhteensovittamisesta. Nyt puolustusvaliokunnan lausunnossa korostetaan näiden erottamista toisistaan. Lausunnossa sanotaan, että sotilaiden päätehtävä Afganistanissa on sellaisen turvallisuusympäristön takaaminen siviilitoimijoille, että yhteiskunnan jälleenrakennus on mahdollista. Eri toimijoiden keskinäisen työnjaon tulee olla selvä, eivätkä sotilaat voi olla siviilikriisinhallinnassa merkittävässä roolissa. Lähtötietona lausunnossa esitetään, että tilanne Afganistanissa on täysin erilainen kuin Balkanilla

tai Libanonissa, joissa suomalaissotilaille oli merkittäviä siviiliyhteiskuntaa tukevia jälleenrakennus- ja infrastruktuurihankkeita.

Johtopäätös: Suomen on vetäydyttävä sotilaallisesta operaatiosta

”SOTILAALLINEN TOIMINTA HEIKENTÄÄ ONNISTUMISMAHDOLLISUUKSIA”

Vasemmistoliiton Annika Lapintie ja Jaakko Laakso uskovat, ettei sotilaallisilla keinoilla ole minkäänlaista hyötyä intressien saavuttamiseksi. Heidän mukaansa maa tarvitsee lisää kouluja ja terveyskeskuksia, ei aseita ja ulkomaisia sotajoukkoja. Suomen operaatio tulee argumenttien perusteella muuttua siviilioperaatioksi ja panos suunnata sovintoprosessiin ja kehitysyhteistyöhön. Vasemmistoliitto toteaa, että vain maa, joka ei ole mukana sotilastoimissa, voi uskottavasti edesauttaa dialogin ja rauhanprosessin aikaansaamisessa hallituksen ja kapinallisten kesken. Myös monissa muissa puheenvuoroissa korostetaan kansallisen sovintoprosessin merkitystä.

Ydin-lehden mukaan kehitys Afganistanissa on ollut aivan liian hidasta. Tähän johtopäätökseen lehdessä päädytään muun muassa siksi, että vielä vuonna 2009 yli kolme miljoonaa afgaania asuu pakolaisleireillä Pakistanissa ja Iranissa. Lehden mukaan kansainvälisen yhteisön toiminnan keskittyminen sotilaalliseen toimintaan, humanitaarisen avun ja kehitysyhteistyön sijaan, on lisännyt kapinallisten toimintaa. Joukkojen välitöntä vetäytymistä ei silti haluta, koska maan pelätään vajoavan uuteen sisällissotaan. (Hukka 3/09, 11)

Helsingin Sanomien kolumnisti Olli Kivinen (15.9.2009) ei tekstissään kiellä sotilaallisten keinojen hyötyä täysin, mutta hän epäilee pommitusten hyötyä tavoitteiden saavuttamiseksi. Lähtötietona Kivinen kertoo operaation suosion laskeneen afgaaniväestön keskuudessa. Hänen mukaansa suosion laskuun on vaikuttanut erityisesti pommitusten aiheuttamat siviilien kuolemat. Argumentin mukaan pommitukset rikkovat operaation uusia voimankäyttösääntöjä ja lisäävät todennäköisyyttä hävitä sota.

Viides instrumentaalinen kysymys

Molempina ajanjaksoina korostetaan sotilaallisten toimien olevan ainoastaan yksi keinoista. Argumentaatio on myös siinä mielessä samankaltaista, että alussa pidettiin tärkeänä Suomen osallistumista yhteiskuntaa rakentavaan toimintaan ja myöhemmin, kun kahta operaatiota ei voida enää selkeästi erottaa, korostetaan siviilitoimien merkitystä. Molempina aikoina sotilaallista

toimintaa kuvataan välttämättömäksi, mutta siviilitoimet ovat ainakin Suomen näkökulmasta hyödyllisempiä ja näin ollen ensisijaisia. Vasemmistoliiton mukaan sotilaallisilla toimilla ei ole enää mitään hyötyä tavoitteiden saavuttamiseksi. Tämänkin kysymyksen arviointia vaikeuttaa se, että tavoitteista ylipäätään ei ole yhteisymmärrystä. Suomalaisesta keskustelusta on toisinaan hankala päätellä, millaista toimintaa sotilaallisella toiminnalla kulloinkin tarkoitetaan. Suomalaisille rauhanturvaajille ero sotilaallisten ja siviilitehtävien välillä on varmasti selvä, mutta keskustelussa nämä menevät sekaisin, koska perinteinen suomalainen rauhanturvaaminen määritellään hyvin siviilimäiseksi. Tämän vuoksi puolustusvaliokunnassa painotetaan selkeän eron tekemistä toimintojen välille. Sekavuus sotilaallisen toiminnan määrittelyssä näkyy muun muassa siinä, miten operaation kannattajat erottavat Suomen tehtävät Pohjois-Afganistanissa muualla maassa käytävästä sodasta, mutta toisaalta arvioivat eri toimien hyödyllisyyttä koko operaation mittakaavassa. Operaation vastustajat puolestaan toteavat, ettei Suomen toimintaa voi enää erottaa muun kansainvälisen yhteisön toiminnasta. Kaiken kaikkiaan puheista näkyy entistä enemmän epävarmuutta siitä, mitkä ovat erilaisten keinojen hyödyt operaatioissa ja millaisia tehtäviä juuri Suomen pitäisi tehdä.

7. Johtopäätökset

ISAF-operaatioon osallistuu suuri määrä valtioita, ja vaikka operaation funktio on määritelty kansainvälisesti, tulkitaan operaatio jokaisessa maassa hieman eri tavoin. Tämä tekee paitsi ulkopoliittikan tutkimisesta mielenkiintoista, se kertoo myös uskomusten ja argumentaation merkityksestä ja siitä, kuinka monitulkintaista Afganistanin tilannetta koskeva informaatio on. Tässä tutkielmassa olen jäljittänyt Suomessa esitettyjä uskomuksia ja argumentaatiota. Vaikka operaatioon liittyvä keskustelu voi vaikuttaa perustelujen sekatarakaupalta, on aineistosta löydettävissä uskomuksia, joiden rooli tulkinnassa ja argumentaatioissa korostuu. Työn otsikko on lainaus presidentti Halosen kommentista Afganistanin joukkojen vähentämispäätöksen jälkeen. Lausunnon perusteella voisi päätellä, että Afganistaniin liittyvien mielikuvien moninaisuus ja epävarmuus johtuu Afganistanista saatavan informaation epäselvyydestä. Tämän päivän kriiseissä on yhä hankalampi yksiselitteisesti määritellä esimerkiksi sitä kuka on hyvä, kuka paha tai millaiset keinot ovat parhaita, joten se ei yksin tee Afganistanin operaatiosta niin poikkeuksellista. Suomen kannalta Afganistanin tilanne on poikkeuksellinen, koska sitä ei voida määritellä ainoastaan kansainvälisen yhteisön tai kansainvälisten järjestöjen määritelmän avulla, vaan vaikea tilanne

joudutaan arvioimaan myös suhteessa Suomen kansalliseen etuun. Sekava mielikuva operaatiosta ei siis johdu ainoastaan Afganistanin sekavasta ja hankalasta tilanteesta, vaan myös siitä, että tämä kuva täytyy sovittaa kuvaan suomalaisesta rauhanturvaamisesta ja kuvaan Suomen roolista kansainvälisessä yhteisössä – näistäkään kuvista ei Suomessa ole täydellistä yhteisymmärrystä. Lopuksi on siis aika pohtia, mitä uskomukset ja niihin liittyvä argumentaatio kertovat meille Afganistanin operaatiosta ja suomalaisesta kriisinhallinnasta, mikä on muuttunut ja minkä ehkä pitäisi muuttua.

7.1. Suomen uskomukset Afganistanin kriisinhallintaoperaatiosta

USKOMUKSET VUOSINA 2001–2002

Operaation alussa eduskuntakeskustelujen hallitsevin uskomus koskee kansainvälisen yhteisön mahdollisuutta rakentaa harmonisempaa maailmanpolitiikkaa. Koska tätä pidetään ehtona monien muiden uskomusten toteutumiselle, se näkyy niin filosofisissa kuin instrumentaalisissa uskomuksissa. Uskomukseen on vaikuttanut erityisesti Yhdysvaltojen toiminta kansainvälisen yhteisön kautta. Positiivisesta suhtautumisesta ja yksimielisyydestä huolimatta uskomuksiin liittyy paljon epävarmuutta ja jonkin verran myös erimielisyyttä. Epävarmuus ilmenee argumenteissa esitettyinä varauksina ja tarkennuksina. Eduskunnassa suurimmat erimielisyydet koskevat suhtautumista Yhdysvaltojen pommituksiin ja tulkintaa siitä, luokitellaanko operaatio perinteiseksi vai laajaksi rauhanturvaamiseksi. Tämä näkemys ei vaikuta johtopäätökseen operaatiosta, mutta keskustelua pidetään Suomen kriisinhallinnan kannalta merkittävänä. Eduskunnassa ei myöskään ole täysin yhtenäistä näkemystä siitä, kuinka hankalaksi operaatio muodostuu esimerkiksi verrattuna Kosovon tai Etelä-Libanonin operaatioihin. Vaikka kaikki eduskuntaryhmät päätyvät samaan johtopäätökseen operaatioon osallistumisesta, eri puolueet korostavat hiukan eri uskomuksia operaation oikeuttamisessa. Esimerkiksi kokoomus painottaa selvästi eniten uskomuksia kansainvälisen lojaliteetin merkityksestä, terrorismin vaaroista ja laajojen voimankäyttövaltuuksien välttämättömyydestä vaativassa operaatiossa. Keskusta korostaa Suomen osallistumista nimenomaan CIMIC-toimintaan ja huumeiden vastaisen toiminnan tärkeyttä, kun taas sosialidemokraatit ja vasemmistoliitto perustelevat osallistumista erityisesti välttämättömyydellä puuttua naisten asemaan maassa. Vihreät ovat erityisen huolissaan terrorisminvastaisen sodan leviämisestä muualle, kristillisdemokraatit tulkitsevat tilanteen länsimaisten arvojen puolustamiseksi, RKP korostaa YK:n roolia ja perussuomalaisten mukaan riskit eivät saa kasvaa liian suuriksi suomalaisille. Kokonaiskuva tulevasta operaatiosta on niin laaja, että kaikki Suomen

eduskuntapuolueet pystyivät hyödyntämään omaa arvomaailmaansa tukevia uskomuksia. Eri puolueiden argumentit eivät kuitenkaan sulje muita argumentteja pois.

Sinibaretti-lehdessä korostuu suomalaisrauhanturvaajien osaaminen ja paikallisten merkitys maan jälleenrakentamisessa. Operaatiota ei lehdessä mielletä perinteiseksi YK-operaatioksi, niin kuin monessa eduskunnan puheenvuorossa, vaan sitä pidetään nimenomaan esimerkkinä uudenaikaisista kriisinhallintaoperaatioista, joissa kuitenkin Suomen harjoittamalla CIMIC-toiminnalla on yhä tärkeä rooli. Helsingin Sanomien pääkirjoituksissa operaatioon suhtaudutaan eduskuntaa epäilevämmiin ja esimerkiksi uskomus Yhdysvaltojen ”paluusta” kansainvälisen yhteisön piiriin kyseenalaistetaan. Eduskunnasta poiketen lehdessä ei tehdä myöskään selkeää eroa kahden operaation välille, vaikka kirjoituksissa suhtaudutaankin myönteisesti siihen, että Suomi osallistuu nimenomaan CIMIC-toimintaan. Helsingin Sanomissa julkaistu Toby Archerin kirjoitus on vuoden 2001–2002 aineistossa ainoa, jossa vaaditaan Suomelta vahvempaa osallistumista sotilaalliseen toimintaan. Ydin-lehdessä ei missään vaiheessa oteta varsinaisesti kantaa siihen, pitääkö Suomen osallistua operaatioon vai ei. Kuva maailmasta on kuitenkin huomattavasti pessimistisempi kuin eduskunnassa, koska sotaa ei pidetä mielekkäänä keinona luoda tiiviimpää kansainvälistä yhteisöä ja suhtautuminen Yhdysvaltojen tarkoitukseen on skeptinen. Kaikkia analyysejä aineistoja yhdistää uskomus siitä, että maailmanpolitiikan tilanne on uusi ja epävarma. Eduskunnassa tämä ajatellaan mahdollisuutena tiivistää yhteistyötä kansainvälisessä yhteisössä, kun taas Ytimessä pelätään kovien arvojen korostumista maailmanpolitiikassa. Myös eduskunnassa pidetään kuitenkin tärkeänä, että tilannetta seurataan tarkasti ja konfliktin mahdollinen eskaloituminen otetaan huomioon Suomen osallistumista arvioitaessa. Eduskunnan ja kriittisemmin suhtautuvien lehtien erilaiset tulkinnat syntyvät ainakin jossain määrin siitä, että eduskunnan argumentaatiossa uskomukset pohjataan odotuksiin, kansainvälisen yhteisön määritelmiin ja muistikuviiin aiemmista onnistuneista operaatioista, kun taas lehdissä vedotaan esimerkiksi Yhdysvaltojen aiempaan käyttäytymiseen ja yleiseen sodan logiikkaan. Tietysti täytyy huomioida myös se, että lehtikirjoitusten, toisin kuin päättäjien lausuntojen, funktio ei ole perustella osallistumista operaatioon. Tästä huolimatta on selvää, että jo vuosien 2001–2002 Afganistanin operaatiota koskevaan argumentaatiossa hyödynnetään erilaisia uskomuksia ja tulkintaa.

USKOMUKSET VUOSINA 2009–2010

Vuosina 2009–2010 uskomuksia ja eriävää argumentointia esitetään eduskuntakeskusteluissa paljon enemmän, mutta samalla puheenvuoroista välittyä tiettyllä tapaa välttelevämpi ja innottomampi

suhtautuminen vaikeaan operaatioon. Tämä näkyy esimerkiksi teknisiin kysymyksiin painottuneena keskusteluna. Varsinaiset sisällölliset kysymykset jäävät muun muassa kansainväliseen aikatauluun sitoutumista koskevan keskustelun varjoon. Muutenkin instrumentaalisten uskomusten merkitys korostuu argumentaatiossa. Voimakkaimpana uskomuksena esitetään, että Suomi ei voi jättää aloitettua työtä kesken, koska tämä vahingoittaisi Suomen mainetta kansainvälisessä yhteisössä. Vaikka kaikki näkevät työn olevan vielä kesken, esitetään eduskunnassa hyvin erilaisia mielipiteitä siitä, mikä riittää, mikä ei riitä ja mikä on ylipäättään mahdollista. Yksimielisyyttä ei ole myöskään keinoista, joilla tavoitteisiin päästään.

Vaikka operaation sanotaan muuttuneen radikaalisti, osallistumista ja vaatimusta vetäytymisestä perustellaan samoilla uskomuksilla kuin operaation alussa. Monet argumentaation suurimmista ristiriitaisuuksista koskevat nimenomaan sellaisten uskomusten tulkintaa, jotka olivat jo operaation alussa vahvoja. Tällaisia ovat esimerkiksi uskomukset kansainvälisen yhteisön yhtenäisyydestä sekä Suomen kriisinhallintaperinteen merkityksestä tavoitteiden ja keinojen valintaan. Erimielisyyksiä on myös Afganistanin hallituksen tukemisesta, Suomen kannalta tärkeimmistä tavoitteista ja siitä, ovatko riskit enää hallittavissa. Tilanteen epävarmuuden vuoksi argumentaatiossa käytetään hyvin paljon kauhuskenaarioita vaihtoehdoista tukemaan omia uskomuksia. Varauksia ja tarkennuksia argumentaatiossa on vain vähän. Osaksi tämä johtuu varmasti siitä, että kaikki näkevät sotilaallisen operaation olevan loppusuoralla. Ainakaan kukaan ei esitä, että operaatiossa voisi tapahtua niin merkittäviä muutoksia, että osallistumista tai vetäytymissuunnitelmia pitäisi muuttaa radikaalisti. Toisaalta tässä vaiheessa operaatiota mielipiteiden ja kantojen oletetaan olevan varmempia ja niille pitää olla myös perustellummat syyt. Tältä osin uskomukset tilanteesta ovat pysyvämpiä. Samalla keskustelun sävy on muuttunut aiempaa pessimistisemmäksi, eikä pelkkien puheiden perusteella ole aina mahdollista päätellä, millaiseen johtopäätökseen edustajat päätyvät. Vaikka erot eri puolueiden uskomusten välillä ovat selkeämpiä, ovat painotukset hyvin samanlaisia kuin vuonna 2002. Tulkinta tosin on erityisesti operaation vastustajilla muuttunut. Operaation kannattajista kokoomus painottaa kansainvälistä vastuuta ja velvollisuutta, keskusta kansainvälisen linjan lisäksi kansallisia rajoitteita toimintaan, sosialidemokraatit ja vihreät korostavat sovintoprosessin aikaansaamista, kehitysyhteistyötä ja siviilikriisinhallintaa ensisijaisina keinoina ja RKP velvollisuutta toimia YK:n mandatoimassa operaatiossa. Vastustajista vasemmistoliitto vetoaa argumentoinnissaan erityisesti ihmisoikeuksiin ja siviiliuhreihin, kristillisdemokraatit suomalaissotilaiden turvallisuuteen ja perussuomalaiset vastustavat Nato-johtoista vaarallista operaatiota. Tiedon lisääntytyä painotuseroista on kehittynyt myös täysin vastakkaista argumentaatiota.

Rauhanturvaaja-lehdessäkin kuva operaatiosta on muuttunut moninaisemmaksi. Uskomus suomalaisten rauhanturvaajien osaamisesta on edelleen vahva, mutta lehden artikkeleissa myös kyseenalaistetaan sitä, ovatko sotilaiden taidot parhaassa käytössä Afganistanissa. Jopa operaatiosta palanneet rauhanturvaajat esittävät hieman erilaisia tulkintoja suomalaisten tehtävistä. Helsingin Sanomien pääkirjoituksista kuvastuu operaatiota koskeva epävarmuus, operaation suosion lasku niin kansainvälisesti kuin afganistanilaisten keskuudessa ja paikallisten merkitys tilanteen ratkaisussa. Tekstien perusteella usko operaation onnistumiseen ja kansainvälisten joukkojen toimintaan on heikko, mutta samalla korostetaan kansainvälisen yhteisön vastuuta sodan runtelemassa maassa. Epävarmuuden vuoksi kirjoituksista on hankala päätellä, millaista kansainvälisen yhteisön toiminnan tulisi olla. Suomen osallistumista näissä kirjoituksissa tarkastellaan vain vähän. Lehden vieraskynäosaston kirjoituksissa keskustelu on kantaaottavampaa, ja monet siellä esitetyt argumentit toimivat lähtötietoina myös eduskuntakeskusteluissa. Suomen rauhanturvaperinne ei näissä kirjoituksissa kuitenkaan korostu yhtä paljon kuin eduskunnassa, vaan operaatioita arvioidaan lähinnä suhteessa kriisinhallintalakiin ja kansainvälisiin normeihin. Ytimen artikkeleissa analysoidaan kriittisesti argumentteja, joita operaatiosta on esitetty. Virallisten tahojen argumentaatiota arvostellaan erityisesti paikallisten näkökulmien puuttumisesta. Rauhanturvaajan, Ytimen ja jossain määrin myös Helsingin Sanomien argumentaatiossa lähtötietona vedotaan usein joko omiin kokemuksiin tai paikallisten haastatteluihin. Suomen päättäjät eivät argumentaatiossaan juurikaan hyödynnä omakohtaisia kokemuksia tilanteesta, vaan tiedonlähteinä ovat lähinnä erilaiset tilastot ja yleiset periaatteet sekä kansainväliset määritelmät.

USKOMUSTEN MUUTOKSESTA

Tiedon lisääntyessä uskomukset muuttuvat usein moninaisemmiksi ja ristiriitaisemmiksi. Uskomusten tulkinnan moninaistuminen näkyy myös Afganistanin tilannetta koskevassa argumentaatiossa. Aineistosta on löydettävissä niin samoja, jollain tavoin muuttuneita kuin täysin uusia uskomuksia. Koska operaation kannattajat haluavat operaation muutoksesta huolimatta korostaa jatkuvuutta, löytyy vuoden 2002 uskomuksia erityisesti heidän argumentaatiostaan. Tällaisia ovat muun muassa uskomukset kansainvälisen yhteisön velvollisuudesta, kansainvälisen yhteisön tuen välttämättömyydestä, velvollisuudesta YK:n mandatoimaa operaatiota kohtaan ja riskien hallittavuudesta. Operaation vastustajien argumenteissa puolestaan toistuvat uskomukset, joissa operaation onnistuminen kyseenalaistettiin jo vuonna 2002. Muuttumattomista uskomuksista sekä operaation kannattajat että vastustajat vetoavat muun muassa Suomen rauhanturvaperinteeseen ja Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittiseen linjaan, mutta tulkitsevat näitä hyvin eri tavoin.

Voimakkaiden uskomusten muutokseen ei ole vaikuttanut edes se, että monet vuonna 2002 esitetyistä varauksista ovat itse asiassa toteutuneet. Myöhemmissä puheenvuoroissa valtaosa tulkitsee aiemmin esitettyjä varauksia niin, etteivät ne estä operaatioon osallistumista. Syynä tulkintaan voi olla niin tavoitteiden muutos kuin se, että kysymykset ovat edelleen merkittävä osa operaation arviointia. Tämä osoittaa hyvin uskomusten, johtopäätösten ja lähtötietojen välisten suhteiden monimutkaisuuden. Voimme vain arvailla, millaiset tapahtumat operaatioissa, kansainvälisessä ympäristössä tai Suomen sisällä olisivat johtaneet johtopäätöksen muutokseen. Operaation vastustajille tapahtuneet muutokset riittävät, mutta suurin osa Suomen poliittista johtoa uskoo, että edelleen on olemassa tarpeeksi vahvoja perusteita jatkaa. Ainoastaan eduskuntakeskustelujen perusteella olisi mahdoton päätellä Salenius-Pasternakin kyselytutkimuksen tulosta, jonka mukaan suurin osa kansanedustajista ajattelee, ettei Afganistanissa ole kyse enää samasta operaatiosta. Vaikka operaation luonteen myönnetään muuttuneen valtavasti, ajatellaan alkuperäisten uskomusten pätevän edelleen. Tilanteen muutoksesta huolimatta vanhat uskomukset pätevät, koska vielä ei olla valmiita muuttamaan johtopäätöstä. Vanhojen uskomusten argumentaatioarvo on suuri myös operaation vastustajille, koska he voivat osoittaa, ettei operaatioon osallistuminen ole enää alkuperäisten uskomusten mukaista.

Osa uskomuksista on uuden tiedon valossa muuttunut jollain tavoin. Muun muassa alkuperäinen uskomus siitä, että kansainvälisellä yhteisöllä on mahdollisuus tiivistää yhteistyötä, on kannattajilla muuttunut muotoon ”kansainvälisen yhteisön uskottavuus on vaakalaudalla” ja vastustajilla muotoon ”kansainvälisen yhteisön yhtenäisyys on kadonnut terrorismin vastaisessa sodassa”. Myös uskomus vastapuolesta on operaation kannattajilla muuttunut. Vastapuolta eivät enää määritä ihmisoikeuksien ja naisten oikeuksien sortaminen, vaan vastapuoleksi määrittyvät ryhmät, jotka vastustavat rauhaa. Pienempiä muutoksia on monissa uskomuksissa. Pelko turvallisuustilanteen heikkenemisestä maailmanlaajuisesti on muuttunut korostamaan pelkoa turvallisuustilanteen heikkenemisestä Keski-Aasiassa (jolla tosin voi olla maailmanlaajuiset seuraukset). Tavoitteiden asettamisessa puolestaan korostetaan entistä enemmän Pohjoismaiden ja muiden länsimaiden merkitystä kansainvälisen yhteisön sijaan. Suuressa osassa argumentteja Suomi ja Pohjoismaat nähdään edelleen erilaisina toimijoina muuhun kansainväliseen yhteisöön verrattuna, mutta ero on pienentynyt ja entistä epäselvempi. Vaikka operaation kannattajat näkevät suomalaisten keinot selvästi erilaisina, keinojen hyöty arvioidaan yhdessä koko operaation kanssa. Koska Suomen sotilaallista kriisinhallintaa on entistä vaikeampi erottaa muun operaation toiminnasta, korostetaan sotilaallisten keinojen olevan alisteisia siviilikriisinhallinnalle ja kehitysyhteistyölle. Muutoksilla

uskomuksia voi tarkentaa, ja niiden avulla uusikin tilanne voidaan tulkita vanhojen uskomusten kautta. Tehdystä muutoksista näkyy, että operaatioiden yhdistyttyä määritelmiä on tarkistettu vastaamaan paremmin kansainvälisiä määritelmiä. Toisaalta Pohjoismaisen yhteistyön korostaminen osoittaa, että argumentaatioissa on helpompi vedota toimijoihin, joiden intressit nähdään yhdenmukaisina Suomen intressien kanssa. Kansainvälisen yhteisön määritelmä ei kaikilta osin ole Suomelle sopiva.

Monet täysin uusista uskomuksista korostavat operaatioon liittyvää epävarmuutta. Ne liittyvät lähinnä tavoitteiden valintaan (”kaikkia tavoitteita ei voi yrittää toteuttaa”, ”tavoitteita ei saa toteuttaa hinnalla millä hyvänsä”, ”tavoitteet tuskin tulevat toteutumaan”) ja tulevaisuuden ennustamiseen (”historian avulla tulevaisuutta voi ennustaa”). Uusia ovat myös uskomukset, joiden mukaan epävarmuuden vuoksi riskien hallinta, aikataulujen asettaminen ja keinojen valitseminen on mahdotonta tai hankalaa.

Ytimessä ja erityisesti Helsingin Sanomissa keskustelu aiheesta on selvästi aktiivisempaa 2009–2010. Suhteessa uskomukset ovat kuitenkin muuttuneet vähemmän, koska jo vuonna 2002 operaation mahdollisuuksiin suhtauduttiin paljon skeptisemmin. Ytimessä ja Helsingin Sanomien pääkirjoituksissa Afganistan on molempina ajanjaksoina tulkittu enemmän Yhdysvaltojen sodaksi. Tämän vuoksi operaatiota ei juurikaan analysoida kansallisen edun näkökulmasta. Rauhanturvaaja-lehdessä suomalaisten rauhanturvaajien osaaminen on edelleen uskomuksista kaikkein tärkein, mutta erityisesti Gustav Hägglundin haastattelu tuo kriittistä näkökulmaa operaatioon. Erot eduskunnan ja muiden aineistojen välillä ovat kaiken kaikkiaan pienempiä, koska myös eduskunnassa uskomuksia joudutaan haastamaan ja perustelemaan enemmän. Tämä ei tarkoita, että uskomukset lehdissä olisivat olleet jollain tavoin parempia tai oikeampia, vaan aineistosta on selvästi huomattavissa se, kuinka Suomen poliittisen johdon uskomukset liittyen kriisinhallintaan ovat selvästi sidotumpia niin kansainvälisen yhteisön määritelmään kuin Suomen rauhanturvaamisperinteeseen, joten vapaalle tulkinnalle jää vain vähän tilaa.

KANSALLINEN ETU JA KANSAINVÄLINEN VASTUU JA TURVALLISUUS AFGANISTAN-ARGUMENTAATIOSSA

Uskomukset ovat siis suurelta osin pysyneet samoina tai muuttuneet vain vähän, koska osallistumisen jatkamisen kannalta uskomusten jatkuvuuden korostamista pidetään tärkeänä. Keskustelu ja tulkinta ovat kuitenkin muuttuneet paljon enemmän, joten muutoksessa on kyse ennen kaikkea painotuksista. Uskomusten muutokseen liittyy työn toinen kysymys siitä, millaisena

kansallisen edun ja kansainvälisen vastuun ja turvallisuuden suhde näyttäytyy tutkittavina ajanjaksoina. Niin vuosien 2001–2002 kuin 2009–2010 uskomuksista ilmenee, että operaation tulkintaa ja Suomen toimintaa ohjaavat ennen kaikkea kansainvälisen yhteisön ja EU:n määritelmät. Myöhemmin muun muassa uskomuksiin tehdyt muutokset ja monet argumentaatioissa esitetyistä uusista uskomuksista korjaavat Suomen tulkintaa vastaamaan paremmin kansainvälisiä määritelmiä. Kansallinen etu hahmotellaan selvästi tämän pohjalta. Kansainväliset tavoitteet jakautuvat tavoitteisiin luoda ja tukea tietynlaista kansainvälistä yhteisöä (ja sen turvallisuutta) ja toisaalta humanitaarisiin tavoitteisiin, joilla pyritään vaikuttamaan afganistanilaisten yksilöiden elämään. Kaikkiin kolmeen tekijään pohjautuvat argumentit ovat operaation arvioinnissa merkittäviä. Niiden välisten suhteiden arviointi on erityisesti jälkimmäisenä ajanjaksona haastavaa, koska ne voivat niin tukea toisiaan kuin olla ristiriidassa keskenään. Argumenttien välisen dynamiikan muutos näkyy kuitenkin varsin selvästi pitkään jatkuneen operaation perusteluissa. Koska kansainvälisen yhteisön määritelmä on molempina aikoina hallitseva, voimakkain uskomus liittyy välttämättömyyteen tukea kansainvälistä yhteisöä. Alussa uskomus liittyy ennen kaikkea kansainväliseen vastuuseen ja turvallisuuteen. Argumentin mukaan Suomen täytyy tukea vahvistumassa olevaa kansainvälistä yhteisöä uudenaikaisessa, ennalta arvaamattomassa tilanteessa ja auttaa Afganistanin yhteiskuntaa pääsemään jaloilleen. Uskomukseen liittyy myös kansallinen etu, mutta ei niin voimakkaasti kuin vuosina 2009–2010, jolloin argumentti pohjaa enemmän ajatukseen siitä, että on Suomen kansallinen etu osallistua operaatioon ja osoittaa, että Suomi kantaa vastuun yhteisessä operaatioissa, joka horjuttaa kansainvälisen yhteisön uskottavuutta. Myös operaation vastustajat vetoavat Suomen maineeseen. Heidän mukaansa ei ole Suomen kansallisen edun mukaista osallistua operaatioon, jossa Naton ja Yhdysvaltojen rinnalla taisteleva Suomi on paikallisten silmissä vihollinen. Sekä Suomen kansallisen edun että kansainvälisen vastuun mukaista olisi vetäytyä epäonnistuneesta sotilaallisesta operaatiosta, jolla ei ole paikallisten tukea ja joka murentaa kansainvälisen yhteisön yhtenäisyyttä. Suomen tulisi siirtyä kokonaan siviilikriisinhallintaan, joka vastaa paremmin kuvaa suomalaisesta rauhanturvaperinteestä. Operaation kannattajien mukaan Suomi ei voi päättää vetäytymisestä yksin, vaan päätös täytyy tehdä yhdessä muiden länsimaiden, EU-maiden tai Pohjoismaiden kanssa.

Operaatioon osallistumisen argumentoidaan olevan Suomen edun mukaista myös sen vuoksi, että se vahvistaa Suomen identiteettiä vahvana kriisinhallintamaana ja antaa Suomelle mahdollisuuden näyttää osaamistaan kriisinhallinnassa. Tämä argumentti on kuitenkin voimakkaampi operaation alussa, jolloin huomio kiinnitetään Suomen erityisosaamiseen sotilas-siviiliyhteistyön harjoittajana.

Myöhemmin näiden argumenttien määrä on vähentynyt, koska Suomen toiminta ei enää eroa niin merkittävästi muiden maiden toiminnasta. Muutamissa puheenvuoroissa kuitenkin todetaan, että Afganistanissa Suomi voi näyttää ja kehittää sotilaallisia taitojaan hankalassa operaatioissa. Toisaalta myös nähdään, että Suomi osoittaa maan pohjoisosissa, että suomalaisella rauhanturvaperinteellä on kysyntää myös hankalissa operaatioissa. Vuosina 2009–2010 monissa kannattajien argumenteissa todetaan, että Afganistanin tilanteella on suoria vaikutuksia Suomeen huumekaupan ja afgaanipakolaisten lisääntymisen kautta, joten on Suomen edun mukaista osallistua tilanteen vakauttamiseen. Operaation alussa suoria vaikutuksia ei korosteta. Terrorismin nähdään uhkaavan kansainvälisen yhteisön toimivuutta – ei suoraan Suomea, mutta kansainvälisen yhteisön tukeminen terrorismin vastaisessa toiminnassa nähdään kuitenkin Suomen velvollisuutena. Myös vuosina 2009–2010 osallistumista perustellaan terrorismin leviämisen estämisellä. Erityisen huolissaan ollaan siitä, että talebanien paluu valtaan osoittaisi terroristeille ympäri maailmaa, ettei kansainvälinen yhteisö kykene toimimaan. Oman maineensa lisäksi Suomi ottaa vastuuta myös kansainvälisen yhteisön maineen säilyttämisestä.

Vaikka kansainvälinen turvallisuus ja kansallinen etu nousevat merkittävään rooliin argumentaatioissa, ei operaatioon osallistumisen oikeuttaminen olisi mahdollista ilman uskottavia humanitaarisia perusteita. Operaation alussa kiinnitetään huomiota erityisesti siihen, että humanitaarisen tilanteen paraneminen, afgaaniyhteiskunnantoinnivuus ja ihmisoikeuksien toteutuminen täytyvät olla ensisijaisia tavoitteita. Tähän liittyy pelko Yhdysvaltojen omien kansallisten intressien korostumisesta. Jälkimmäisellä ajanjaksolla operaation kannattajat korostavat vastuuta erityisesti maan turvallisuustilanteen paranemisesta ja tiettyjen yhteiskuntarakenteiden olemassaolosta. Monissa argumenteissa muistutetaan, että humanitaarinen tilanne olisi paljon heikompi ilman kansainvälisen yhteisön läsnäoloa, mutta vastuu esimerkiksi ihmisoikeuksien toteutumisesta nähdään olevan ensisijaisesti paikallisilla. Humanitaaristen tavoitteiden määrittely on aiempaa hankalaa, joten sen merkitys argumentaatioissa verrattuna kansainvälisiin ja kansallisiin tavoitteisiin on hieman vähentynyt. Ihmisoikeuskysymykset ovat voimakkaasti läsnä operaation vastustajien argumentaatioissa, joiden mukaan sotilaallisilla keinoilla humanitaarinen tilanne ei parane eikä ihmisoikeusloukkauksista syytettyä hallintoa ole mielekästä tukea. Heidänkin mukaansa afganistanilaisten on annettava itse päättää tulevaisuudestaan. Merkittävä ero kannattajien ja vastustajien ajattelussa on että kannattajien ajattelun mukaan humanitaarinen tilanne paranee turvallisuuden myötä, kun taas vastustajien mukaan turvallisuustilanteen paraneminen ei ole mahdollista ilman humanitaarisen tilanteen paranemista.

Vaikka kansainvälisen yhteisön määritelmä tilanteesta ohjaa selvästi Suomen osallistumista Afganistanin sotilaalliseen kriisinhallintaoperaatioon molempina tarkkailtavina ajanjaksoina, korostuu kansalliseen etuun nojaava argumentaatio enemmän vuosina 2009–2010. Tähän on vaikuttanut varmasti operaation kannatuksen lasku kotimaassa. Samalla kuitenkin kansainvälisen yhteisön vahvistamiseen nojautuva argumentaatio perustuu operaation alkuvaiheessa enemmän vapaaehtoiseen kansainvälisen vastuun ja turvallisuuden kantamiseen, kun taas myöhemmin puheessa korostuu voimakkaammin pakko ja välttämättömyys. Osallistuminen perusteltiin niin, että osallistumalla Suomi voi vaikuttaa operaation suuntaa ja estää sen kehittyminen ainoastaan Yhdysvaltojen sodaksi. Tämän mukaan kansalliselle päätöksenteolle nähtiin olevan enemmän tilaa operaation alkuaikoina. Tällä tavoin kansainvälisellä ja eurooppalaisella määritelmällä on myöhemmin aikaisempaa suurempi rooli, vaikka argumentaatiossa hyödynnetään enemmän kansalliseen etuun nojautuvia perusteluja. Koska kansalliselle päätöksenteolle nähdään olevan vähemmän tilaa, korostetaan Suomen toiminnan yhdenmukaisuutta EU-valtioiden ja Pohjoismaiden kanssa enemmän kuin kansainvälisen yhteisön määritelmää. Humanitaarisella vastuulla ja velvollisuudella on suuri merkitys molempien jaksojen argumentaatiossa, mutta sen arvioiminen, mikä on humanitaarisesta näkökulmasta parasta, on selvästi hankaloitunut. Tämän vuoksi yhä useammissa niin operaation vastustajien kuin kannattajien argumenteissa korostetaan, että paikallisille toimijoille ja määritelmille täytyy antaa enemmän tilaa. Ulkoapäin tuotujen arvojen korostamista ei pidetä mielekkäänä. Suomen poliittisen johdon puheissa globaalia vastuuta perustellaan useimmiten kansallisen edun kautta. Puheista ei löydy argumentteja, joiden mukaan Suomen kansallisesta edusta ollaan valmiita joustamaan, jos globaali vastuu tätä vaatii. Kysymys on erityisesti siitä, millaisiin toimiin Suomi on valmis ryhtymään humanitaaristen arvojen puolustamiseksi.

Kaiken kaikkiaan vuosina 2001–2002 tilannetta pohditaan paljon laajemmassa maailmanpoliittisessa kontekstissa, esimerkiksi suhteessa terrorismin vastaiseen sotaan ja Yhdysvaltojen rooliin maailmanpolitiikassa, kun taas 2009–2010 keskitytään enemmän Suomen toimintaan ja keinoihin. Operaatiosta päätettäessä tietoa tilanteesta on paljon vähemmän, joten on luonnollista, että kansainvälisen määritelmän ja yleisen maailmanpoliittisen tilanteen merkitys on huomattava. Vaikka Afganistanin operaatiossa muutokset on Salenius-Pasternakin mukaan tehty myötäilemään muutoksia ISAF:ssa ja Afganistanin operationaalisessa ympäristössä, näkyy suomalaisessa keskustelussa, että muutokset täytyy oikeuttaa kotimaisen rauhanturva-ajattelun kautta. Kansainvälisten ja kansallisten argumenttien vaikuttavuus riippuu myös kysymyksestä.

Esimerkiksi keinoja määriteltäessä kansallisilla argumenteilla on suuri rooli, kun taas ajoituksesta puhuttaessa kansainvälisen määritelmän merkitys korostuu.

7.2. *Afganistanin operaatio ja Suomen kriisinhallintakeskustelu*

Aivan lopuksi on aika pohtia Afganistan-operaatiosta käytyä keskustelua suhteessa aiempaan Suomen kriisinhallinnasta käytyyn keskusteluun. Afganistania on pidetty poikkeuksellisena ja Suomelle huonosti sopivana operaationa. Jos keskustelun asettaa kylmän sodan lopun jälkeisen rauhanturvaamis/kriisinhallintakeskustelun jatkumoon, eivät muutokset näytä niin radikaaleilta. Viimeaikaisten tutkimusten mukaan Suomen kriisinhallintakäsitykset ovat kansainvälistyneet ja erityisesti eurooppalaistuneet. Myös tämän työn tuloksissa kansainvälinen vastuu ja turvallisuus nousivat argumentaatiossa keskeisimmiksi. Työn tulokset noudattelevat myös siinä mielessä aikaisempia tutkimuksia, että ensimmäisenä tutkimusajankohtana korostui erityisesti kansainvälisen yhteisön määritelmä ja rooli, kun taas myöhempänä ajanjaksona vedotaan erityisesti muiden EU-maiden ja Pohjoismaiden määritelmiin tilanteesta. Suomelle on erittäin tärkeää, että vetäytyminen tehdään yhdessä näiden kanssa. Tämän työn tulokset poikkeavat aikaisemmista tutkimuksista kuitenkin niin, että vuosien 2009–2010 argumentaatiossa kansallinen etu nostettiin aiempaa voimakkaammin esiin. Vaikka kriisinhallinnan käsitteet ja käsitykset ovat eurooppalaistuneet ja kansainvälistyneet, kansallisen retoriikan merkitys korostuu silloin, kun joudutaan perustelemaan pitkään jatkunutta, sekavaa ja epäsuosittua operaatiota. Analyysin kannalta on mielenkiintoista, miten monessa puheenvuorossa todetaan, että jos päätös tehtäisiin tuolloin, osallistuminen tuskin hyväksyttäisiin. Operaation ei näin ollen ajatella olevan kaikilta osin kansallisen edun mukainen, mutta tätä ei sanota ääneen.

Vaikka kansainvälistyminen ja eurooppalaistuminen ovat olleet kylmän sodan jälkeisen kriisinhallintakeskustelun hallitsevia piirteitä, on suomalaisessa keskustelussa pidetty kiinni tietyistä jatkuvuuksista. Unton Vesan mukaan Suomen rauhanturvakeskustelussa muuttumattomina uskomuksina ovat säilyneet vahva tuki YK-operaatioille, ajatus pienestä, neutraalista ja sotilaallisesti liittoutumattomasta Suomesta tärkeänä rauhanturvaajajamaana, reserviläisten merkitys rauhanturvaajina ja Pohjoisen yhteistyön tärkeys. Uskomukset näkyvät selvästi myös aineiston argumentaatiossa, mutta samaan aikaan niitä joudutaan haastamaan tai ainakin tulkitsemaan alkuperäisiä uskomuksia laajemmin. Operaation vastustajien ja kannattajien täysin toisistaan poikkeavat tulkinnat voidaan ymmärtää näiden uskomusten erilaisen argumentaation kautta. Vuonna 2002 uskomuksista on vahva yhteisymmärrys. Operaatiolla nähdään olevan vahvistuvan

YK:n mandaatti, siihen osallistuu myös muita Pohjoismaita ja Suomi lähettää maahan CIMIC-osaston, joka koostuu kokeneista rauhanturvaajista. Täysin perinteisten uskomusten mukaiseksi operaatiota ei kuitenkaan nähdä. Kansainvälisen yhteisön määritelmä on vaikuttanut heti alusta asti uskomukseen neutraaliudesta operaatioissa. Vaikka eduskunnassa keskustellaan siitä, onko Suomi operaatioissa neutraali vai ei, uskoo valtaosa edustajista, ettei täydellinen neutraalius ole mahdollista Afganistanin kaltaisessa operaatioissa. Tästä huolimatta vielä vuosina 2009–2010 pidetään merkittävänä muutoksena sitä, että Suomi on niin selkeästi joutunut valitsemaan puolen. Tämä voidaan kuitenkin hyväksyä, koska Suomi ei osallistu sotimiseen ja operaatiolla nähdään olevan niin vahva kansainvälinen tuki. Toisaalta moniin perinteisiin uskomuksiin esitettiin varauksia jo operaation alussa, mutta Suomi oli silti valmis sitoutumaan operaatioon.

Vaikka neutraaliudesta ollaan valmiita tinkimään, toistuvat muut perinteiset uskomukset keskustelussa. Jälkimmäisellä ajanjaksolla osallistuminen pystytään argumentoimaan niin, että operaatiolla on edelleen YK:n mandaatti ja suomalaiset toimivat rauhallisemmassa Pohjois-Afganistanissa yhdessä Ruotsin kanssa. Suomalaisten rauhanturvaajien vähäinen määrä maailmalla puoltaa myös Suomen osallistumista operaatioon. Operaation vastustajien mukaan kyseessä on Naton johtama operaatio, jossa suomalaiset juuri armeijasta päässeet rauhanturvaajat joutuvat liian usein aseellisiin yhteenottoihin. Argumenteissa vedotaan myös siihen, että muutkin Pohjoismaat tulkitsevat olevansa sodassa. Perinteisten uskomusten argumentaatiovoimaan uskotaan suomalaisessa keskustelussa, vaikka niiden tulkinta on toisinaan hankala sovittaa yhteen kansainvälisten määritelmien kanssa. Samalla tiettyjen kysymysten määrittäminen on helpompi jättää kokonaan kansainväliselle yhteisölle. Esimerkiksi Afganistanin hallituksen legitimitetin määrittely kuuluu kansainväliselle yhteisölle, ei Suomelle. Vaikka kaikki Afganistanissa olevat rauhanturvaajat eivät ole kokeneita reserviläisiä, on eduskunnassa edelleen laaja konsensus suomalaisrauhanturvaajien osaamisesta. Tämä on ainoa perinteisistä uskomuksista, jonka tulkintaa ei eduskunnassa haasteta. Esimerkiksi Norjassa ja Tanskassa Afganistanin operaatio on haastanut myös kuvaa pohjoismaisesta rauhanturvaajasta. Aineiston perusteella voi kuitenkin päätellä, että suurella todennäköisyydellä myös Suomessa joudutaan jossain vaiheessa tarkistamaan kuvaa rauhanturvaajasta. Perinteisesti suomalaisen rauhanturvaajan tehtäviä on pidetty hyvin siviilimäisinä, ja tällaisiksi ne selkeästi määriteltiin myös Afganistanin operaation aluksi. Tämän vuoksi osallistumista vaikeaan ja epävarmaan operaatioon pidettiin hyväksyttävänä. Vuoden 2009–2010 eduskuntakeskusteluista saa hyvin ristiriitaisen kuvan suomalaisten rauhanturvaajien tehtävistä maassa. Ennen kaikkea keskustelussa vierastetaan ajatusta siitä, että suomalaiset

rauhanturvaajat joutuvat tulitaisteluihin ja heidät voidaan rinnastaa hyökkäystoimintaa maassa harjoittaviin joukkoihin. Tämän vuoksi kaikissa aineistoissa korostetaan siviilikriisinhallintaa, kehitysyhteistyötä ja sovintoprosessiin osallistumista sotilaallisen kriisinhallinnan sijaan. Suurella todennäköisyydellä Suomi joutuu ottamaan kantaa Afganistanin kaltaisiin operaatioihin myös tulevaisuudessa, joten on syytä miettiä, halutaanko siirtyä kokonaan siviilikriisinhallinnan puolelle vai pitäisikö kuvaa suomalaisesta kriisinhallinnasta muuttaa.

Keskustelua on syytä käydä myös siitä, voidaanko Afganistanin kaltaisissa hankalissa operaatioissa Suomen toimintaa arvioida erillään muusta operaatiosta vai ei. Jos kansainväliset määritelmät vaikuttavat yhä enemmän esimerkiksi tavoitteiden valintaan ja tilanteiden tulkintaan, Suomen toiminnan erottaminen voi käydä entistä hankalammaksi. Toisaalta, jos hyväksytään, että Suomi toimii muun kansainvälisen yhteisön rinnalla konfliktin osapuolena, pitäisi tästä kyetä keskustelemaan avoimemmin. Tällaisten kysymysten selkeä määrittäminen helpottaisi keskustelua, vaikka pyrkimyksenä ei olisikaan saavuttaa entisaikojen konsensusta kriisinhallintakeskusteluun. Ehkä tätä kautta operaation kuvastakin voisi saada ainakin Suomen osalta selkeämmän. Kognitiivisen ulkopoliittikan tutkimuksen kielellä perinteiset käsitykset rauhanturvaamisesta muodostavat suhteellisen pysyvän uskomusjärjestelmän, jonka muutokseen kansainväliset ja eurooppalaiset prosessit ovat kuitenkin vaikuttaneet. Kokonaan perinteisiä uskomusjärjestelmiä ei olla valmiita muuttamaan, joten uusi tieto mieluummin integroidaan aikaisempiin uskomuksiin hieman erilaisen tulkinnan kautta. Tämä on huomattavissa esimerkiksi siinä, miten erilaisesta arvopohjasta huolimatta kriisinhallintakeskustelussa vedotaan samoihin uskomusjärjestelmiin. Avoimempi keskustelu kriisinhallinnan kansainvälistymisestä ei välttämättä olisi huonompi Suomen kansallisen edun kannalta. Tämä voisi jopa auttaa määrittelemään selkeämmin Suomelle tärkeitä tavoitteita ja sitä, millaisin keinoin näitä ollaan valmiita tavoittelemaan. Suomalainen kriisinhallintatoiminta on luultavasti mahdollista myös terrorisminvastaisessa sodassa, jos sen ehdot määritellään tarkasti.

Perinteiset uskomukset rauhanturvaamisesta elävät vielä vahvasti, mutta uudentilaisille tulkinnoille on entistä enemmän tilaa. Perinteisissä uskomuksissa ei sinällään ole mitään vikaa, koska osallistuminen on aina arvioitava suhteessa oman maan periaatteisiin ja uskomuksiin, mutta niihin tarrautuminen ja tulkinnasta kiistelemisen näkyy ainakin Afganistan-keskustelussa innottomuutena ja pessimisminä. Se ei missään nimessä ole hyvä lähtökohta kriisinhallintaoperaatiossa. Kunniallinen vetäytyminen operaatiosta on tärkeämpää kuin selkeiden tavoitteiden määrittely saati saavuttaminen. Tämä näkyy esimerkiksi niin, että tarrataan helpommin argumentteihin, jotka eivät

ole operaation kannalta kovin relevantteja. Pahimmillaan liian tiukat uskomukset voivat estää uusien uskomusten syntymistä tai kokonaiskuvan hahmottamista. Afganistanin kohdalla tiedostettiin alusta asti, että ollaan osallistumassa hankalaan operaatioon, jonka tuleva kehitys on hyvin epävarma. Tällaisessa tilanteessa voisi pohtia, millaista uutta tulkintaa tilanne vaatii. Toisaalta koska kansainvälisen yhteisön määritelmä on kriisinhallintaan osallistumisen kannalta niin keskeinen, pitää määritelmästä keskustella eduskunnassa avoimemmin, vaikka se olisikin jollain tavoin ristiriidassa Suomen perinteisten uskomusten kanssa. Tämä ei tarkoita, että uskomukset on muutettava kokonaan, mutta joiltain osin niiden tulkintaa olisi hyvä selventää ja luoda tilaa myös uskomusten ja argumentaation muutokselle, koska luultavasti tulevassa kriisinhallinnassa kuva operaatiosta tulee olemaan yhtä epäselvä. Afganistanin operaatio on saanut ainakin tietyt tahot pohtimaan suomalaisen kriisinhallinnan tulevaisuutta niin suhteessa suomalaiseen kriisinhallintaperinteeseen kuin siihen, millaisessa maailmassa kriisinhallintaa tehdään – ja sitä, olisiko uskomusten aika muuttua. On mielenkiintoista nähdä, vaikuttaako Afganistanista käyty keskustelu Suomen tulevaan kriisinhallintaan. Ainakin päätös ja perustelut osallistua Libanonin operaatioon jatkoivat perinteisten uskomusten voittokulkua, mutta niin kuin syyskuun yhdestoista meille opetti, koskaan ei voi tietää millaiseen tilanteeseen maailmanpolitiikassa voi joutua. Suomalaista keskusteluakin mielenkiintoisempaa on tosin nähdä, miten operaatio saadaan lopulta päätökseen ja minkälaisen Afganistanin se jättää jälkeensä. Afganistanin operaation toivottiin aloittavan uuden, paremman aikakauden maailmanpolitiikassa. Se on edelleen selkein muistutus terrorismin vastaisesta sodasta, joka on muuttanut maailmaa, muttei toivotulla tavalla. Ehkä kansainvälisen yhteisön toiveissa operaation lopettaminen aloittaa uuden, paremman ajanjakson niin afganistanilaisten elämässä kuin maailmanpolitiikassa. Helppoa se ei tule olemaan, koska myös kansainväliselle yhteisölle kuva Afganistanin päässä on mikä on.

Afganistanin operaation tulkitseminen kognitiivisen lähestymistavan näkökulmasta on ollut mielenkiintoista, koska epävarmuus on niin hallitseva osa mielikuvia. Aineiston laajuus yhdistettynä uskomusten ja argumentaation moninaisuuteen on tehnyt tehtävästä erittäin haastavan. Jos tekisin työn uudelleen, rajaisin aineiston vain muutamaan spesifiin toimijaan, jolloin analyysin pystyisi pitämään helpommin kasassa. Kaiken kaikkiaan kuitenkin uskon, että kognitiivisen ulkopolitiikan tutkimuksen ja kielellisen lähestymistavan yhdistämistä olisi hyvä tutkia ja hyödyntää tulevaisuudessa enemmän, koska se tarjoaa erittäin mielenkiintoisen välineen ulkopolitiikan (tai miksei kansainvälisen politiikan yleisemminkin) hahmottamiseen.

8. Lähteet

Ensisijaislähteet

Eduskunta

Täysistunnon pöytäkirja PTK 127/2001 vp Eduskunta, 8.11.2001.

Täysistunnon pöytäkirja PTK 104/2001 vp Eduskunta, 27.9.2001.

Täysistunnon pöytäkirja PTK 132/2001 vp Eduskunta, 15.11.2001.

Täysistunnon pöytäkirja PTK 157/2001 vp Eduskunta, 19.12.2001.

Täysistunnon pöytäkirja PTK 159/2001 vp Eduskunta, 9.1.2002.

Täysistunnon pöytäkirja PTK 161/2001 vp Eduskunta, 10.1.2002.

Ulkoasianvaliokunnan mietintö. UaVM 19/2001 vp.

Valtioneuvoston selonteko Suomen osallistumisesta sotilaalliseen kriisinhallintaoperaatioon (ISAF, International Security Assistance Force) Afganistanissa. VNS 5/2001 vp.

Täysistunnon pöytäkirja PTK 86/2009 vp Eduskunta, 1.10.2009.

Täysistunnon pöytäkirja PTK 118/2009 vp Eduskunta, 3.12.2009.

Täysistuntopöytäkirja PTK 10/2010 vp Eduskunta, 18.2.2010.

Täysistunnon pöytäkirja PTK 34/2010 vp Eduskunta, 8.4.2010.

Puolustusvaliokunnan lausunto. PuVL 1/2010 vp.

Valtioneuvoston selonteko Afganistanin tilanteesta ja Suomen osallistumisesta ISAF-operaatioon. VNS 1/2010 vp.

Ulkoasiainvaliokunnan mietintö. 3/2010 vp.

Helsingin Sanomat

”Sekavaa rauhanturvaa” Pääkirjoitus. Helsingin Sanomat 22.12.2001.

”Yksimielinen eduskunta” Pääkirjoitus. Helsingin Sanomat 11.1.2002.

West, Katarina ” Kansainväliset järjestöt hallitsevat kriisialueita” Pääkirjoitus/Vieraskynä. Helsingin Sanomat 14.11.2001.

Archer, Toby ” Puolustaako Suomi arvojaan tarvittaessa asevoimin?” Pääkirjoitus/Vieraskynä. Helsingin Sanomat 29.4.2002.

Salonius-Pasternak, Charly ” Suomi on paraikaa sotaa käyvä maa” Pääkirjoitus/Vieraskynä-Helsingin Sanomat 24.7.2009.

Stubb, Alexander ” Suomen on tuettava Afganistania tiellä kohti rauhaa” Vieraskynä. Helsingin Sanomat 25.7.2009.

Partanen, Helena ” Kriisinhallintastrategiaa valmistellaan Suomessa paraikaa” Mieli-pide. Helsingin Sanomat 27.7.2009.

Mäki, Johannes-Mikael ” Kansainvälisen oikeuden mukaan Suomi ei ole sodan osapuoli” Mieli-pide. Helsingin Sanomat 27.7.2009.

”Afganistanin vaalit ovat tärkeitä.” Pääkirjoitus. Helsingin Sanomat 19.8.2009.

Hakonen, Kimmo ” Kriisien hallinta vaatii tehostettua yhteistyötä” Pääkirjoitus/Vieraskynä. Helsingin Sanomat 27.8.2009.

Huhta, Kari ” Afganistanin kriisinhallinnan onnistumiselle on ahtaat ehdot” Pääkirjoitus/Kolumni.Helsingin Sanomat 10.9.2009.

Kivinen, Olli ” Afganistanin asetelmat elävät” Pääkirjoitus/Kolumni Helsingin Sanomat 15.9.2009.

Huhta, Kari ” Sekasorron tiekartta” Pääkirjoitus/Kolumni. Helsingin Sanomat 16.9.2009.

Limnell Jarno& Charly Salonius-Pasternak ” Afganistanin-operaatioon osallistumista arvioitava uudelleen” Pääkirjoitus/Vieraskynä. Helsingin Sanomat 1.10.2009.

”Afgaaneille tärkeintä on turvallisuus” Pääkirjoitus. Helsingin Sanomat 7.11.2009.

Kerttunen, Mika ” Afganistanin-operaatiolla pyritään torjumaan kriisin laajentuminen naapurimaihin” Pääkirjoitus/Vieraskynä. Helsingin Sanomat 16.2.2010.

Limnell Jarno& Charly Salonius-Pasternak ” Kriisinhallintamme kaipaa selviä tavoitteita” Vieraskynä/Pääkirjoitus 28.7.2010.

Väyrynen, Raimo ” Afganistanissa toistetaan vanhoja virheitä” Pääkirjoitus/Vieraskynä. Helsingin Sanomat 19.8.2010.

Huhta, Kari ”Afganistanissa syntyy rumaa jälkeä” Pääkirjoitus/Merkintöjä. Helsingin Sanomat 9.10.2010.

Salomaa, Markku ” Kriisinhallinta vajoaa yhä syvempään kriisiin” Pääkirjoitus/Vieraskynä. Helsingin Sanomat 11.10.2010.

”Afganistanista lähtöön tarvitaan askelmerkit” Pääkirjoitus. Helsingin Sanomat 27.10.2010.

Ministerit/Presidentti

Enestam, Jan-Erik. *Esitelmä Paimion Rotary-klubin kokouksessa*. 29.4.2002.

Enestam, Jan-Erik. *Tervehdys 162. Maanpuolustuskurssin avajaisissa*. 21.1.2002

Halonen, Tarja. *Puhe Helsingin yliopiston Alumnijuhlissa*, 6.11.2001.

Halonen, Tarja. *Joulutervehdys suomalaisille rauhanturvaajille*, 24.12.2009.

Halonen Tarja. *Uudenvuodenpuhe*. 1.1.2010.

Halonen, Tarja. *Puhe 192. maanpuolustuskurssin avajaisissa*. 25.1.2010.

Häkämies, Jyri. *Puhe 190. maanpuolustuskurssin avajaisissa*. 21.9.2009.

Häkämies, Jyri. *Puhe 194. maanpuolustuskurssin avajaisissa*. 20.9.2010.

Lipponen, Paavo. *Uudenvuodentervehdys STT:lle*. 29.12.2001.

Lipponen, Paavo. *Puhe Pohjola-Nordenin liittokokouksessa*. 13.10.2001.

Stubb, Alexander. *Afganistanin vaalit olosuhteisiin nähden onnistuneesti läpi*. Ulkoasiainministeriö 21.8.2009.

Tuomioja, Erkki. *Suomen turvallisuuspolitiikan uudet haasteet, puhe Paasikiviseurassa*. 23.10.2001.

Tuomioja, Erkki. *Turvallisuusongelmien uudet haasteet, Vaasan Paasikivi-seura*. 11.2.2002.

Tuomioja, Erkki. *Globalisoitumisen ilmiöitä ja kehityssuuntia, SDP:n puoluekokous*. 6.6.2002.

Vanhanen, Matti. *Puhe Pentinkulman päivien pääjuhlassa*. 1.8.2009.

Sinibaretti/Rauhanturvaaja

Happonen, Heikki (2002), ”Afganistan, valtio Keski-Aasian sydämessä”, *Sinibaretti* 3/02 s. 10-11.

Levänen, Hannu Levänen & Vesa Yrjölä (2002), ”Puolustusministeri Jan-Erik Enestam: Afganistanin ISAF-operaation jatko saanee myös suomalaiset mukaansa”, *Sinibaretti* 1/02 s. 4.

Levänen, Hannu Levänen & Vesa Yrjölä (2002), ”Amiraali Juhani Kaskealan haastattelu”, *Sinibaretti* 5/02 s.4-5.

Levänen, Hannu (2002), ”Suomen pieni cimic-osasto saa Kabulissa ihmeitä aikaan”, *Sinibaretti* 4/02 s. 4-5.

Tilus, Sirkka (2002), ”Syrjityt naiset alkavat saada hoitoa Kabulissa”, *Sinibaretti* 2/02 s. 6-7.

Brola, Mirva (2009), ”Afganistanin rauhanturvaajat purki tuntojaan Säkylässä”, *Rauhanturvaaja* 6/09 s. 10-11.

Leander, Ossi (2009), ”VäkivaltaisuuDET kasvaneet myös Pohjois-Afganistanissa” *Rauhanturvaaja* 5/09 s. 23.

Limnell, Jarno (2010), ”Meitä tarvitaan”, *Rauhanturvaaja* 1/10 s. 2.

Salonius-Pasternak, Charly (2009), ”Mitä kriisinhaalinta on suomalaisille?”, *Rauhanturvaaja* 5/09 s. 2.

Tanhuanpää, Asko (2009), ”Jukka Haikonen:Kun tuntematon avasi tulen”, *Rauhanturvaaja* 5/09 s. 14-15.

Tanhuanpää, Asko (2009), ”Kenraali Gustav Hägglund jyrähtää: Afganistan ei ole enää rauhanturvaoperaatio”, *Rauhanturvaaja* 5/09 s. 31.

Tanhuanpää, Asko (2009), ”Ulkoministeri ei poistaisi joukkoja Afganistanista”, *Rauhanturvaaja* 6/09 s. 5-7.

Tanhuanpää, Asko (2010), ”Pekka Haavistosta tuli rauhanlähettäjä”, *Rauhanturvaaja* 1/10 s. 6-7.

Tanhuanpää, Asko (2010), ”Markku Pakkanen: Oppi Afganistanista on jo saatu”, *Rauhanturvaaja* 2/10 s. 6-7.

Valliin, Tapio (2010), ”Afganismia”, *Rauhanturvaaja* 2/10 s.21.

Wirén, Kimmo (2010), ”Suomalaisjoukko Afganistanissa sai vahvistuksia”, *Rauhanturvaaja* 2/10 s. 15.

Ydin

Hukka, Janne (2009), ”Vietnamin sotaa Afganistanissa?”, *Ydin* 2/09 s. 13.

Hukka, Janne (2009), ”Langanpäässä Afganistan”, *Ydin* 3/09 s. 9-10.

Hukka, Janne (2010), ”Afganistanin PR-sota”, *Ydin* 1/10 s. 17.

Joenniemi, Pertti (2002), ”Perinteisen voimapolitiikan aika on ohi”, *Ydin* 1/02 s. 26–37.

Lausti Tapani (2002), ”Liittoutumattomuutta tarvitaan militarisoituvassa maailmassa”, *Ydin* 2/02 s. 20–21.

Tomi, Toivio (2001). ”Dosentti Pertti Multanen: Räjähääkö Lähi-itä?”, *Ydin* 6/01 s. 5-6.

Tomi, Toivio (2001). ”Vuosituhannen suurin uutinen?”, *Ydin* 6/01 s. 10.

Tutkimuskirjallisuus ja -artikkelit

Bennett, Andrew (2008), “Building Communities, Bridging Gaps: Alexander George’s Contributions to Research Methods”, *Political Psychology* 29 (4): 489-507.

Billings, Robert & Charles Herman (1998), “Problem Identification in Sequential Policy Decision Making: the re-presentation of problems”. Teoksessa Donald Sylvan & James Voss (toim.), *Problem Representation in Foreign Policy Decision Making*. Cambridge: Cambridge University Press: 53-79.

Boulding, Kenneth (1956), *The Image: knowledge in life and society*. Michigan: University of Michigan Press.

Brockriede, Wayne, & Douglas Ehninger (1960), "Toulmin on Argument: an Interpretation and Application.", *Quarterly Journal of Speech* 46 (1960): 44-53.

Browning, Christopher (2008), *Constructivism, Narrative and Foreign Policy Analysis: A Case Study of Finland*. Bern: Peter Lang.

Brunk, Darren (2008), “Curing the Somalia Syndrome: Analogy, Foreign Policy Decision Making, and the Rwandan Genocide”, *Foreign Policy Analysis* 4(3): 301-320.

Cashman, Greg (1993), *What Causes Wars? An introduction to theories of international conflict*. Maryland: Lexington Books.

Christodoulides, Nicos (2008), “Leaders, Political Behavior and Decision-Making: The case of the former President of the Republic of Cyprus, George Vasiliou”, *Journal of Southern Europe and the Balkans*, 10 (3): 331-345.

Cottam, Martha (1993), *Image and Intervention: US Policies in Latin America*. Pittsburgh: University of Pittsburgh Press.

Eriksson, Johan & Erik Noreen (2002), *Setting the Agenda of Threats: An Explanatory Model*. Uppsala Peace Research Papers No. 6. Uppsala: Department of Peace and Conflict Research: Uppsala University.

Finlayson, Alan (2007), “From Beliefs to Arguments: Interpretive Methodology and Rhetorical Political Analysis”, *British Journal of Politics and International Relations* 9(2007): 545–563.

Forsberg, Tuomas & Tapani Vaahtoranta (toim.) (1993), “Johdanto: Suomen ulkopoliittikka tutkimuksen kohteena”, *Johdatus Suomen ulkopoliittikkaan – Kylmästä sodasta uuteen maailmanjärjestykseen*. Tampere: Gaudeamus.

- Forsberg Tuomas & Raimo Lintonen & Christer Pursiainen & Pekka Visuri (toim.) (2003) *Suomi ja Kriisit: Vaaran vuosista terrori-iskuihin*. Helsinki:Gaudeamus.
- Forsberg, Tuomas (2010), "Rational Choice and Psychology in Crisis Decision-Making". Teoksessa Heidi Kurkinen (toim.), *Strategic Decision-making in Crisis and War*. Maanpuolustuskorkeakoulu strategian laitos Julkaisusarja 2: Tutkimuseloiteita 42.
- Garrison, Jean A (2003), "Foreign Policy Analysis in 20/20: A Symposium" *International Studies Review*, 5(2): 155-202.
- George, Alexander (1969), "The "Operational Code": A Neglected Approach to the Study of Political Leaders and Decision-Making", *International Studies Quarterly* 13(2): 190-222.
- George, Alexander (1980), *Presidential Decision-making in Foreign Policy: The Effective Use of Information and Advice*. Boulder, Colorado: Westview Press.
- Goldgeier, James & Philip Tetlock (2001), "Psychology and International Relations Theory", *Annual Review of Political Science*, 4: 67-92.
- Goldstein, Judith & Robert Keohane (toim.) (1993), *Ideas and Foreign Policy: beliefs, institutions and change*. New York: Cornell University Press.
- Hagan, Joe (2001), "Does Decision Making Matter? Systemic Assumptions vs. Historical Reality in International Relations Theory", *International Studies Review* 3(2): 5-46.
- Hardy, Cynthia & Bill Harley & Nelson Phillips (2004), "Discourse Analysis and Content Analysis: Two Solitudes", *Qualitative Methods* 2(1): 36-39.
- Heinonen, Veikko (2011), *Turvallisuuspolitiikka ei ole enää eliitin yksinoikeus*. Jyväskylä: Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research no. 416.
- Hellenberg, Timo & Christer Pursiainen (2003), "Terrori-iskut Yhdysvalloissa 2001". Teoksessa Tuomas Forsberg & Christer Pursiainen & Raimo Lintonen & Pekka Visuri (toim.) *Suomi ja kriisit – vaaran vuosista terrori-iskuihin*. Helsinki:Gaudeamus: 283-314.
- Hellmann, Gunther (2009), "Fatal attraction? German foreign policy and IR/foreign policy theory", *Journal of International Relations and Development* 12 (3): 257-292.
- Heng, Yee-Kuang (2010), "Reflexive Rationality and the Implications For Decision-making" teoksessa Heidi Kurkinen (toim.), *Strategic Decision-making in Crisis and War*. Maanpuolustuskorkeakoulu strategian laitos Julkaisusarja 2: Tutkimuseloiteita 42.
- Hermann, Margaret (2001a), "Preface", *International Studies Review* 3 (2): 1-4.
- Hermann, Margaret (2001b), "How Decision Units Shape Foreign Policy: A Theoretical Framework", *International Studies Review* 3 (2): 47-81.
- Hermann, Margaret (2008), "Content Analysis". Teoksessa Audie Klotz & Prakash Deepa (toim.) *Qualitative Methods in International Relations – A Pluralis Guide*. Houndmills: Palgrave macmillan: 151-167.

- Herrero de Castro, Ruben (2009), "Foreign Policy and Transatlantic Relations: A Matter of Perceptions, Images, Objectives and Decisions". Teoksessa Navidad Fenandéz Sola & Michael Smith (toim.), *Perceptions and Policy in Transatlantic Relations: perspective visions from US and Europe*. London: Routledge.
- Herrmann, Richard & James Voss & Tonya Schooler & Joseph Ciarrochi (1997), "Images in International Relations: An Experimental Test of Cognitive Schemata" *International Studies Quarterly* 41(3): 403–433.
- Herrmann, Richard (2002), "Linking Theory to Evidence in International Relations". Teoksessa Walter Carlsnaes & Thomas Risse & Beth Simmons (toim.), *Handbook of International Relations*. London: Sage Publications: 119-136.
- Hill, Christopher (2003), *The Changing Politics of Foreign Policy*. New York: Palgrave Macmillan.
- Holsti, Ole (1962), "The Belief System and National Images: a case study", *Conflict Resolution* 6(3): 244-252.
- Holsti, Ole (1982), "The Operational Code Approach: Problems and Some Solutions". Teoksessa Christer Jönsson (toim.), *Cognitive Dynamics and International Politics*. London: Frances Pinter.
- Houghton, David (2007), "Reinvigorating the Study of Foreign Policy Decision Making: Toward a Constructivist Approach" *Foreign Policy Analysis* 3(1): 24–45.
- Hudson, Valerie (2005), "Foreign Policy Analysis: Actor-Specific Theory and the Ground of International Relations", *Foreign Policy Analysis* 1(1): 1–30.
- Hudson, Valerie (2007), *Foreign Policy Analysis: Classical and Contemporary Theory*. Colorado: Rowman and Littlefield.
- Jasper, Ursula (2009), "Robert Jervis meets Herbert Blumer: Theoretical Reflections on the psychology of nuclear proliferation" Paper prepared for presentation at the 50th Annual Convention of the International Studies Association, New York.
- Jervis, Robert (1976), *Perception and Misperception in International Politics*. Princeton: Princeton University Press.
- Jervis, Robert (2006), "Understanding Beliefs", *Political Psychology* 27 (5): 641-663.
- Karvonen, Erkki (1999), *Elämää mielikuvayhteiskunnassa. Imago ja maine menestystekijöinä myöhäismodernissa maailmassa*. Helsinki: Gaudeamus.
- Karvonen, Erkki (2005), "Tietoyhteiskunnan mielikuvat ja todellisuus. -Kuinka maailman lehdet ylistivät ja ihmettelivät Suomea. -Kertomus ajasta jolloin "image was everything and reality nothing" Teoksessa Tommi Inkinen, Antti Kasvio & Hanna Liikala. *Tietoyhteiskunta: myytit ja todellisuus*. Tampere: Tampere University Press.
- Koski, Anne (2005), *Niinkö on jos siltä näyttää – Kuva ja mielikuva valtaresursseina kansainvälisessä politiikassa*. Helsinki: Tutkijaliitto.
- Korvela, Paul-Erik (2010), "Ovatko sodat jo loppuneet", *Kosmopolis* 40(1): 45–64).

- Levy, Jack (1994), "Learning and Foreign Policy: Sweeping a Conceptual Minefield", *International Organization* 48 (2): 279–312.
- Limnell, Jarno & Charly Salenius-Pasternak (2009), *Miksi Afganistan on Suomelle tärkeä?* Maanpuolustuskorkeakoulu Strategian laitos: Julkaisusarja 4: työpapereita no30.
- Limnell, Jarno (2009), *Suomen uhkakuva politiikka 2000-luvun alussa*. Maanpuolustuskorkeakoulu Strategian laitos. Julkaisusarja 1: Strategiantutkimuksia No 29.
- Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunta MTS (2002), Suomalaisen mielipiteitä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta, maanpuolustuksesta ja turvallisuudesta. Tiedotteita ja katsauksia, 2/2001.
- Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunta MTS (2009), MTS: Afganistan-kysymykset 2009.
- Marfleer, Gregory & Hannah Simpson (2006), "Learning from Foreign Policy Crises: Belief Change in Response to Crisis Management Outcomes" Prepared for the 2006 Annual Meeting of the International Studies Association, San Diego CA.
- Mintz, Alex (2007), "Behavioral IR as a Subfield of International Relations", *International Studies Review* 9 (1): 157–172.
- Mintz, Alex & Karl DeRouen (2010), *Understanding Foreign Policy Decision Making*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Mäkinen, Sirke (2008), *Russian Geopolitical Visions and Argumentation*. Tampere: Acta Universitatis Tamperensis 1293, Tampere University Press.
- Palosaari, Teemu (2011), *The art of adaptation – A study of the Europeanization of Finland's foreign and security policy*. TAPRI Studies in Peace and Conflict Research. Tampere University Press.
- Picucci, Peter (2008), *Terrorism's Operational Code: an examination of belief systems of al-Qaeda and Hamas*. Faculty of the Graduate School of the University of Kansas In partial fulfillment of the requirements for the degree of Doctor of Philosophy.
- Puro, Jukka-Pekka (2006), *Retoriikan historia*. Helsinki:WSOY.
- Pyykkönen, Juha (2008), "Sotilaallisen kriisinhallinnan kuvan muutos". Teoksessa Jyri Raitasalo & Joonas Sipilä (toim.) *Sota – teoria ja todellisuus. Näkökulmia sodan muutokseen*. Maanpuolustuskorkeakoulu:Strategian laitos. Julkaisusarja 1: Strategian tutkimuksia No24: 99-135.
- Pääkirjoitus, "Suomen riittäisat rauhantekijät", *Aamulehti* 16.9.2010: 2.
- Renshon, Jonathan (2008), "Stability and Change in Belief Systems: The Operational Code of George W. Bush", *Journal of Conflict Resolution* 52 (6): 820-849.
- Renshon, Jonathan (2009), "When Public Statements Reveal Private Beliefs: Assessing Operational Codes at a Distance" *Political Psychology* 30 (4): 649-661.
- Renshon, Jonathan & Stanley Renshon (2008), "The Theory and Practice of Foreign Policy Decision Making", *Political Psychology* 29(4): 509-536.

Rice, James (2009), "Discourse North--South Relations and the Ecological Debt: Asserting a Counter-Hegemonic", *Critical Sociology* 35(2): 225–252.

Rosati, Jerel (1995), "A Cognitive Approach to the Study of Foreign Policy". Teoksessa Laura Neack & Patrick Haney & Jeanne Hey (toim.), *Foreign Policy Analysis: Continuity and Change in its Second Generation*. Englewood Cliffs: Prentice-Hall: 49-70.

Rosati, Jerel (2000), "A The Power of Human Cognition in the Study of World Politics", *International Studies Review* 2(3): 45-75.

Salonius-Pasternak, Charly & Pekka Visuri (2006), *Suomi rauhanturvaajana 1991–2006*. Jyväskylä: Gummerrus.

Salonius-Pasternak, Charly (2010), *Kriisinhallinnan rajamailla: Kansanedustajat varauksellisia Afganistanin operaation nykytilasta*. Ulkopoliittinen instituutti: Briefing Paper 64.

Salonius-Pasternak, Charly (2010b), "Suomi on sodan osapuoli Afganistanissa" *Kosmopolis* 40(1): 7-26.

Salonius-Pasternak, Charly (2011), "Finland's ISAF experience – Rewarding, Challenging and on the edges of the politically feasible" Teoksessa Nik Hynek & Péter Marton (toim.) *Statebuilding in Afghanistan – Multinational Contributions to Reconstruction*. London & New York: Routledge.

Schafer, Mark & Stephen Walker (2000), "The operational codes of Bill Clinton and Tony Blair: Belief systems or schemata?", Paper presented at the annual meeting of the American Political Science Association, Washington, DC.

Schafer, Mark & Stephen Walker (toim.) (2006), *Beliefs and Leadership in World Politics: Methods and Applications of Operational Code Analysis*. New York: Palgrave Macmillan.

Sjöblom, Gunnar (1982), "Some Problems of the Operational Code Approach". Teoksessa Christer Jönsson (toim.), *Cognitive Dynamics and International Politics*. London: Frances Pinte: 49-53.

Smith, Steve & Amelia Hadfield & Tim Dunne (toim.) (2008), *Foreign Policy – Theories, Actors, Cases*. Oxford: Oxford University Press.

Smith, Steve (1988), "Belief Systems and the Study of International Relations". Teoksessa Richard Little & Steve Smith (toim.) *Belief Systems and International Relations*. Oxford: Basil Blackwell.

Stein, Janice (2002), "Psychological Explanations of International Conflict". Teoksessa Walter Carlsnaes & Thomas Risse & Beth Simmons (toim.) *Handbook of International Relations*. London: Sage Publications: 292-308.

Stern, Eric (1999), *Crisis Decision-making: A Cognitive Institutional Approach*. Dept. of Political Science, University of Stockholm.

Summa, Hilikka (1989), *Hyvinvointipolitiikka ja suunnitteluretoriikka – tapaus asuntopolitiikka*. Espoo: Yhteiskuntasuunnittelun täydennyskoulutuskeskuksen julkaisuja A17.

Summa, Hilikka (1996), "Kolme näkökulmaa uuteen retoriikkaan – Burke, Perelman, Toulmin ja retoriikan kunnianpalautus" Teoksessa Kari Palonen ja Hilikka Summa (toim.) *Pelkkää retoriikkaa*. Tampere: Vastapaino: 51-83.

- Sylvan, Donald & James Voss (1998), *Problem Representation in Foreign Policy Decision Making*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Tiilikainen, Teija (2008), "Toward an Active Participation in Foreign Policy: The Role of Finnish Parliament in International Conflict Prevention and Crisis Management". Teoksessa Mitchell O'Brien & Rick Stapenhurst & Niall Johnston (toim.) *Parliaments as Peacebuilders in Conflict-Affected Countries*. Washington: The World Bank Publications: 213-223.
- Trent, Jimmie (1968), "Toulmin's Model of and Argument: an Examination and Extension." *Quarterly Journal of Speech* 54 (1968): 252-259.
- Vesa, Unto (2010), "Afganistanin operation legitimitettiin", *Kosmopolis* 40(1): 65-74.
- Villa, Susan (2010), "Yksituumainen maa" *Ulkopolitiikka* 2010 (2): 14–17.
- Vogler, John (1989), "Perspectives on the Foreign Policy System: Psychological Approaches". Teoksessa Clarke Michael & White Brian (toim.) *Understanding Foreign Policy: Foreign Policy Systems Approach*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing.
- Vuorisalo, Valtteri (2009), "Finland". Teoksessa Toby Archer (toim.) *Afghanistan's Hard Summer: The Impact on European Troop Contributing Nations*. Ulkopoliittinen instituutti: Briefing Paper 43.
- Walker, Stephen (1983), "The Motivational Foundations of Political Belief Systems: A Re-Analysis of the Operational Code Construct" *International Studies Quarterly* 27(2): 179-202.
- Walker, Stephen & Mark Schafer & Michael Young (1998), "Systematic Procedures for Operational Code Analysis: Measuring and Modeling Jimmy Carter's Operational Code", *International Studies Quarterly* 42(1): 175-190.
- Walker, Stephen & Mark Schafer (2000), "The Political Universe of Lyndon B. Johnson and his Advisors: Diagnostic and Strategic Propensities in Their Operational Codes" *Political Psychology* 21(3): 529-543.
- Walker, Stephen (2002), "Beliefs and Foreign Policy Analysis in the New Millennium". Teoksessa Michael Brecher & Frank Harvey (toim.) *Conflict, Security, Foreign Policy and Political Economy* The University of Michigan Press: 56-71.
- Walt, Stephen (1998), "International relations: One world, many theories" *Foreign Policy* 110(2): 29-46.
- Webber, Mark & Michael Smith (2002), "Problems and Issues in Foreign Policy Analysis", Teoksessa Mark Webber & Michael Smith Michael (toim.), *Foreign Policy in a Transformed World*, London: Pearson Education Limited.
- Wedin, Lars (2005), "The Concept of Crisis Management". Teoksessa Tommi Koivula & Tuomas Tammilehto (toim.), *Crisis management: A new form of nationbuilding?*. Maanpuolustuskorkeakoulu: Strategian laitos. Julkaisusarja 2 No 31.
- Welch, David (2008), *Painful Choices – A Theory of Foreign Policy Change*. Princeton: Princeton University Press.

White, Brian (1999), "The European Challenge to Foreign Policy Analysis", *European Journal of International Relations* 5(1): 37-66.

Wolfers, Arnold (1962), *Discord and Collaboration – Essays on International Politics*. Baltimore: The John Hopkins Press.